

บทวิจารณ์หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน
ของสมาคมโซคา จากมุมมอง
ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา

เมื่อพิจารณาในแง่ของพุทธธรรมของนิชิเร็นในฐานะศาสนาสากล
ตามคำสอนของประธาน SGI ไดซากุ อิเคดะ

ฮารุโอะ ซูดา (Haruo Suda)

ฉบับภาษาไทยครั้งแรก

(24 สิงหาคม 2026)

คำนำ

ในเดือนพฤศจิกายน 2023 หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา (ภาษาญี่ปุ่น: Soka Gakkai Kyōgaku Yōkō) ได้รับการตีพิมพ์ โดยนำเสนอการตีความคำสอนที่สมาคมโซคายึดถืออย่างเป็นทางการในเวลานั้น

ข้าพเจ้าเข้าร่วมสมาคมโซคาในปี ค.ศ. 1963 และนับแต่นั้นมาก็ได้ปฏิบัติพุทธธรรมของนิชิเร็นในฐานะสมาชิกขององค์กรนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้อ่านหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนฉบับดังกล่าว ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจอย่างมาก เนื่องจากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเนื้อหาในหนังสือกับคำสอนที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้และปฏิบัติตลอดหลายปีที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจเขียนหนังสือขึ้น เพื่อให้ให้เห็นประเด็นสำคัญ และใคร่ครวญถึงสิ่งที่ควรถือเป็นคำสอนที่ถูกต้องของพุทธธรรมของนิชิเร็น

ในการจัดทำหนังสือนี้ ข้าพเจ้าได้อ้างอิงจากงานตีพิมพ์ที่เคยจัดทำมาก่อน เช่น ฉบับใหม่ ความคิดและชีวิตของนิชิเร็น (นิชิเร็น โนะ ชิโซ โทะ โซง), สำนักนิโก และสมาคมโซคา (นิโก มงริว โทะ โซคา จักไก) และ ฉบับใหม่ ปรัชญาแห่งการเปลี่ยนแปลงชีวิต (เซเม เฮนกะกุ โนะ เท็ตสึงากุ) เป็นต้น โดยได้พยายามยืนยันเส้นทางประวัติศาสตร์ของพุทธธรรมจากพระศากยมนิจจนถึงสมาคมโซคา พร้อมทั้งพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ไปด้วย

ข้าพเจ้าไม่ได้มีเจตนาจะวิพากษ์จุดยืนขององค์กรโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กล่าวถึงนี้คือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำสอนพื้นฐานของความเชื่อในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมาชิกของสมาคมโซคาได้ปฏิบัติพุทธธรรมของนิชิเร็นผ่านองค์กรนี้ พื้นฟูอุปสรรคแห่งชีวิต และบรรลุการเปลี่ยนแปลงกรรมส่วนตัวจากประสบการณ์เหล่านั้น ทำให้มั่นใจได้ว่า คำสอนพุทธธรรมที่ถูกต้องนั้นมีอยู่ภายในสมาคมโซคา

อย่างไรก็ตาม หากนับจากนี้ไปเกิดความคลาดเคลื่อนในคำสอนและไม่ได้รับการแก้ไข ความละเลยนั้นอาจบดบังเส้นทางสู่ความสุขของผู้คนในอนาคต และถึงขั้นทำลายพุทธธรรมเสียเอง

สมาคมโซคา ซึ่งก่อตั้งในปี ค.ศ. 1930 ได้ประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่นในการเผยแผ่พุทธธรรมของนิชิเร็นอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศญี่ปุ่นและทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ในฐานะองค์กรที่มนุษย์สร้างขึ้น ก็ย่อมไม่อาจสมบูรณ์แบบไร้ข้อผิดพลาดได้ ประวัติศาสตร์ขององค์กรย่อมมีจุดที่ควรใคร่ครวญและปรับปรุงแก้ไข ยกตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 1970 องค์กรได้กล่าวขอโทษต่อการกระทำของคนที่ขัดขวางเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ “ปัญหาเสรีภาพในการพูด” และประกาศว่าจะไม่ใช้คำว่า “แทนอุปสมบทแห่งชาติ” (โคคุริตสึ ไคฉิน) ซึ่งเคยถูกเน้นย้ำในคำสอนอีกต่อไป นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งจากหลายกรณี

สำหรับองค์กรใด ๆ การลองผิดลองถูกเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อมีความผิดพลาดปรากฏชัด ก็ควรได้รับการแก้ไข เพราะความเชื่อศรัทธานั้นเชื่อมโยงโดยตรงกับชีวิตของแต่ละบุคคล จึงไม่อาจยึดถือการตีความอย่างเป็นทางการโดยไม่ใคร่ครวญเพียงเพราะได้รับการรับรองจากองค์กร หากแต่จำเป็นต้องใช้วิจารณญาณและการตรวจสอบ

สมาคมโซคาได้ประกาศไว้ใน ธรรมนูญของสมาคมโซคา ว่า “สมาคมโซคาจะปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน” ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงหวังว่า หนังสือเล่มนี้ซึ่งเขียนขึ้นด้วยจิตวิญญาณแห่ง “เสรีภาพในการพูด” จะได้รับการยอมรับว่าเป็นเพียงหนึ่งมุมมอง แม้องค์กรอาจไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาก็ตาม ข้าพเจ้าขอภาวนาให้หนังสือเล่มนี้มีส่วนช่วยแม้เพียงเล็กน้อย ต่อการพัฒนาอย่างมีสุขภาพของสมาคมโซคา

สิงหาคม 2024

ผู้เขียน

หมายเหตุจากบรรณาธิการ

1. ข้อความอ้างจากงานเขียนของนิชิเร็น (โกโช) อ้างอิงจากฉบับภาษาญี่ปุ่นของสมาคมโซคา Nichiren Daishōnin Goshō Zenshū, New Edition (『日蓮大聖人御書全集 新版』, 2021) หมายเลขหน้าของโกโชทั้งหมดในหนังสือนี้หมายถึงฉบับภาษาญี่ปุ่นดังกล่าว มิใช่ฉบับแปลภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษที่มีอยู่ เมื่อระบุเพียงหมายเลขหน้าโดยมิได้ออกแหล่งที่มา ให้เข้าใจว่าหมายถึงฉบับนี้ บางถ้อยคำได้รับการปรับเพื่อให้อ่านได้ชัดเจนขึ้น ในฉบับภาษาไทย หนังสือนี้อ้างชื่อว่า *คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไคโซนิชิน ฉบับใหม่* ส่วนงานเขียนของนิโกและสายสืบทอดของท่านที่รวมอยู่ในภาคผนวก ใช้ชื่อภาษาญี่ปุ่น
2. ข้อความอ้างจาก*สังฆกรรมปุณฺณทริกสูตร*อ้างอิงจากฉบับภาษาญี่ปุ่นของสมาคมโซคา Myōhō-rengē-kyō narabini Kaiketsu (『妙法蓮華經並開結』) หมายเลขหน้าของ*สังฆกรรมปุณฺณทริกสูตร*ทั้งหมดในหนังสือนี้หมายถึงฉบับภาษาญี่ปุ่นดังกล่าว มิใช่ฉบับแปลภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษที่มีอยู่ บางตอนได้รับการเรียบเรียงถ้อยคำใหม่เพื่อความชัดเจน
3. ฉบับภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์เล็ก-ใหญ่เพื่อแยกคำว่า “original Buddha” ออกจาก “Original Buddha”:
แบบแรกใช้เมื่อกล่าวถึงการใช้คำของสมาคมโซคาหรือนักมิโนบุ ส่วนแบบหลังใช้เมื่อกล่าวถึงหลักคำสอนของนิชิเร็นโซชูและคำสอนเดิมของสมาคมโซคา เนื่องจากภาษาไทยไม่มีระบบตัวพิมพ์เล็ก-ใหญ่เช่นนี้ ฉบับภาษาไทยจึงคงคำแปลว่า “พระพุทธเจ้าดั้งเดิม” ไว้ทั้งสองกรณี แต่เดิมป้ายภาษาอังกฤษ [Original Buddha] ต่อท้ายทุกแห่งที่ฉบับภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ บ้ายดังกล่าวไว้เพื่อรักษาความแตกต่างทางรูปศัพท์ของฉบับภาษาอังกฤษเท่านั้น มิใช่คำอธิบายทางหลักคำสอนเพิ่มเติม

สารบัญ

(1) นิชิเรนเป็น “ผู้ส่งสารของพระพุทธเจ้าศากยมุนี” หรือไม่?	5
(2) แม้แต่พระศากยมุนีแห่งลัทธิสัจธรรมก็เป็นผู้ส่งสารของพระพุทธเจ้าชัวคราว	7
(3) ความสำคัญของการก่อรูปสัทธรรมปณฺฑิตริกสูตร	10
① ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การก่อรูปสัทธรรมปณฺฑิตริกสูตร	10
② จุดมุ่งหมายของการเรียบเรียงสัทธรรมปณฺฑิตริกสูตร	12
(4) เจตนาที่อยู่เบื้องหลังการเผยแพร่พระพุทธเจ้าศากยมุนีและสัทธรรมปณฺฑิตริกสูตรของนิชิเรน	17
(5) การสถาปนาพุทธธรรมแห่งการหว่านเมล็ดโดยนิชิเรน	20
(6) ชุมชนของนิชิเรนหลังการมรณภาพ: ความแตกต่างระหว่างสำนักนิกโกกับสำนักอื่น	24
(7) หลักคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ในสำนักนิกโก	27
(8) ความเสื่อมของสำนักฟูจิ	34
① ความเสื่อมทรมานและความตกต่ำของคณะสงฆ์	34
② การก่อตัวของหลักคำสอนเรื่องอำนาจสัมบูรณ์ของประมุขสงฆ์	34
③ ความเป็นเรื่องแต่งของ “โคโจฮอนซอน” แห่งสถานศักดิ์สิทธิ์ของคำสอนภาคแทนแท้	35
④ การใช้พิธีกรรมอย่างผิดวัตถุประสงค์และการเลือกปฏิบัติระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาส	35
⑤ การลดทอดอำนาจทางการเมือง	35
(9) การจัดระบบหลักคำสอนโดยนิชิอิง	37
(10) ประวัติศาสตร์ของสมาคมโซคาและการถูกขับออกจากนิชิเรนโซชู	42
(11) นิกโกสามารถหลุดออกจากสังฆมัตถะได้หรือไม่?	45
(12) ข้อผิดพลาดและประเด็นที่น่าสงสัยในหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน	47
(13) บทสรุป	50
ประวัติผู้เขียน	54
หมายเหตุจากผู้แปล	55

(1) นิชิเร็นเป็น “ผู้ส่งสารของพระพุทธเจ้าศากยมุณี” หรือไม่?

หนึ่งในข้อกล่าวอ้างหลักของ หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา คือการอธิบายอย่างต่อเนื่องว่า นิชิเร็นเป็น “ผู้ส่งสารของพระพุทธเจ้าศากยมุณี” และ “การกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์โจเงียว” ตัวอย่างเช่น เมื่อต้องกล่าวถึงการถูกข่มเหงของนิชิเร็นที่หัตถ์สีกะกุจิ และการถูกเนรเทศไปยังซาโคะ หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนได้ระบุไว้ว่า:

“ด้วยการพ้นฝ่าสองการข่มเหงครั้งยิ่งใหญ่ นิชิเร็นโคโซนิชิได้รับการเปลี่ยนแปลงสภาวะชีวิตอย่างลึกซึ้ง [...] โคโซนิชิได้รับสถานะใหม่อันใด? ท่านได้รับบทบาทของพระโพธิสัตว์โจเงียว ผู้เป็นเลิศที่สุดในหมู่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ ซึ่งได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าศากยมุณีให้เผยแผ่พระธรรมในยุคชั่วร้ายภายหลังการปรินิพพานของพระพุทธองค์” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 43)

ในทำนองเดียวกัน ข้อความต่อไปนี้ก็แสดงมุมมองเดียวกัน:

“จากการถูกข่มเหงที่หัตถ์สีกะกุจิ โคโซนิชิได้ตระหนักในที่สุดว่าตนเองได้รับการกิจของพระโพธิสัตว์โจเงียว ผู้ที่พระพุทธเจ้าศากยมุณีมอบหมายให้เผยแผ่คำสอน นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และท่านได้ค้นรู้ถึงแก่นแท้ของนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ในชีวิตของตนเอง” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 76)

“นิชิเร็นโคโซนิชิ ทำให้ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ปรากฏเป็นรูปธรรมในฐานะสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ และสถาปนาการปฏิบัติที่ทำให้ผู้คนทั้งปวงในยุคปลายแห่งพระธรรมบรรลुพุทธภาวะได้ ความสำเร็จนี้อาจตีความได้ว่าเป็นการทำให้ภารกิจของพระโพธิสัตว์โจเงียว ผู้เป็นผู้นำของพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ สำเร็จลุล่วง” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 92)

“นิชิเร็นโคโซนิชิได้ประกาศตนว่าเป็น ‘ผู้ส่งสารของคาลาคด’ ผู้ได้รับมอบหมายให้เผยแผ่สังฆธรรมปณฺฑริกสูตรในยุคหลังการปรินิพพานของพระศากยมุณี” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 93)

“โคโซนิชิ ในฐานะผู้ปฏิบัติสังฆธรรมปณฺฑริกสูตร ได้ระบุตนว่าเป็นพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ ผู้ได้รับมอบ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งเป็นแก่นสารของสังฆธรรมปณฺฑริกสูตร และได้สถาปนาสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพื่อทำให้ผู้คนทั้งปวงในยุคปลายแห่งพระธรรมบรรลุพุทธภาวะ” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 94)

แม้ นิชิเร็น จะ มิ ได้ ระบุ คน อย่าง ชัด แฉ่ง ว่า เป็น พระ โพธิ สัตว์ โจเงียว ใน งาน เขียน ทัว ไป ของ ท่าน แต่ท่านมักเน้นบทบาทของตนเองและผู้ติดตามในฐานะพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพด้วยถ้อยคำที่แสดงความถ่อมตน ตัวอย่างเช่น:

“ข้าพเจ้านิชิเร็น เพียงผู้เดียวได้นำหน้าพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ อาจกล่าวได้ว่าข้าพเจ้าถูกนับรวมในหมู่พวกเขา หากนิชิเร็นเป็นหนึ่งในพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ เช่นนั้นแล้วเหล่าศิษย์และผู้สนับสนุนมรณาสของนิชิเร็น จะไม่หนึ่งในพวกเขาได้อย่างไร?” (กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นโคโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 1790)

“หากท่านมีจิตใจเช่นเดียวกับนิชิเร็น ท่านเองก็เป็นหนึ่งในพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ และในฐานะพระโพธิสัตว์เช่นนั้น ท่านจะไม่ใช้ศิษย์ของพระศากยมุณีแห่งคูนจิตสึโจ ได้อย่างไร?” (ที่เดียวกัน)

จากถ้อยคำเช่นนี้ นิชิเร็นได้แสดงความถ่อมตนและเชื่อมโยงทั้งตนเองและศิษย์กับพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ เพื่อเป็นการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางแก่ศิษย์ทั้งหลาย

แนวคิดที่ว่า พระศากยมุณีแห่งคูนจิตสึโจ ผู้ตรัสรู้ในอดีตกาลอันไม่อาจคำนวณได้เมื่อห้าร้อยกัลป์ขุติ ได้มอบแก่นแท้ของ สังฆธรรมปณฺฑริกสูตร ให้แก่พระโพธิสัตว์โจเงียว ผู้นำของพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ เพื่อเผยแผ่หลังการปรินิพพานของพระพุทธองค์ ปรากฏอยู่ในบท “อิทธิฤทธิ์ของคาลาคด” ใน สังฆธรรมปณฺฑริกสูตร ยิ่งไปกว่านั้น ตามที่กล่าวไว้ในบท “ผุดขึ้นจากพื้นพิภพ” ว่า “ข้าพเจ้าได้แสดงธรรมและชี้แนะพระโพธิสัตว์เหล่านั้นมาตั้งแต่กาลนานไกลแล้ว” (สังฆธรรมปณฺฑริกสูตร, หน้า 467) พระพุทธเจ้าศากยมุณีจึงถูกกล่าวถึงในฐานะอาจารย์ผู้ได้นำพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพมาตั้งแต่กาลโบราณกาล

จากข้อความเหล่านี้ นิกายต่าง ๆ ของนิชิเร็น ที่อยู่นอกสำนักนิกโก จึงถือว่านิชิเร็นคือ พระโพธิสัตว์โจเงียว และถือว่าพระศากยมุณีแห่งคูนจิตสึโจคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม (ซึ่งเป็นพื้นฐานของคำว่า “นิชิเร็น โคโซซัส” หรือ “พระโพธิสัตว์ผู้ยิ่งใหญ่นิชิเร็น”) ตัวอย่างเช่น ในตำราหลักคำสอนของสำนักมิโนบุเรื่อง หนังสืออ่านสรุปหลักคำสอน (ซุจิ ไทโก โคคุซัน) ได้ระบุว่า “ท่านนิชิเร็นโซนิชิ ผู้เผชิญการข่มเหงอย่างต่อเนื่อง เช่น การถูกเนรเทศและการถูกคุกคามด้วยความรุนแรง ได้สถาปนาการตระหนักรู้ในตนเองว่าเป็นพระโพธิสัตว์โจเงียวตามที่พยากรณ์ไว้ใน สังฆธรรมปณฺฑริกสูตร” (หนังสืออ่านสรุปหลักคำสอน, หน้า 8)

แม้ทั้งนิกายต่าง ๆ และสำนักนิกโก จะเห็นพ้องกันในการระบุว่านิชิเร็นคือพระโพธิสัตว์โจเงียว แต่การตีความของพวกเขากลับแตกต่างกันอย่างมาก กลุ่มแรกมองว่านิชิเร็นเป็น “ผู้ส่งสารของพระศากยมุณี” หรือ “ผู้ได้รับมอบหมายจากพระศากยมุณี” ตามความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ สังฆธรรมปณฺฑริกสูตร ในทางกลับกัน ดังที่กล่าวถึงภายหลัง สำนักนิกโก มิได้หยุดอยู่ที่การระบุว่านิชิเร็นคือพระโพธิสัตว์โจเงียว หากแต่ถือว่าการระบุว่าดังกล่าวเป็นเพียงวิธีการชี้นำแบบชั่วคราว ในขณะที่การตระหนักรู้ภายในของนิชิเร็นคือ “พระพุทธเจ้าพื้นฐาน” (ภายหลังการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์) ผู้ที่อยู่เหนือกว่าพระศากยมุณีแห่งคูนจิตสึโจ นี่คือการแตกต่างพื้นฐานระหว่างสำนักนิกโกกับนิกายอื่น ๆ เช่น สำนักมิโนบุ

ในขณะเดียวกัน หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ก็ยึดถือจุดยืนที่คล้ายคลึงกับนิกายต่าง ๆ โดยชัดเจนว่านิชิเร็นคือ “ผู้สังสารของพระศากยมุณี” เนื่องจากตามพระสูตร พระโพธิสัตว์โจเงียวคือสาวกของพระศากยมุณี นิชิเร็นจึงถูกวางอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าพระศากยมุณี โดยธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนถึงทัศนะที่ยกให้พระศากยมุณีเป็นพื้นฐาน สอดคล้องกับมุมมองของสำนักมิโนบุที่ถือว่าพระศากยมุณีคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม แม้ หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน จะมีได้ระบุโดยตรงว่าพระศากยมุณีคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม แต่ทราบได้ที่นิชิเร็นถูกจำกัดอยู่ในบทบาทของพระโพธิสัตว์โจเงียว จุดยืนดังกล่าวก็อาจถูกตีความว่าเป็น “ทฤษฎีพระศากยมุณีเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมแบบซ่อนเร้น”

สำนักนิกโก โดยเริ่มต้นจากนิกโก ผู้สืบทอดของนิชิเร็น ถือว่านิชิเร็นคือ “พระพุทธเจ้าพื้นฐาน” ผู้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมพื้นฐานคือนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว (กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์) อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม “พระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” ที่กล่าวถึงใน หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน กลับมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงจาก “พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] แห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” ใน ความเข้าใจของสำนักนิกโก แม้จะใช้ถ้อยคำเดียวกันก็ตาม ตามที่ระบุใน หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน นิชิเร็นเป็นเพียงพระโพธิสัตว์ผู้ปฏิบัติตามบทบาทของพระโพธิสัตว์โจเงียว และเป็น “ผู้สังสารของพระพุทธเจ้า” มิใช่พระพุทธเจ้า ข้อความที่ว่า “นิชิเร็นมีอำนาจเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 91) ชี้ให้เห็นว่า ท่านไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพระพุทธเจ้า เพราะหากเป็นเช่นนั้นจริง ก็มิจำเป็นต้องเน้นว่า “มีอำนาจเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า” แต่อย่างใด ดังนั้น หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน จึงดูเหมือนจะยึดถือจุดยืนที่จำกัดนิชิเร็นไว้เพียงในบทบาทของพระโพธิสัตว์ มากกว่าจะยอมรับท่านว่าเป็นพระพุทธเจ้า

(2) แม้แต่พระศากยมุณีแห่งคูนจิตสโงก็เป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว

ในบท “อิทธิฤทธิ์ของตถาคต” แห่ง *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* พระศากยมุณีแห่งคูนจิตสโง — ผู้กล่าวกันว่าบรรลุปุทธภาวะในอดีตอันไกลโพ้นอย่างไม่อาจคำนวณได้เมื่อห้าร้อยกัลป์ชูลี (gohyaku jintengō) — เป็นผู้มอบหมายแก่พระโพธิสัตว์โจเงียวให้เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าหลังการดับขันธของพระองค์

ในบท “อายุขัยของตถาคต” พระศากยมุณีปฏิเสธจุดยืนของคำสอนก่อน *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* และคำสอนภาคชั่วคราว (ชะคุมม) ของ *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* ซึ่งถือว่าพระองค์เพิ่งบรรลุปุทธภาวะเป็นครั้งแรกในชาตินี้ และประกาศแทนว่า “นับตั้งแต่บรรลุปุทธภาวะ ได้ล่วงผ่านกัลป์อันหาประมาณมิได้ ไรขอบเขต เป็นร้อย พัน หมื่น ล้านกัลป์” (*สังฆกรรมปุณทริกสูตร*, หน้า 478) จึงสถาปนาว่าพระองค์บรรลุปุทธภาวะเมื่อห้าร้อยกัลป์ชูลีในอดีตกาล การบรรลุปุทธภาวะในชาตินี้ถือเป็น “ผลชั่วคราว” ส่วนการบรรลุเมื่อห้าร้อยกัลป์ชูลีถือเป็น “ผลแท้จริง”

เมื่อมีผล ย่อมต้องมีเหตุที่ก่อให้เกิดผลนั้น ในบท “อายุขัยของตถาคต” พระศากยมุณีตรัสว่า “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถิปุริสวั” (*สังฆกรรมปุณทริกสูตร*, หน้า 482) แสดงว่าพระองค์ทรงปฏิบัติวิถิปุริสวัก่อนบรรลุปุทธภาวะ บนพื้นฐานนี้ มหาอาจารย์เทียนโลกกล่าวใน *ความหมายลึกซึ้งแห่งสังฆกรรมปุณทริกสูตร* (Hokke Gengi) ว่า การปฏิบัติวิถิปุริสวัของพระศากยมุณีคือเหตุแท้จริงที่ก่อให้เกิดผลแท้จริงแห่งการบรรลุปุทธภาวะ พระศากยมุณีจึงบรรลุปุทธภาวะเป็นครั้งแรกเมื่อห้าร้อยกัลป์ชูลีในอดีตกาลด้วยการปฏิบัติวิถิปุริสวั

ข้อที่ว่าพระศากยมุณีทรงปฏิบัติวิถิปุริสวัย่อมหมายความว่า ต้องมีธรรมพื้นฐานเป็นเครื่องนำทางการปฏิบัติ นั้น พระศากยมุณีบรรลุปุทธภาวะด้วยการปฏิบัติธรรมพื้นฐานที่ทำให้พุทธภาวะเป็นไปได้ ธรรมพื้นฐานนี้ — ธรรมห้าสัจธรรม — คือต้นกำเนิดและอาจารย์ที่ก่อให้เกิดพระพุทธเจ้าศากยมุณี ส่วนพระศากยมุณีคือผู้ที่เกิดขึ้นจากธรรมนั้นและบรรลุปุทธภาวะได้โดยอาศัยธรรมนั้น นิชิเร็นอธิบายความสัมพันธ์นี้ไว้ใน คำถามและคำตอบว่าด้วยวัตถุแห่งการเคารพบูชา ว่า:

“*สังฆกรรมปุณทริกสูตร* เป็นบิดามารดาของพระพุทธเจ้าศากยมุณีและเป็นดวงตาของพระพุทธเจ้าทั้งปวง พระศากยมุณี โคนิจ และพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสิบทิศล้วนถือกำเนิดจาก *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* ดังนั้น บัดนี้ข้าพเจ้าจึงถือสิ่งที่ก่อให้เกิดพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นวัตถุแห่งการเคารพบูชา” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 304)

ธรรมพื้นฐานนี้เป็นอาจารย์ไม่เพียงของพระพุทธเจ้าศากยมุณีเท่านั้น แต่ของพระพุทธเจ้าทั้งปวง นิชิเร็นเรียกธรรมนี้ว่า “อาจารย์ของพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสามกาล” (กิลตคือการตรัสรู้, หน้า 1520) และกล่าวต่อว่า:

“ตัวตนที่แท้จริงของธรรมนั้นคืออะไร? ไม่มีสิ่งใดนอกไปจาก นัมเมียวโฮเร็งเงียว” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1521)

แม้ว่านัมเมียวโฮเร็งเงียวจะมีได้ถูกเปิดเผยอย่างชัดเจนในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของบท “อายุขัยของตถาคต” แต่บทนี้โดยกล่าวถึงการบรรลุปุทธภาวะของพระศากยมุณีเมื่อห้าร้อยกัลป์ชูลีในอดีตกาล ก็ชี้โดยนัยถึงนัมเมียวโฮเร็งเงียวในความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของตัวบท ในวลี “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถิปุริสวั”

พระศากยมุณีแห่งคูนจิตสโง เป็นพุทธะที่ตรัสรู้โดยอาศัย นัมเมียวโฮเร็งเงียว จึงมิใช่พระพุทธเจ้าดั้งเดิม และในฐานะพุทธะที่บรรลุปุทธภาวะ ณ เวลาหนึ่งซึ่งกำหนดได้ คือเมื่อห้าร้อยกัลป์ชูลีก่อน ท่านจึงไม่ใช่ผู้ไร้จุดเริ่มต้น นอกจากนี้ บท “จำแนกอานิสงส์” และบท “อิทธิฤทธิ์ของตถาคต” ยังกล่าวถึง “การปรินิพพานของตถาคต” (*สังฆกรรมปุณทริกสูตร*, หน้า 507, 572) แสดงว่าพระศากยมุณีมิใช่ผู้ไร้จุดจบ เพราะพุทธะแท้จริงที่เป็นนิรันดร์ย่อมไม่มี “การปรินิพพาน” พระพุทธเจ้าศากยมุณีจึงเป็นพุทธะที่มีทั้งจุดเริ่มต้นและจุดจบ คือมีธรรมชาติจำกัดตามกาลเวลา

ดังนั้น การที่ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ของสมาคมโซคา กล่าวไว้ว่า “พระพุทธเจ้าศากยมุณี ในด้านแท้จริง คือพุทธะนิรันดร์ผู้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องจากอดีตกาลอันไรขอบเขตถึงอนาคตกาลอันไรขอบเขต” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 38) จึงขัดแย้งกับเนื้อหาของ *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* อย่างสิ้นเชิง การเพิกเฉยต่อคำสอนโดยตรงของสูตร แล้วพยายามกล่าวอ้างว่าพระศากยมุณีคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม เป็นการบิดเบือน และแสดงให้เห็นถึงเจตนาของ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ที่มุ่งโน้มน้าวผู้ศรัทธาไปสู่หลักคำสอนที่ถือว่าพระศากยมุณีคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม

นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงที่ว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ใช้ถ้อยคำยกย่องแบบ “—สาเรตะะ” ต่อพระศากยมุณีอย่างต่อเนื่อง ก็เป็นสิ่งที่ผิดสังเกตอย่างยิ่งในฐานะงานคำสอนของสมาคมโซคา จากจุดนี้เองก็สามารถสังเกตเห็นแนวโน้มที่ชัดเจนไปสู่การยอมรับพระศากยมุณีว่าเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม

ใน *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* พระพุทธเจ้าศากยมุณีมิได้ถูกกล่าวถึงว่าเป็น พระพุทธเจ้าผู้เป็นนิรันดร์ ด้วยเหตุนี้ คำสอนของพระองค์จึงถูกกำหนดให้สูญเสียดังกล่าวในการโปรดสัตว์ไปตามกาลเวลา ซึ่งนำไปสู่การมาถึงของ “ยุคปลายแห่งพระธรรม” เรื่องนี้ได้รับการยอมรับอย่างชัดเจนในบท “จำแนกอานิสงส์” ซึ่งกล่าวถึง “ยุคชั่วร้ายแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” (*สังฆกรรมปุณทริกสูตร*, หน้า 513)

เนื่องจากความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* ไม่สามารถโปรดสัตว์ทั้งหมดในยุคปลายแห่งพระธรรมได้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องแสดงธรรมพื้นฐาน (นัมเมียวโฮเร็งเงียว) ซึ่งทำให้สัตว์ทั้งหลายสามารถตรัสรู้ได้ ด้วยเหตุนี้ นิชิเร็นจึงกล่าวว่า:

“บัดนี้เมื่อเข้าสู่ยุคปลายแห่งพระธรรมแล้ว ทั้งพระสูตรอื่น ๆ และแม้แต่*สัทธรรมปุณฑริกสูตร*ก็ไม่อาจใช้การได้ มีเพียงนัมเมียวโฮเร็งเงเคียวเท่านั้น”
(จดหมายตอบท่านอุเอโนะ, *คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1874)

ในทำนองเดียวกัน นิชิเร็นกล่าวว่า:

“บัดนี้เราได้เข้าสู่ยุคปลายแห่งพระธรรมแล้ว ทุกคนล้วนมีโรคภัยแรง ยากที่จะรักษาด้วยยาอ่อนของอมิตาเกะ ไดนิจิ ศาकยมนิ และพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ”
(จดหมายถึงเมียวมิตสึโชนิน, *คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1708)

ท้ายที่สุด พระพุทธเจ้าศากยมนิไม่สามารถช่วยผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรมได้ ดังนั้นจึงต้องปรากฏพระศาสดาแห่งคำสอนองค์ใหม่เพื่อเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งเป็นตัวตนของธรรมที่ก่อให้เกิดพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เนื่องจากในความเป็นจริงไม่มีผู้ใดนอกจากนิชิเร็นที่เผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว จึงย่อมสรุปได้ว่านิชิเร็นเองต้องถูกเข้าใจว่าเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐาน ผู้เป็นหนึ่งเดียวโดยสารถะกับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว แม้แต่พระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจ ซึ่งบรรลุพุทธภาวะในอดีตอันไกลโพ้น ก็ถูกถือว่าเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว—กล่าวคือ พระพุทธเจ้าผู้ตอบสนอง (ōbutsu)—ซึ่งปรากฏตามศักยภาพของสรรพสัตว์ ดังนั้น เจตนาค้างคิมของนิชิเร็นและคำสอนพื้นฐานของสำนักนิกโก จึงยืนยันว่าพระศากยมนิอยู่ในฐานะด้อยกว่าคาคคแห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ผู้เป็นอาจารย์ที่ก่อให้เกิดพระพุทธเจ้าทั้งปวง

จากมุมมองทางประวัติศาสตร์ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เป็นคัมภีร์มหายานยุคต้นที่ถูกรวบรวมขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 1 ถึง 2 หลังคริสต์ศักราช พระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจที่ถูกพรรณนาในบท “อาชุขัยของคาคค” ว่าตรัสรู้ในอดีตกาลอันห่างไกล มีวัชบุคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นการสังเคราะห์เชิงนามธรรมโดยผู้เรียบเรียง *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ตามที่ได้กล่าวมาก่อน พระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจถูกสร้างขึ้นโดยผู้เขียนเพื่อถ่ายทอดแนวคิดเรื่อง “กำเนิดและสิ่งที่ถูกกำเนิด”—ว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย รวมถึงศากยมนิล้วนตรัสรู้โดยอาศัยธรรมพื้นฐาน (ธรรมหัตถะธรรม)

เช่นเดียวกับพระอมิตาเกะ และพระไดนิจิ ผู้ถูกพรรณนาไว้ในสูตรอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน พระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจเป็นตัวตนในจินตนาการ ไม่เคยมีอยู่ในรูปธรรม ณ สถานที่หรือช่วงเวลาใดโดยเฉพาะ

ภาพพรรณนาของพระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจในลักษณะที่ทรงมีลักษณะพิเศษ 32 ประการ เช่น พระวรกายสีทอง และขนระหว่างคิ้วที่แผ่รัศมี ยิ่งสะท้อนความเป็นเรื่องแต่งขึ้น ข้อพรรณนาดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นจินตนาการของผู้คนในสมัยโบราณผู้จมอยู่กับโลกทัศน์เชิงดำนาน ในความเป็นจริง ตัวคนเช่นนั้น ก็ไม่ต่างอะไรจาก อุคตรำแมนในตำนาน ซึ่งย่อมไม่สามารถมีอยู่จริงได้

นิชิเร็นกล่าวไว้ในปรกณัม รูปลักษณะที่แท้จริงของสรรพปรากฏการณ์ ว่า:

“พระศากยมนิและพระพุทธเจ้ามหาสมบัตินี้เป็นพระพุทธเจ้าในแง่ของการทำหน้าที่ [...] ปุณฺณคือสามภายในแง่ของตัวตนและเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม ส่วนพระพุทธเจ้าทั้งหลายคือสามภายในแง่ของการทำหน้าที่และเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว เดิมเรากล่าวว่าพระพุทธเจ้าศากยมนิทรงมีคุณธรรมสามประการ คือ ผู้ปกครอง อาจารย์ และบิดามารดา สำหรับปุณฺณเช่นเรา แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ ตรงกันข้าม ปุณฺณต่างหากที่มอบคุณธรรมสามประการแก่พระพุทธเจ้า เหตุผลก็คือ คำว่า ‘คาคค’ ตามคำอธิบายของเทียนโล เป็นชื่อเรียกรวมของพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสิบทิศและสามกาล รวมทั้งพระพุทธเจ้าสององค์ พระพุทธเจ้าสามองค์ พระพุทธเจ้าดั้งเดิม และพระพุทธเจ้าชั่วคราว ในคำอธิบายนี้ ‘พระพุทธเจ้าดั้งเดิม’ หมายถึงปุณฺณ และ ‘พระพุทธเจ้าชั่วคราว’ หมายถึงพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” (หน้า 1789)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พระพุทธเจ้าที่กล่าวไว้ในคัมภีร์เป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราวซึ่งถูกแสดงเพื่อแทนการทำหน้าที่ของพุทธภาวะ ขณะที่พระพุทธเจ้าที่ดำรงอยู่จริง—พระพุทธเจ้าดั้งเดิม—คือปุณฺณผู้ถือธรรมหัตถะธรรม เมื่อพิจารณาจากข้อความตอนนี้ใน รูปลักษณะที่แท้จริงของสรรพปรากฏการณ์ ข้ออ้างที่ว่าในงานเขียนของนิชิเร็นไม่มีการตีความว่าพระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว ย่อมเป็นความคิดพลาดอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมามุโชคา* ได้กล่าวไว้ในเชิงแปลกละเอียดในหมายเหตุเชิงอรรถที่ 108 ว่าด้วยการที่สมามุโชคาเรียกนิชิเร็นว่าเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรมว่า:

“ในคำสอนของนิชิเร็นโชชู คำว่า ‘พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha]’ หมายความว่า นิชิเร็นไดโชนินคือพระพุทธเจ้าพื้นฐาน และแม้แต่พระศากยมนิแห่งคูนจิตสึโจก็เป็นเพียงการปรากฏชั่วคราว (พระพุทธเจ้าในฐานะร่องรอย) ในทางตรงกันข้าม สมามุโชคาใช้สมณานี้หมายถึงนิชิเร็นไดโชนินในฐานะพระพุทธเจ้าผู้แสดงคำสอนที่สามารถช่วยผู้คนได้อย่างเป็นรูปธรรมในยุคปลายแห่งพระธรรมปัจจุบัน ในความหมายนี้ ท่านจึงได้รับความเคารพในฐานะ ‘พระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม’” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 187)

ข้อความนี้ดูเหมือนวิจารณ์คำสอนของนิชิเร็นโชชู ที่ว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] และพระศากยมนิเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว อย่างไรก็ตาม นิชิเร็นเองกล่าวไว้อย่างชัดเจนในงานเขียน เช่น จดหมายถึงเมียวมิตสึโชนิน รูปลักษณะที่แท้จริงของสรรพปรากฏการณ์ และ *ว่าด้วยการดัดเคียนสะจิมัง* ว่าพระศากยมนิไม่สามารถช่วยผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรมได้ คำสอนว่า “นิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] พระศากยมนิเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว” จึงมิใช่สิ่งที่ควรถูกวิจารณ์ หากเป็นคำสอนอันถูกต้องของนิชิเร็นและ นิกโก

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ระบุว่า นิชิเร็นเป็นทั้ง “ผู้ส่งสารของพระศากยมนิ” และ “พระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” แต่ตำแหน่งทั้งสองนี้ไม่อาจเข้ากันได้ ในทางตรงกัน แนวคิดเรื่องพระพุทธเจ้าดั้งเดิมและพระพุทธเจ้าชั่วคราวนั้นเป็นข้อตรงข้ามโดยเนื้อแท้:

หนึ่งไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยปราศจากอีกฝ่ายหนึ่ง หากนิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม ก็จำเป็นต้องมีพระพุทธเจ้าชั่วคราวที่สอดคล้องกับยุคนั้น บทบาทนี้จะสามารถบรรลุได้โดยพระศากยมุณีเท่านั้น ผู้เป็นพระพุทธเจ้าแห่งผลแท้จริง (ฮนเงเมียว) อันคู่กับนิชิเร็นผู้เป็นพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริง (ฮอนอินเมียว) ดังนั้น หากนิชิเร็นถูกมองว่าเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม พระศากยมุณีจะต้องได้รับการกำหนดให้เป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราวแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม

ในทางกลับกัน หากนิชิเร็นเป็นเพียง “ผู้สังสารของพระศากยมุณี” แล้ว พระพุทธเจ้าดั้งเดิม (ตัวแท้) ก็จะถูกจัดให้อยู่ใต้พระพุทธเจ้าชั่วคราว (ตัวเงา) ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงตรรกะ หากนิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม ก็ไม่อาจเป็นผู้สังสารของพระศากยมุณีได้ หากนิชิเร็นเป็นผู้สังสารของพระศากยมุณี ก็ไม่อาจเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรมได้

กล่าวโดยสรุป จุดยืนของ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* นั้นไม่สอดคล้องในเชิงตรรกะ หากนิชิเร็นถูกมองว่าเป็นเพียง “ผู้สังสารของพระศากยมุณี” แล้ว ความสอดคล้องทางคำสอนจะต้องอิงตามจุดยืนของสำนักมิโนบุ ซึ่งถือว่าพระศากยมุณียังคงเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมแม้ในยุคปลายแห่งพระธรรม และนิชิเร็นมิใช่พระพุทธเจ้า หากแต่เป็นเพียงพระโพธิสัตว์ใจเจียวที่ได้รับมอบหมายจากพระศากยมุณี ข้ออ้างใน *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ที่ว่านิชิเร็นคือ “พระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” ตามที่ปรากฏในเชิงอรรถข้างต้น แท้จริงแล้วเป็นเพียงการกล่าวว่านิชิเร็นคือ “ผู้เผยแผ่คำสอนในยุคปลายซึ่งได้รับมอบหมายจากพระศากยมุณี” เท่านั้น มิได้มีความหมายตามเดิมของคำว่า “พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha]” ซึ่งโดยเนื้อแท้ย่อมหมายถึง “พระพุทธเจ้าพื้นฐาน” ดังนั้น *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* จึงเสนอคำสอนเทียมว่าด้วยนิชิเร็นในฐานะพระพุทธเจ้าดั้งเดิม—คือ “คำสอนปลอมว่าด้วยนิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม”

(3) ความสำคัญของการก่อรูปสังฆธรรมปุนทริกสูตร

① ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การก่อรูปสังฆธรรมปุนทริกสูตร

จุดประสงค์ของการจัดทำ*สังฆธรรมปุนทริกสูตร*คืออะไร? เพื่อหาคำตอบนี้ จำเป็นต้องพิจารณาภาพรวมของประวัติศาสตร์พุทธศาสนา

ตามที่เป็นที่ทราบกัน พระศากยमुณี (โคตมะ สิทธารถะ) ประสูติในฐานะเจ้าชายแห่งราชวงศ์ ฌ ลุมพินี ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศเนปาล วันที่ประสูติและปริณิพพานของพระองค์ยังไม่แน่ชัด โดยมีทฤษฎีต่าง ๆ เช่น 566–486 ปีก่อนคริสตกาล หรือ 463–383 ปีก่อนคริสตกาล แม้ว่าจะทรงอภิเษกและมีพระโอรส แต่พระองค์ก็ทรงสละฐานันดรศักดิ์เมื่อมีพระชนมายุได้ 19 หรือ 29 ปี เพื่อออกผนวชแสวงหาคำตอบต่อปัญหาพื้นฐานของชีวิต เช่น การเกิด แก่ เจ็บ และตาย

ในเวลานั้น อินเดียอยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของศาสนาฮินดูและมีรากฐานอยู่ในพระเวท อันเป็นบทสวดสรรเสริญเทพเจ้า ระบบดังกล่าวคำนึงถึงการเลือกปฏิบัติทางเพศอย่างรุนแรงและลำดับชั้นทางวรรณะ (ระบบวรรณะ ซึ่งต่อมากลายเป็นระบบคาสต์) เมื่อออกบวชเป็นสมณะ พระศากยमुณีทรงอุทิศพระองค์แก่การบำเพ็ญตบะอย่างเคร่งครัด และกล่าวกันว่าทรงบรรลุการตรัสรู้ใต้ต้นโพธิ์ที่พุทธคยาเมื่อมีพระชนมายุ 30 หรือ 35 ปี สังยุตตะกัม (Samyukta Āgama) กล่าวว่า “เราได้ตระหนักรู้ธรรมนี้แล้ว” (พระไตรปิฎกไทโข เล่ม 2 หน้า 322) จึงเชื่อกันว่า ณ เวลานั้นพระศากยमुณีทรงค้นรู้ธรรมพื้นฐาน—ธรรมมหัศจรรย์—ที่แผ่ซ่านทั่วจักรวาล จากนั้นทรงเผยแผ่คำสอนต่อไปจนถึงการดับขันธเมื่อมีพระชนมายุ 80 ปี

คำสอนของพระศากยमुณีได้วิพากษ์วิจารณ์คำสอนของศาสนาพราหมณ์และแนวคิดของนักคิดเสรีที่เรียกว่า “อาจารย์นอกศาสนาพุทธทั้งหลาย” อย่างชัดเจน ลักษณะเฉพาะของพุทธศาสนาที่หาไม่ได้ในศาสนาอื่น ๆ ถูกแทนค่าเชิงสัญลักษณ์ด้วย “ตราประทับแห่งธรรม” (โฮอิน) เช่น “สรรพสิ่งล้วนไม่ใช่ตัวตน” (อนัตตา) และ “สรรพสิ่งที่ปรุงแต่งล้วนไม่เที่ยง” (อนิจจัง)

หลัก “สรรพปรากฏการณ์ไม่มีตัวตนถาวร” (Anātman) หมายความว่า ไม่มีสิ่งใดในบรรดาปรากฏการณ์ทั้งหลายที่มีตัวตนที่ไม่เปลี่ยนแปลง เช่น อาตมันหรือวิญญาณอมตะตามคำสอนของศาสนาพราหมณ์ ดังนั้น พุทธศาสนาจึงปฏิเสธแนวคิดเรื่องพระเจ้าผู้สร้างจักรวาลและเข้ามาแทรกแซงโลกมนุษย์ มีเพียงธรรม (Dharma) ซึ่งรวมถึงกฎแห่งเหตุและผลเท่านั้นที่ดำรงอยู่ ในความหมายนี้ พุทธศาสนาเป็นอเทวนิยมอย่างถึงรากมาตั้งแต่ต้น ส่วนหลัก “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง” (Anitya) หมายความว่า ทุกสิ่งเกิดขึ้น ดับไป และเปลี่ยนแปลง ไม่มีตัวตนใดคงอยู่ชั่ววันรันดร์โดยไม่เปลี่ยนแปลง

หลักการพื้นฐานเหล่านี้ของพุทธศาสนา ถูกรวบรวมไว้ในทฤษฎี “อทัปปัจจยคา” (ปฏิเสธสมุปบาท) ซึ่งเน้นว่า ไม่มีสิ่งใดดำรงอยู่โดยอิสระหรือถาวร สรรพสิ่งเกิดและดับจากความสัมพันธ์ (ปัจจย) ที่กระตุ้นให้เหตุเกิดขึ้น ดังที่นาคารชุน (ประมาณ ค.ศ. 150–250) กล่าวไว้ใน คัมภีร์มูลมัชฌมกการิกา (โศลกมูลฐานว่าด้วยทางสายกลาง) ว่า “สิ่งใดก็ตามที่เกิดจากเหตุปัจจย สิ่งนั้นคือความว่าง นั่นคือการตั้งชื่อโดยสัมพันธ์ และนั่นคือทางสายกลาง” ด้วยเหตุนี้ ปฏิเสธสมุปบาทจึงมีความหมายเดียวกับ สุนยตา (ความว่าง) และทางสายกลาง

พระศากยमुณียังทรงสืบทอดแนวคิดอันเดียวเกี่ยวกับกรรม เหตุและผล และวิถีสงสารที่ครอบคลุมนิเวศ ปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้น ลักษณะพื้นฐานของพุทธศาสนา จึงสามารถสรุปได้ว่า ได้แก่ ปฏิเสธสมุปบาท เหตุและผล กรรม และวิถีสงสาร หากขาดองค์ประกอบเหล่านี้ ย่อมไม่อาจเรียกว่าเป็นระบบพุทธได้อย่างแท้จริง

พระสูตรยุคแรกสุดของพุทธศาสนาถูกเรียบเรียงหลังจากการปริณิพพานของพระศากยमुณี และมีใช้ถ้อยคำของพระองค์โดยตรง อย่างไรก็ตาม พระสูตรเช่น สูตรนิบาต ซึ่งถือว่าเป็นพระสูตรยุคต้นก่อนสมัยพระเจ้าอโศก (268–232 ปีก่อนคริสตกาล) ให้ภาพสะท้อนบางประการต่อคำสอนดั้งเดิมของพระศากยमुณี พระสูตรยุคต้นเหล่านี้ยังไม่กล่าวถึงทฤษฎีอย่าง “อริยสัจสี่” แต่เน้นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของมนุษย์ ซึ่งในเวลานั้น เพียงคำสอนพื้นฐานเช่นนี้ก็เพียงพอที่จะช่วยผู้คนได้แล้ว

เมื่อกาลเวลาผ่านไป สักภาพในการเข้าใจธรรมของผู้คน (ลิ-กน) ถดถอยลง จึงจำเป็นต้องมีคำสอนที่ลึกซึ้งและเข้มข้นยิ่งขึ้น นิชิเร็นสะท้อนเรื่องนี้ไว้ใน ปณิธานตอบแทนพระคุณ ว่า:

“แม้จะมีการตื่นรู้อันเดียวกัน แต่ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมย่อมแตกต่างกัน มหาภิกษุสละและอาณัติถูกแสงหน้าโดยอัสวโหมยะและนาคารชุน และทั้งสองก็ถูกแสงหน้าโดยเทียนไถ จ้ออี และจ้ออีก็ถูกแสงหน้าโดยเค็งเงียว ในกาลสุดท้ายเช่นนี้ ปัญญาของมนุษย์ตื่นขึ้น ในขณะที่คำสอนของพุทธศาสนากลับลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่รักษาทัวไปอาจพอเพียงสำหรับโรคเบา ๆ แต่โรคร้ายแรงจำเป็นต้องใช้ยาพิเศษ อันใดก็ฉันทัน คนอ่อนแอย่อมต้องการผู้ช่วยที่เข้มแข็ง” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 206)

แม้คำสอนของพระศากยमुณีจะเรียบง่าย แต่การยืนยันความเสมอภาคอย่างสมบูรณ์ของมนุษย์ทุกคนดึงดูดผู้ที่ไม่พอใจต่อศาสนาพราหมณ์อันเผด็จการและเลือกปฏิบัติ รวมทั้งแนวโน้มที่ปฏิเสธศีลธรรมของอาจารย์นอกศาสนาทั้งหลาย คำสอนของพระองค์ก่อให้เกิดชุมชนพุทธยุคแรกที่ประกอบด้วยผู้คนจากทุกชนชั้นและทุกอาชีพ เช่น กษัตริย์ พ่อค้า ชาวนา หุมิงคณิกา โจร ทาส และผู้ถูกกีดกันจากสังคม พราหมณ์และผู้มั่งคั่งที่เคยนับถือศาสนาพราหมณ์ก็เข้าร่วม เช่นเดียวกับเด็กชาย เด็กหญิง และผู้สูงอายุ ภายในชุมชนพุทธ ไม่มีการเลือกปฏิบัติตามอาชีพ เพศ หรืออายุ แม้ภิกษุณี จะอยู่ภายใต้ข้อวินัยที่เข้มงวดกว่าภิกษุ แต่เนื้อหาของปฏิบัติและพุทธภาวะที่บรรลุไม่มีความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง

คำสอนของพระศาकขมุณีซึ่งเป็นสากลและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน ทำให้แต่ละบุคคลสามารถแสดงออกถึงธรรมด้วยความพยายามของตนเอง ดังนั้นจึงไม่มีการแบ่งแยกในเนื้อแท้ของการตรัสรู้ระหว่างบรรพชิตกับฆราวาส ปรัชญาแห่งความเสมอภาคนี้ต้องเผชิญกับการต่อต้านและการข่มเหงจากพลังอำนาจที่ตั้งมั่น เช่น ศาสนาพราหมณ์ แต่ชุมชนพุทธก็ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงชีวิตของพระศาคขมุณี

ภายหลังการปรินิพพานของพระศาคขมุณี มหากัสสปะ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาวกเอกสิขรูป ได้เข้ารับหน้าที่ดูแลชุมชน ด้วยความกังวลว่าจะสูญเสียคำสอน มหากัสสปะจึงได้จัดสังคายนาครั้งแรกในไม่นานหลังจากการปรินิพพานของพระพุทธองค์ โดยการรวบรวมคำสอนของพระองค์ผ่านการท่องจำปากเปล่า ซึ่งกลายเป็นรากฐานของพระสูตรปิฎกและพระวินยปิฎกในเวลาต่อมา

เมื่อชุมชนเติบโตขึ้นและกลายเป็นพลังทางสังคม ก็เริ่มให้ความสำคัญกับการรักษากฎมากกว่าการเปิดรับผู้คน ส่งผลให้เริ่มกีดกันผู้ที่เป็นอาชวากร ผู้เจ็บป่วย แม้กระทั่งเด็ก และด้วยอิทธิพลจากการแบ่งแยกในสังคมอินเดีย ชุมชนก็ยิ่งลดบทบาทของผู้หญิง ยกสถานะภิกษุเหนือกว่าฆราวาส และเริ่มเทิดทูนพระศาคขมุณีให้เป็นพระเจ้า

เดิมทีพุทธศาสนาถูกปฏิบัติเฉพาะในบางพื้นที่ของอินเดีย แต่ภายหลังจากจักรพรรดิอโศกทรงหันมานับถือพุทธศาสนา—โดยเชื่อกันว่าพระองค์ทรงมีชีวิตอยู่หลังการปรินิพพานของพระศาคขมุณีประมาณ 100–200 ปี—พุทธศาสนาได้แพร่ขยายไปทั่วทั้งอินเดีย ช่วงเริ่มต้นนี้เรียกว่า “พุทธศาสนาแบบดั้งเดิม”

หลังสมัยพระเจ้าอโศก ชุมชนพุทธแตกออกเป็นสำนักต่าง ๆ โดยมีสำนักสำคัญประมาณยี่สิบสายในอินเดีย ช่วงเวลานี้เรียกว่า “พุทธศาสนาแบบนิกาย” และต่อมาถูกพุทธมหายานเรียกในเชิงวิจารณ์ว่า “หินยาน” หรือ “ยานเล็ก” พุทธศาสนาแบบนิกายมีลักษณะเป็นแนวโน้มยึดถือวินัยกับบทและวางพระสงฆ์ไว้เหนือผู้ปฏิบัติฆราวาส

ลัทธินี้เชื่อว่าพระศาคขมุณีคือพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่ปรากฏในโลก และการบรรลุพุทธภาวะมีเฉพาะ “พระโพธิสัตว์” เท่านั้น โดยพระศาคขมุณีเป็นเพียงหนึ่งเดียวที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพระโพธิสัตว์ (“พระโพธิสัตว์ศาคขมุณี”) มนุษย์ธรรมดาถูกมองว่าไม่มีความสามารถโดยธรรมชาติที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ระดับจิตวิญญาณสูงสุดที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้คือการเป็น “พระอรหันต์” ซึ่งเป็นลำดับสูงสุดในหนทางของสาวก แม้แต่การบรรลุเป็นพระอรหันต์ก็ยังเป็นต้องละวางกิเลสและความหลงทั้งหมด ซึ่งถือว่าแทบเป็นไปไม่ได้สำหรับคนธรรมดา

ชุมชนพุทธแบบนิกายรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจด้วยการบริจาคอย่างมหาศาลจากกษัตริย์และพ่อค้าเศรษฐี แต่ความมั่งคั่งนี้ก็นำไปสู่การเสื่อมในหมู่สงฆ์ มีผู้คนเข้าสู่บวรเพศเพียงเพื่อเลี้ยงชีพ บางรายแม้จะเป็นพระก็ยังประกอบอาชีพปล่อยเงินกู้ ภิกษุจำนวนมากหลบอยู่ในวัด ใช้ชีวิตภายใต้สิทธิพิเศษของตน และอุทิศตนให้กับการจัดระเบียบและจัดระบบคำสอนของพระศาคขมุณีผ่านการวิจัยทางวิชาการอย่างละเอียดถี่ถ้วน

โครงสร้างทางคำสอนของพุทธศาสนาแบบนิกายกลายเป็นที่รู้จักในชื่อ “อภิธรรม” ซึ่งหมายถึงการศึกษาและวิเคราะห์ธรรมะ คำสอนอภิธรรมเหล่านี้ได้ถูกรวบรวมเป็นหมวด “อภิธรรมปิฎก” ซึ่งประกอบด้วย “พระสูตรปิฎก” และ “พระวินยปิฎก” ที่ได้รวบรวมไว้ตั้งแต่ยุคพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม กลายเป็น “พระไตรปิฎก” (ตรีปิฎก)

พระภิกษุในพุทธศาสนาแบบนิกาย (หินยาน) มุ่งเน้นแต่การปฏิบัติส่วนตัวและการถกเถียงทางวิชาการ เพื่อให้บรรลุการตรัสรู้ส่วนตัว โดยละเลยต่อการช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ที่มุ่งตนเองนี้ย่อมก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ตามธรรมชาติ เนื่องจากถือว่าเป็นการเบี่ยงเบนจากจิตวิญญาณดั้งเดิมของพุทธธรรม ด้วยเหตุนี้ ในช่วงต้นคริสต์ศักราช จึงได้เกิดขบวนการปฏิรูปพุทธศาสนา ซึ่งวิพากษ์พุทธศาสนาแบบนิกายว่าได้สูญเสียสาระของพระศาคขมุณีไป และเรียกสิ่งนั้นว่า “ยานเล็ก” (หินยาน) จากการเคลื่อนไหวนี้ พุทธมหายาน (ยานใหญ่) ได้ถือกำเนิดขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะเด่นได้ดังนี้:

i. ความเสมอภาคระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์

พุทธมหายานปฏิเสธการแบ่งแยกระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ โดยสนับสนุนความเสมอภาคของทั้งสองฝ่าย

ii. พุทธธรรมที่มุ่งสู่พุทธภาวะ

พุทธมหายานสอนว่า พุทธภาวะควรเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทุกคน และทุกคนมีศักยภาพที่จะเป็นพระโพธิสัตว์

iii. การเน้นการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น

คุณลักษณะเด่นของพระโพธิสัตว์คือการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น ในจุดนี้ พุทธมหายานแตกต่างอย่างชัดเจนจากพุทธหินยาน ซึ่งนักปฏิบัติ (สรวาก) มุ่งเพียงการบรรลุธรรมของตนเองและละเลยผู้อื่น ดังนั้น หินยานจึงถูกเรียกว่า “ยานของสรวาก” ขณะที่มหายานถูกเรียกว่า “ยานของพระโพธิสัตว์”

iv. ความเชื่อในพระพุทธเจ้าหลายพระองค์

พุทธมหายานเชื่อในการดำรงอยู่ร่วมกันของพระพุทธเจ้าหลายพระองค์ ขณะที่พุทธหินยานยอมรับเพียงพระศาคขมุณีเท่านั้นว่าเป็นพระพุทธเจ้า

v. การยอมรับกิเลส

ขณะที่พุทธหินยานถือว่าการกำจัดกิเลส (โภจโนะ) เป็นเงื่อนไขก่อนการตรัสรู้ พุทธมหายานกลับมองว่ากิเลสเป็นโอกาสสำคัญในการเติบโตทางจิตวิญญาณและการตื่นรู้ หลักคิดนี้แสดงออกอย่างกระชับในวลี “โภจโนะ โชกุ โบโด” (กิเลสคือการตรัสรู้)

vi. การเคารพศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัย

พุทธหินยานห้ามกิจกรรมทางดนตรี การเดิน และการละคร ขณะที่พุทธมหายานยอมรับสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นเครื่องสักการะแด่พระสอุปและพระสูตร ทศนคตินี้สะท้อนถึงความเปิดกว้างมากกว่าต่อวิถีปฏิบัติของฆราวาส นอกจากนี้ ต่างจากพุทธหินยานที่คงสภาพปิด พุทธมหายานได้ดูดซับและมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาร่วมสมัยอย่างแข็งขัน

vii. ความใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม

พุทธมหายานปฏิเสธทัศนคติเป็นอนาถาจากโลก และพยายามทำให้จิตวิญญาณแห่งมหากรุณาของพุทธธรรมปรากฏขึ้นทั้งในชีวิตของบุคคลและในสังคมโดยรวม ซึ่งตรงกันข้ามอย่างชัดเจนกับพุทธหินยานที่มีแนวโน้มมุ่งสู่การสันโดษในวิเวกและความเฉยชาต่อสังคม

กลุ่มที่เริ่มเคลื่อนไหวในมหายานได้รจนาศรีธรรมปิฎกขึ้นเพื่อแสดงแนวคิดของตน พระสูตรมหายานยุคต้นได้แก่ พระสูตรปัญญาปารมิตา และ พระสูตรวิมลเกียรติ โดยที่พระสูตรวิมลเกียรติได้รับอิทธิพลอย่างมากจากพระสูตรปัญญาปารมิตา คัมภีร์ยุคต้นเหล่านี้ซึ่งปรากฏราวต้นคริสต์ศักราช วิพากษ์พุทธหินยานอย่างรุนแรง ถึงขั้นปฏิเสธความเป็นไปได้ที่ศร้าวและปัจเจกพุทธเจ้าจะสามารถตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ (หลักคำสอนที่เรียกว่า “ยานสองไม่สามรถบรรลุพุทธภาวะ”) อย่างไรก็ตาม จุดยืนนี้ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในทางกลับกัน และขัดแย้งกับจิตวิญญาณดั้งเดิมของพุทธธรรมซึ่งมุ่งสู่การโปรดสัตว์โดยทั่วถึง

เพื่อตอบโต้สิ่งนี้ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* จึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีเป้าหมายในการแก้ไขความเบี่ยงเบนของทั้งพุทธนิกายและพุทธมหายาน และรื้อฟื้นอุดมคติเดิมของพุทธธรรมที่มุ่งหมายให้ทุกคนสามารถตรัสรู้ได้

เชื่อกันว่า *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ได้รจนารขึ้นในแถบตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย เช่น คันธาระและแคชเมียร์ ในช่วงศตวรรษที่ 1 หรือ 2 หลังคริสตกาล แม้ทฤษฎีเดิมจะเสนอว่าพระสูตรนี้ใช้เวลารวบรวมเป็นเวลานานถึง 2–3 ศตวรรษ แต่การศึกษาล่าสุด เช่น หนังสือ การก่อรูปและแนวคิดของ*สังฆกรรมปณทริกสูตร* โดย จินโจ ชูโระ แสดงว่า บททั้ง 27 ตอน (ไม่รวมบทเทวาท) ได้ถูกรจนารขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ เพียงไม่กี่ทศวรรษ คัมภีร์พุทธถูกถ่ายทอดด้วยวาจาในระยะแรก แต่เมื่อการเขียนแพร่หลายมากขึ้นราวต้นคริสต์ศักราช เชื่อกันว่า *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ได้ถูกบันทึกลงเป็นลายลักษณ์อักษรตั้งแต่ต้น

สังฆกรรมปณทริกสูตร ได้รับการเรียบเรียงโดยกลุ่มบุคคลที่เชื่อว่าคนได้เข้าถึงธรรมพื้นฐาน—ธรรมมหัศจรรย์—เช่นเดียวกับการตรัสรู้ของพระศาสดามุนี ด้วยความเชื่อมั่นว่า “คำสอนนี้คือเจตนารมณ์จริงของพระศาสดามุนี” พวกเขาจึงเรียบเรียง*สังฆกรรมปณทริกสูตร* โดยวางพระพุทธรูปเจ้าศาสดามุนีไว้เป็นบุคคลศูนย์กลาง หรือพระศาสดาแห่งคำสอน

② จุดมุ่งหมายของการเรียบเรียงสังฆกรรมปณทริกสูตร

นับตั้งแต่ยุคของเทียนไท่ จื่ออี (Tiantai Zhiyi) เป็นต้นมา มีธรรมเนียมในการแบ่ง*สังฆกรรมปณทริกสูตร*ออกเป็นสองส่วน ได้แก่ คำสอนภาคชั่วคราว (ชะกุน) ในครั้งแรก และคำสอนภาคแก่นแท้ (ฮอนมง) ในครั้งหลัง ในภาคทฤษฎีของ*สังฆกรรมปณทริกสูตร* ได้มีการมอบพุทธพยากรณ์ถึงการตรัสรู้ในอนาคตแก่สาวก (ศร้าว) และพระปัจเจกพุทธเจ้า (ปัจเจกพุทธะ) ซึ่งก่อนหน้านั้นถูกปฏิเสธโอกาสแห่งพุทธภาวะ ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้มอบพุทธพยากรณ์ถึงการตรัสรู้แม้แต่แก่เทวาท ผู้มีใจมุ่งร้ายที่พยายามทำลายชุมชนพุทธ และยังได้แสดงให้เห็นถึงการตรัสรู้ในร่างเดิม (โชคุชิน โจนุสึ) ของธิดาแห่งพญานาค ผู้ที่ไม่ใช่มนุษย์และมีใช้เพศชาย ด้วยเหตุนี้ *สังฆกรรมปณทริกสูตร*จึงได้วางหลักการว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายสามารถตรัสรู้ได้อย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากข้อกีดกัน

อุดมคติของพระศาสดามุนีที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนเป็นภาคแสดงของธรรมพื้นฐาน ได้รับการทำให้เป็นจริงอย่างสมบูรณ์เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์คัมภีร์พุทธ ด้วยการก่อรูปของ*สังฆกรรมปณทริกสูตร*

*สังฆกรรมปณทริกสูตร*ไม่เพียงแต่อธิบายหลักการแห่งการตรัสรู้ของสรรพสัตว์เท่านั้น แต่ในครั้งหลังซึ่งเรียกว่า คำสอนภาคแก่นแท้ (ฮอนมง) ยังเปิดหนทางปฏิบัติสู่การบรรลุพุทธภาวะ ตามธรรมเนียม พระสูตรก่อนหน้านั้นมักพรรณนาพุทธเกษตรว่าเป็นดินแดนที่แยกจากโลกแห่งความเป็นจริงที่มนุษย์อาศัยอยู่ (โลกสหา) ตรงกันข้าม ในบท “อาชุขัยของคาลาค” *สังฆกรรมปณทริกสูตร*เปิดเผยว่าพระศาสดามุนีทรงสั่งสอนและชี้นำอยู่ในโลกสหา โดยเน้นว่าพุทธเกษตรมิได้อยู่ที่ใดนอกจากโลกแห่งความเป็นจริงนี้ ด้วยประเด็นนี้ พระสูตรชี้ชัดว่าแก่นของพุทธธรรมคือการสถาปนาความสุขบนความเป็นจริงของชีวิต ไม่ว่าโลกจะเต็มไปด้วยความทุกข์เพียงใด พระสูตรปฏิเสธการหลีกเลี่ยงความเป็นจริงและความใส่ใจถึงดินแดนอุดมคติแห่งอื่น โดยยืนหยัดอยู่กับ “ที่นี่และขณะนี้”

บนพื้นฐานนี้ *สังฆกรรมปณทริกสูตร*เปิดเผยว่าพระศาสดามุนีบรรลุพุทธภาวะเมื่อใดและอย่างไร พร้อมทั้งเปิดหนทางที่ทุกคนสามารถดำเนินตามเพื่อบรรลุการตรัสรู้ ในบท “อาชุขัยของคาลาค” เปิดเผยว่า พระศาสดามุนีมิได้บรรลุพุทธภาวะเป็นครั้งแรกในชาตินี้ แต่บรรลุในอดีตอันไกลโพ้นเมื่อห้าร้อยกัลป์ที่แล้ว โดยตรัสว่า

“นับตั้งแต่เราบรรลุปุทธภาวะ ได้ล่วงผ่านเวลาอันยาวนานอย่างไม่อาจคำนวณได้” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 478) และยังอธิบายว่าการบรรลุนี้เป็นผลจากการปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์ในอดีตว่า “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 482)

ตามประวัติศาสตร์ พระศากยมนีศรีตรัสรู้เมื่อมีพระชนมายุประมาณ 30 หรือ 35 ปี จากการบำเพ็ญสมาธิและทรมานตนหลังออกบวช อย่างไรก็ตาม บท “อาชุขัยของคตาคค” ได้เปิดเผยว่า การปฏิบัติเหล่านั้นเป็นเพียงเหตุภายนอกเท่านั้น ขณะที่เหตุแท้จริงแห่งการบรรลุพุทธภาวะอยู่ในการปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์ในอดีตชาติ ดังที่กล่าวไปแล้ว การปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์ย่อมต้องมี “ธรรม” ที่เป็นสิ่งขึ้นา ซึ่งชี้ให้เห็นชัดว่า พระศากยมนีศรีตรัสรู้โดยอาศัยธรรมนี้เป็นอาชารย

สังฆกรรมปณทริกสูตร ได้แสดงเป็นนัยถึงการมีอยู่ของธรรมที่ทำให้พระศากยมนีศรีตรัสรู้—ธรรมอันเป็นพื้นฐาน ไม่ใช่เพียงสำหรับพระศากยมนีเท่านั้น แต่เพื่อการตรัสรู้ของสรรพสัตว์ทั้งปวง นัยนี้ได้สื่อผ่านข้อความว่า “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์” ซึ่งซ่อนความหมายไว้ในระดับลึก เหตุที่ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* เป็นเลิศเหนือพระสูตรทั้งหลาย ก็อยู่ตรงการชี้ให้เห็นถึงการมีอยู่ของธรรมพื้นฐานนี้

ในสมัยที่พระสูตรนี้ถูกรวบรวม ผู้คนสามารถตระหนักและค้นรู้ถึงการดำรงอยู่ของธรรมหัตถ์ธรรมนี้ ผ่านคำสอนในบท “อาชุขัยของคตาคค” ในความหมายนี้ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* จึงอาจถือได้ว่าเป็นพระสูตร ที่มีพลังในการโปรดสัตว์อย่างยิ่งสำหรับผู้คนในยุคนี้

จุดมุ่งหมายของการเรียบเรียง *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ในระดับหนึ่ง คือการเปิดแนวทางสู่การตรัสรู้แก่ผู้คนในยุคนี้ แต่อีกเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่และลึกซึ้งกว่านั้น คือ การ มี ส่วน ร่วม ต่อ ความ สุข ของ มนุษยชาติ ในอนาคต เริ่มต้นตั้งแต่บท “ผู้สอนธรรม” พระสูตรได้เปลี่ยนจุดเน้นหลักไปที่การเผยแผ่คำสอนหลังการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า โดยในบทนี้ได้มีข้อความต่อไปนี้:

“หากมีผู้สามารถรักษาพระสูตรนี้ไว้ได้ในยุคชั่วร้ายหลังการปรินิพพานของเรา บุคคลเหล่านั้นพึงได้รับการยกย่อง เคารพ และบูชาเช่นเดียวกับพระผู้มีพระภาคเจ้า” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 360, ฉบับแปลสมัยใหม่)

“แม้แต่ในขณะที่ยุคคตาคคยังมีชีวิตอยู่ พระสูตรนี้ก็ยังคงถูกพบกับความอิจฉาและศัตรูอียงวด แล้วหลังจากคตาคคปรินิพพานแล้วเล่า ความอิจฉาและศัตรูจะไม่รุนแรงยิ่งกว่าหรือ?” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 362, ฉบับแปลสมัยใหม่)

“หากชายหญิงผู้มีความดี หลังการปรินิพพานของคตาคค ประสงค์จะแสดง *สังฆกรรมปณทริกสูตร* แก่ที่หมู่สาวก พึงแสดงอย่างไร? ชายหญิงผู้มีความดีเหล่านั้นควรเข้าสู่ห้องของคตาคค นุ่งห่มจีวรของคตาคค นั่งบนอาสนะของคตาคค แล้วจึงแสดงพระสูตรนี้แก่ที่หมู่สาวก” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 366, ฉบับแปลสมัยใหม่)

สังฆกรรมปณทริกสูตร พยายามการมาถึงของยุคปลายแห่งพระธรรม ซึ่งพลังในการช่วยให้พ้นทุกข์ของคำสอนของพระศากยมนีจะสูญสิ้นไป ดังปรากฏในข้อความว่า “ในยุคภายหลังการดับขันธของคตาคค” (บทการปฏิบัติอย่างสงบ, หน้า 431) และ “หากในยุคชั่วร้ายแห่งยุคปลายมีผู้สามารถโอบอุ้มสูตรนี้” (บทจำแนกอานิสงส์, หน้า 513) เพื่อกล่าวถึงการเผยแผ่พระธรรมหลังการดับขันธของพระพุทธเจ้า *สังฆกรรมปณทริกสูตร* บรรยายว่าพระศากยมนีเรียกพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ ซึ่งมีจำนวนเท่ากับเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาหกหมื่นสาย และผู้ซึ่งพระองค์ทรงขึ้นามาดังแต่อดีตอันไกลโพ้น ให้ผุดขึ้นจากใต้พื้นพิภพ (บทผุดขึ้นจากพื้นพิภพ) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด ผู้แสดงแบบอย่างการเผยแผ่พระธรรมหลังการดับขันธของพระพุทธเจ้า โดยยังคงปฏิบัติด้วยความเคารพท่ามกลางการเบียดเบียน และเผยแผ่พระธรรมผ่านความสัมพันธ์แบบย้อนกลับ (เกียกเอ็น) ที่เกิดจากการต่อต้านนั้น (บทพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด)

ในบทถัดไป อิทธิฤทธิ์แห่งคตาคค พระศากยมนีได้มอบหมายบทบาทในการเผยแผ่พระธรรมหลังการดับขันธของพระองค์แก่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ โดยเฉพาะผู้นำของพวกเขา คือ พระโพธิสัตว์โจเจียว แม้ว่าข้อความในสูตรจะกล่าวถึง “การดับขันธ” ของพระพุทธเจ้า แต่เจตนาในระดับลึกน่าจะหมายถึงยุคปลายแห่งพระธรรม ซึ่งเป็นยุคที่คำสอนของพระศากยมนีสูญเสียพลังแห่งการโปรดสัตว์ ตราบใดที่พระธรรมของพระศากยมนียังมีอำนาจ ก็ไม่มีความจำเป็นต้องมีผู้เผยแผ่แทน ดังนั้น พระธรรมที่พระโพธิสัตว์โจเจียวเผยแผ่นั้น มิใช่ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ซึ่งเสื่อมสูญพลังไปในยุคปลายแห่งพระธรรม

ประเด็นนี้ได้รับการชี้แจงไว้ในบท “อิทธิฤทธิ์ของคตาคค” ซึ่งระบุว่า:

“โดยสรุป ธรรมะทั้งปวงที่คตาคคทรงครอบครอง อิทธิฤทธิ์ทั้งปวงของคตาคค คลังแห่งความลับทั้งปวงของคตาคค และหลักธรรมอันลึกซึ้งทั้งปวงของคตาคค ล้วนถูกรวบรวมและแสดงไว้ในสูตรนี้” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 572)

เทียนไต จื่ออี้ (Tiantai Zhiyi) เรียกข้อความนี้ว่า “การฝากอันแท้จริง” และได้อธิบายไว้ใน *คำและวลีแห่งสังฆกรรมปณทริกสูตร* ว่า:

“โดยสรุป สูตรทั้งหมดถูกรวมไว้ในสิ่งนี้ แก่นของคำสอนถูกรวบรวมและมอบหมายไว้” (พระไตรปิฎกไทโซ, เล่ม 34, หน้า 142)

ข้อความนี้หมายความว่า พระธรรมที่ถูกฝากไว้แก่พระโพธิสัตว์โจเจียว มิใช่ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) แต่เป็นแก่นแท้ภายในสูตร คือ ธรรมหัตถ์ธรรมซึ่งซ่อนอยู่ใต้ผิวหน้าของสูตรนั่นเอง บท “อิทธิฤทธิ์ของคตาคค” ยังกล่าวอีกว่า:

“พระธรรมลับที่ได้รับที่สถานแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย สามารถได้รับอย่างรวดเร็วและแน่นอนโดยการโอบอุ้มสูตรนี้” (*สังฆกรรมปณทริกสูตร*, หน้า 575)

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ โดยการโอบอุ้ม*สัทธรรมปุณฑริกสูตร*ไว้ ผู้หนึ่งจะได้รับ “พระธรรมลับ” ซึ่งแฝงอยู่ในระดับลึกของสูตรนี้ เช่นเดียวกับที่บท “อายุขัยของตถาคต” ได้เปิดเผยพระธรรมพื้นฐานผ่านวลีว่า “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์” บท “อิทธิฤทธิ์ของตถาคต” ยังชี้ให้เห็นโครงสร้างสองชั้นภายใน*สัทธรรมปุณฑริกสูตร* คือความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) และความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก

โครงสร้างสองชั้นนี้ยังปรากฏแก่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพเช่นกัน ในบท ผุดขึ้นจากพื้นพิภพ พระสากยมุนีกล่าวว่า “เราได้สั่งสอน และนำทางพระโพธิสัตว์เหล่านี้มาตั้งแต่กาลอันไกลโพ้น” (*สัทธรรมปุณฑริกสูตร*, หน้า 467) โดยแสดงให้เห็นว่าพวกเขาคือศิษย์ที่พระองค์ได้อบรมสั่งสอนมาตั้งแต่โบราณกาล อย่างไรก็ตาม พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพเหล่านี้ปรากฏด้วยลักษณะ 32 ประการของพระพุทธเจ้า อันสง่างามอย่างยิ่ง แม้พระสากยมุนีจะกล่าวว่าพวกเขาคือศิษย์ของตนเอง แต่กลับประหนึ่งชยวัย 25 ปีอ้างว่าผู้สูงวัยอายุ 100 ปีคือบุตรของตน ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากจะเชื่อถือ

โดยทั่วไปแล้ว พระโพธิสัตว์คือผู้ฝึกคนเพื่อบรรลุพุทธภาวะ หากพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพคือศิษย์ที่ได้รับการชี้นำโดยพระสากยมุนี เหตุใดพวกเขาจึงปรากฏในรูปลักษณะที่สูงส่งและแก่กว่าพระสากยมุนีเอง? ในจุดนี้เองที่แสดงถึงเจตนาอันลึกซึ้งของสูตรซึ่งอยู่เหนือกว่าความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) เทียนไถ จื่ออี้ได้กล่าวไว้ใน *คำและวลีแห่งสัทธรรมปุณฑริกสูตร* ว่า: “ทั้งหมดล้วนเป็นพระพุทธเจ้าโบราณ” (พระไตรปิฎกไทโซ, เล่ม 34, หน้า 125) แม้พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพจะปรากฏเป็นโพธิสัตว์ซึ่งได้รับการชี้นำจากพระสากยมุนีในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) แต่ตัวตนอันแท้จริงของพวกเขาคือพระพุทธเจ้าจากกาลอันไกลโพ้น ซึ่งยิ่งใหญ่มากกว่าพระสากยมุนีเอง การที่พวกเขามีลักษณะ 32 ประการของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องยืนยันถึงความจริงนี้

ข้อที่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพถูกกล่าวว่ายาศัยอยู่ใน “ส่วนล่าง” ของโลกสหानी เทียนไถ จื่ออี้อธิบายว่า หมายถึง “ส่วนลึกที่สุดของธรรมชาติแห่งธรรม” และ “แดนสุดท้ายของหลักธรรมอันลึกซึ้ง” (*คำและวลีแห่งสัทธรรมปุณฑริกสูตร*, พระไตรปิฎกไทโซ เล่ม 34 หน้า 125) สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นอุปมาถึงจิตสำนึกที่เก่าหรือแก่นพื้นฐานของชีวิต ซึ่งหมายความว่าพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพดำรงอยู่ในโลกพุทธะแห่งธรรมหัตถ์ศรัทธาพื้นฐาน

โครงสร้างคู่ลักษณะในลักษณะเดียวกันนี้สามารถพบได้ในกรณีของพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ท่านถูกเสนอชื่อว่าเป็นพระนามของพระพุทธเจ้าสากยมุนีในช่วงที่ทรงบำเพ็ญ โพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัสรู้ อย่างไรก็ตาม ดังที่นิชิเร็นกล่าวว่าไว้ว่า “พระสากยมุนีทรงนำการปฏิบัติของพระองค์ในชั้นแห่งเหตุมาแสดงไว้ เพื่อส่งเสริมผู้คนในช่วงเริ่มต้นของยุคปลายแห่งพระธรรม” (*กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1810) ข้อนี้บ่งชี้ว่าพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด เป็นสัญลักษณ์ของผู้เผยแผ่ในยุคปลายแห่งพระธรรม

นอกจากนี้ ขณะที่พระสากยมุนีทรงสอนผู้มีเงื่อนไขเหมาะสมที่จะรับคำสอน ดังที่เห็นในบท “อุปมาและอุปไมย” ซึ่งกล่าวว่า “อย่าแสดงสูตรนี้แก่ผู้เขลา” (*สัทธรรมปุณฑริกสูตร*, หน้า 204) พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดกลับเผยแผ่ธรรมแม้ต้องทนการเบียดเบียน เช่น ถูกตีด้วยไม้และถูกขว้างด้วยก้อนหิน จึงอยู่ในฐานะตรงข้ามกับพระสากยมุนี เทียนไถ จื่ออี้อธิบายความแตกต่างนี้ใน *คำและวลีแห่งสัทธรรมปุณฑริกสูตร* ว่า:

“เมื่อมีการสถาปนา รากเหง้าแห่งกุศลไว้แล้ว พระสากยมุนีใช้วิธีการเล็กเพื่อชี้นำและปกป้อง แต่เมื่อยังไม่มีรากเหง้าแห่งกุศล พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดใช้วิธีการใหญ่อย่างเข้มงวดเพื่อกระตุ้นมันขึ้นมา” (พระไตรปิฎกไทโซ, เล่ม 34, หน้า 141)

ตามคำอธิบายของเทียนไถ จื่ออี้ คำสอนของพระสากยมุนีมุ่งชี้นำผู้มีอินทรีย์สูงซึ่งมีรากเหง้าแห่งกุศลอยู่แล้ว โดยบำรุงรากเหง้าเหล่านั้นและแสดงคำสอนชั่วคราวในทางตรงกันข้าม คำสอนของพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดมุ่งช่วยผู้มีอินทรีย์ต่ำซึ่งไม่มีรากเหง้าแห่งกุศล โดยประกาศคำสอนอันยิ่งใหญ่แม้ถูกต่อต้าน ณ จุดนี้ เทียนไถ จื่ออี้ถือว่าคำสอนที่พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดเผยแผ่นั้น เหนือกว่าคำสอนของพระสากยมุนี ในยุคที่ข้อจำกัดของคำสอนของพระสากยมุนีปรากฏชัด—คือยุคปลายแห่งพระธรรม—พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด ซึ่งเป็นตัวแทนของพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ จะเผยแผ่คำสอนที่ก้าวข้ามคำสอนของพระสากยมุนี เนื่องจากพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดถือว่าสอดคล้องกับพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ การตีความของเทียนไถ จื่ออี้จึงอาจเข้าใจได้ว่าเป็นการเปลี่ยนพระศาสดาแห่งคำสอนจากพระสากยมุนี ผู้แสดงคำสอนชั่วคราวที่ต่ำกว่า ไปสู่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ ผู้เผยแผ่คำสอนสูงสุด อันเป็นเครื่องหมายแห่งการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย

นิชิเร็นได้กล่าวถึงประเด็นนี้ในโกโซที่เขียนถึงท่านโชยะ นิโค โดยระบุว่า:

“หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มีสามยุค ในช่วงเวลา 2,000 ปีแห่งยุคธรรมแท้และยุคธรรมคล้าย ยังมีผู้ที่ได้รับเมล็ดแห่งพุทธภาวะมาแต่ในอดีต เช่นเดียวกับในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ หากไม่เข้าใจศักยภาพของผู้คน ก็ไม่อาจมอบพระสูตรแท้จริงแก่พวกเขาโดยไม่เลือกแยกได้ บัดนี้ในยุคปลายแห่งพระธรรม ผู้ที่ได้ผู้กรรมสัมพันธ์ในสมัยพระพุทธเจ้ากำลังลดน้อยลง และผู้ที่สามารถรับทั้งคำสอนชั่วคราวหรือคำสอนแท้จริงทั้งหมดสิ้นแล้ว นี่คือเวลาที่พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดจะปรากฏและดีกลองแห่งคำสอนว่าด้วยความสัมพันธ์แบบกลองยาพิษ” (*กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1393)

ด้วยเหตุนี้ นิชิเร็นจึงกล่าวว่า ขณะที่ผู้คนในยุคธรรมแท้และยุคธรรมคล้ายแห่งพระธรรมได้รับเมล็ดพันธุ์แห่งพุทธะแล้ว ผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรมยังไม่ได้รับเมล็ดพันธุ์นี้ ดังนั้นจึงกลายเป็นยุคที่พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดจะปรากฏและชี้นำท่ามกลางความยากลำบาก

มุมมองนี้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของ พระศาสนาแห่งคำสอน ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจสาระสำคัญของการมอบหมายในบท “อิทธิฤทธิ์ของคทาคล” ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สังฆกรรมปฐก* พระศาสนายูนีแห่งกอนจิตสีโจ มอบหมายภารกิจในการเผยแผ่คำสอนหลังการปรินิพพานแก่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ โดยเฉพาะพระโพธิสัตว์โจเงียว ซึ่งได้รับการฝึกฝนจากพระองค์ อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ อัตลักษณ์ที่แท้จริงของพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพไม่ใช่เพียงศิษย์ของพระศาสนายูนี แต่เป็นพระพุทธเจ้าจากกาลอันไกลโพ้น ดังนั้น การมอบหมายจากพระศาสนายูนีสู่พระโพธิสัตว์โจเงียว จึงไม่ใช่เพียงการมอบอำนาจหรือมอบบทบาทจากพุทธะสู่พระโพธิสัตว์ศิษย์ แต่ในแก่นแท้คือการเปลี่ยนแปลงของพระศาสนาแห่งคำสอนจากพระศาสนายูนีไปยังโจเงียว

ยิ่งกว่านั้น พระพุทธเจ้าศาสนายูนีถูกอธิบายว่าเป็นพระพุทธเจ้าแห่งผลแท้จริง ผู้บรรลุพุทธภาวะด้วยธรรมหัตถ์ธรรมพื้นฐาน ในทางตรงกันข้าม พระโพธิสัตว์โจเงียวคือพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริง ผู้ครอบครองและเผยแผ่ธรรมหัตถ์ธรรมพื้นฐานนั่นเอง ซึ่งเป็นเหตุแห่งการตรัสรู้ เกี่ยวกับประเด็นนี้ ไคซากุ อิเคดะเขียนไว้ใน *ปัญญาแห่งสังฆกรรมปฐก* ว่า:

“พิธีมอบหมายในบท “อิทธิฤทธิ์ของคทาคล” กล่าวโดยง่ายคือ การส่งมอบจาก ‘พระศาสนาแห่งคำสอนแห่งผลแท้’ ไปสู่ ‘พระศาสนาแห่งคำสอนแห่งเหตุแท้’ เป็นการเปลี่ยนแปลงอันลึกซึ้งจากพุทธธรรมที่เน้นอุดมคติแปลงปลั่งแห่ง ‘ผลของพุทธะ’ ที่แสดงโดย 32 ลักษณะพิเศษ ไปสู่พุทธธรรมที่มุ่งเน้น ‘เหตุแห่งพุทธะ’ ที่เข้าถึงได้โดยผู้คนธรรมดา” (*ปัญญาแห่งสังฆกรรมปฐก*, เล่ม 5, หน้า 190)

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของ “พระศาสนาแห่งคำสอน” ยุบปลายแห่งพระธรรมจึงไม่ใช่ยุคที่พระพุทธเจ้าศาสนายูนีเป็นศูนย์กลางอีกต่อไป หากแต่เป็นยุคที่พระองค์กลายเป็นพระพุทธเจ้าแห่งอดีตกาล ในยุคนี้ พระโพธิสัตว์โจเงียวได้ปรากฏตัวในฐานะ “พระศาสนาแห่งคำสอน” ผู้เผยแผ่ธรรมพื้นฐาน ข้อความในบท “อิทธิฤทธิ์ของคทาคล” แสดงสาระว่า มนุษย์ในยุคปลายแห่งพระธรรมควรรับการนำทางจากพระโพธิสัตว์โจเงียว

สังฆกรรมปฐก ในความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกในบท “อาชุขัยของคทาคล” ได้เปิดเผยการดำรงอยู่ของ “ธรรมหัตถ์ธรรมพื้นฐาน” ซึ่งเป็นเหตุแห่งการตรัสรู้สากล ไม่ใช่เพียงของพระพุทธเจ้าศาสนายูนีเท่านั้น แต่รวมถึงสรรพสัตว์ทั้งปวง ในบท “พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด” ได้กล่าวถึงรูปแบบการปฏิบัติในยุคปลายแห่งพระธรรม และในบท “อิทธิฤทธิ์ของคทาคล” ได้ทำนายถึงการปรากฏของพระโพธิสัตว์โจเงียวในฐานะพระศาสนาแห่งคำสอน ผู้จะเผยแผ่ธรรมหัตถ์ธรรมในยุคปลาย *สังฆกรรมปฐก* แม้จะไม่สามารถช่วยผู้คนได้โดยตรงในยุคนี้ แต่ก็มียุคใหม่ในฐานะเครื่องช่วย โดยการทำนายถึงการมาถึงของพระศาสนาแห่งคำสอนในอนาคต เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าแห่งธรรมหัตถ์ธรรม

เกี่ยวกับคำถามที่ว่า *สังฆกรรมปฐก* ถูกแสดงไว้เพื่อใคร นิชิเร็นได้เขียนไว้ใน *คัดเล็ทหัวใจแห่งสังฆกรรมปฐก* (Hokke Shuyō-shō) ว่า:

“หนึ่งบทกับอีกสองครึ่งบทซึ่งมีบท ‘อาชุขัยของคทาคล’ เป็นศูนย์กลาง ดังแต่ต้นจนจบ ส่วนแสดงไว้โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีชีวิตอยู่หลังการดับขันธของพระพุทธเจ้า และในหมู่นักเหล่านั้น ก็เพื่อพวกราษฎร์มีชีวิตอยู่ในยุคปลายแห่งพระธรรมปัจจุบัน” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 154)

เขาอธิบายเพิ่มเติมว่า:

“อาจมีคำถามว่า เพื่อใครกัน พระพุทธเจ้ามหาสมบัตินี้ได้ปรากฏเพื่อผู้อื่น พระพุทธเจ้าทั้งสิบทิศได้มาร่วมสนับสนุน และพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพได้ปรากฏขึ้น? [...] ในพระสูตรกล่าวว่า ‘ซึ่งหลังจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าแล้วจะเป็นอย่างไรเล่า’ และ ‘เพื่อให้ธรรมนี้ดำรงอยู่ยาวนาน’ เมื่อตรวจสอบถ้อยความเหล่านี้ จะเห็นได้ชัดเจนว่าการเผยแผ่ในส่วนเกิดขึ้นเพื่อพวกราษฎร์” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 155)

นิชิเร็นระบุว่า แม้ *สังฆกรรมปฐก* จะไม่สามารถช่วยผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรมได้โดยตรง แต่ก็มียุคใหม่ในฐานะเครื่องช่วยเสริม เพื่อสนับสนุนการนำทางของพระศาสนาแห่งคำสอนสำหรับยุคนี้

ไคซากุ อิเคดะ ได้เขียนไว้ในคำนำของฉบับเก่าของ *สังฆกรรมปฐก* ที่จัดพิมพ์โดยสมาคมโซคาว่า:

“ทั้ง 28 บทถูกใช้เป็นส่วนบทนำและส่วนเผยแผ่ของพุทธธรรมแห่งสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่”

ข้อความนี้ตั้งอยู่บนลำดับที่ 5 ของการประยุกต์การแบ่งสามส่วนซ้อนกันห้าชั้น (โกจูซันดัน) คือ “การแบ่งสามส่วนแห่งการหว่านเมล็ดตามความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก” (มงเต เกชู ซันดัน; Monte Geshu Sandan, หน้า 138) ซึ่งอธิบายไว้ใน *วัตถุแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต* (คันจิน โนะ ฮอนซอนโช; Kanjin no Honzon-shō) ในพุทธธรรมของนิชิเร็น นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว—แก่นสารที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของบทอาชุขัย—เป็นส่วนแสดงหลัก (โชวชูบุง; shōshū-bun) ส่วนพระสูตรอันนับไม่ถ้วนของพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสิบทิศและสามกาล รวมทั้งคำสอนตามพื้นผิวของ *สังฆกรรมปฐก* ทำหน้าที่เป็นส่วนบทนำและส่วนเผยแผ่

ในยุคปลายแห่งพระธรรม เป้าหมายแห่งการเผยแผ่มีเพียง ‘สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่แห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว’ เท่านั้น และ *สังฆกรรมปฐก* ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมลับดังกล่าว นี่คือความแตกต่างที่สำคัญ จากมุมมองนี้ ข้อความใน *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ที่ว่า “นิชิเร็นไดโชนินกำหนดให้ *สังฆกรรมปฐก*—หนึ่งในคัมภีร์สำคัญที่เป็นตัวแทนของพุทธมหายานซึ่งถือกำเนิดในอินเดีย—เป็นพระสูตรพื้นฐานของท่าน และได้สถาปนาวิธีปฏิบัติใหม่เพื่อช่วยเหลือมวลมนุษย์” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 19) จึงเป็นข้อความที่คิดโดยพื้นฐาน

สำหรับนิชิเร็น *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ไม่ใช่พระสูตรพื้นฐานที่เขาเชื่อถือเป็นหลัก นิชิเร็นไม่ได้ค้นรู้ต่อธรรมหัตถ์จรรยผ่าน *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* หากแต่ค้นรู้ต่อพุทธยานด้วยความเข้าใจของตนเอง (จิเก บุตสึโจ; jige butsujo) ดังที่ระบุไว้ใน จดหมายถึงจากุนิจิโบ (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1269) สำหรับนิชิเร็น *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เป็นเพียงเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมหัตถ์จรรย การเข้าใจประเด็นนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเข้าถึงความหมายแท้จริงของการเผยแผ่ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* และพระศากยมุณีในทัศนะของนิชิเร็น

อย่างไรก็ตาม นิิกายที่อยู่นอกสำนักนิกโก เช่น สำนักมิโนบุ แม้จะยอมรับว่านิชิเร็นคือ พระโพธิสัตว์โจเงียว แต่กลับไม่สามารถชี้ให้เห็น เหตุแห่งการตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้าศากยมุณี ได้อย่างชัดเจน พวกเขามองว่าโจเงียวเป็นเพียงผู้ส่งสารที่ได้รับมอบหมายจากพระศากยมุณีให้เผยแผ่ธรรมหลังการปรินิพพานของพระองค์ และเชื่อถือเพียงความเข้าใจตามความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*

ตัวอย่างเช่น สำนักมิโนบุ ซึ่งอ้างอิง ความหมายลึกซึ้งแห่ง *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ของเท็นไก จื่ออี้ กล่าวว่าการตรัสรู้ของพระศากยมุณีเกิดจากการปฏิบัติเส้นทางโพธิสัตว์ในอดีตกาล ก่อนยุคห้าร้อยกัลป์บุติ แต่ก็ไม่ได้ระบุว่าธรรมใดที่พระองค์ได้ปฏิบัติ นิิกายเหล่านี้ไม่ยอมรับว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว คือธรรมหัตถ์จรรยพื้นฐานซึ่งเป็นเหตุแห่งการตรัสรู้ของพระศากยมุณี

ในทำนองเดียวกัน *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ก็กล่าวถึง “ผลแท้จริง” ของพระศากยมุณี—คือการตรัสรู้ในอดีตกาล (อุณจิตสึโจ) แต่กลับละเลยอย่างสิ้นเชิงต่อ “เหตุแท้จริง” ที่ทำให้เกิดผลนั้น เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์โจเงียว หนังสือเล่มนั้นจำกัดความเป็นเพียงสาวกที่ได้รับการชี้แนะจากพระศากยมุณี และได้รับมอบหมายให้เผยแผ่คำสอนในยุคปลายแห่งพระธรรมเท่านั้น โดยไม่ยอมรับว่าโจเงียวคือพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริง

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ยังคงถูกจำกัดอยู่ภายในคำสอนตามความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* และไม่สามารถเข้าถึงความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของพระสูตรได้ ซึ่งทำให้หนังสือเล่มนี้อยู่ในระดับเดียวกับสำนักมิโนบุและนิกายอื่นที่คล้ายคลึงกัน

(4)

เจดนาที่อยู่เบื้องหลังการเผยแผ่พระพุทธเจ้าศากยมนิและสัทธรรมปณทริกสูตรของนิชิเร็น

นิชิเร็น ยกย่อง พระศากยมนิ พุทธเจ้าอย่างสม่ำเสมอในฐานะ “พระศากยมนิ ผู้เป็น พระศาสดาแห่งคำสอน” และเน้นย้ำว่า *สัทธรรมปณทริกสูตร* เป็นสูตรสูงสุดในคำสอนของท่านที่มีต่อเหล่าศิษย์ ในยุคนั้น นิกายพุทธดั้งเดิม เช่น นิกายเท็นไดและहनิกายแห่งนาราต่างก็รับพุทธศาสนาสิกข์ (มิกเคียว) เข้ามาอย่างเต็มรูปแบบ ในขณะที่การปฏิบัติศานามพระอมิตาจะแต่เพียงอย่างเดียว (เช่นงู เน้มบุคสี) ซึ่งริเริ่มโดยโฮเน็นก็กำลังแพร่อย่างรวดเร็ว นำไปสู่การแพร่หลายของพุทธมหายานแบบสุชาวดีในสังคมวงกว้าง

ในบริบทนี้ นิชิเร็นจำเป็นต้องเปลี่ยนศรัทธาของผู้ที่เคารพบูชาพระโคนิจิ พระอมิตาพุทธเจ้า ตลอดจนพระสูตรสิกข์หรือพระสูตรสุชาวดีสามฉบับให้หันกลับมาสู่พระพุทธเจ้าศากยมนิและ *สัทธรรมปณทริกสูตร* เพื่อเผยแผ่คำสอนของตน ก่อนที่จะเผยแผ่สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ จำเป็นต้องหักล้างการปฏิบัติอื่น เช่น เน้มบุคสีและชิงงน ซึ่งตั้งอยู่บน คัมภีร์อื่น นอกจาก *สัทธรรมปณทริกสูตร* อย่างเคร่งครัด ความจำเป็นนี้เห็นได้จากข้อเท็จจริงว่าเมื่อนิชิเร็นประกาศการสถาปนาคำสอนของตนและเริ่มเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว เมื่ออายุ 32 ปี ท่านได้หักล้างเน้มบุคสีและเซนควบคู่กันไป ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธเจ้าศากยมนิและ *สัทธรรมปณทริกสูตร* ของนิชิเร็นจึงสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นวิธีการอันแยบคาย (โฮเน็น) เพื่อชี้นำผู้คนไปสู่สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่

ตัวอย่างเช่น นันโจ เฮียเอะ จิโร ซึ่งเป็นจิโค (ผู้ดูแลที่ดินท้องถิ่น) แห่งอุเอโนะ แขวงฟูจิ จังหวัดสุระ ได้กลายเป็นศิษย์ของนิชิเร็นราวปี 1264 (นุเอ ปีที่ 1) เนื่องจากเฮียเอะ จิโร เป็นผู้ศรัทธาในเน้มบุคสีอย่างแรงกล้ามาหลายปี นิชิเร็นจึงสั่งสอนเขาดังนี้:

“พระศากยมนิพุทธเจ้าเป็นบิดามารดา อาจารย์ และผู้ปกครองของเรา สำหรับเรา พระอมิตาจะ พระโกษัชคุรุ และพระพุทธเจ้าองค์อื่นอาจเป็นผู้ปกครองได้ แต่ไม่ใช่บิดามารดาหรืออาจารย์ของเรา พระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่ทรงคุณธรรมทั้งสามและมีพระมหากรุณาอันลึกซึ้งที่สุด คือพระศากยมนิพุทธเจ้า” (จดหมายถึงนันโจ เฮียเอะ จิโร, หน้า 1825)

คำสอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำลายความยึดมั่นของเฮียเอะ จิโรต่อพระอมิตาจะ ในทำนองเดียวกัน ในบทความ *คัดเลือกหัวใจแห่งสัทธรรมปณทริกสูตร* นิชิเร็นกล่าวว่า:

“พระศากยมนิผู้เป็นพระศาสดาแห่งคำสอน คือพระพุทธเจ้าผู้บรรลุนิพพานอย่างสมบูรณ์เมื่อห้าร้อยกัลป์ในอดีตกาล พระโคนิจิ พระอมิตาพุทธเจ้า พระโกษัชคุรุ และพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสิบทิศ ส่วนอยู่ในฐานะรองจากอาจารย์ดั้งเดิมของเรา คือพระศากยมนิ ผู้เป็น พระศาสดาแห่งคำสอน เปรียบดังดวงจันทร์บนท้องฟ้าที่สะท้อนอยู่ในผิวน้ำนับไม่ถ้วน” (*คัดเลือกหัวใจแห่งสัทธรรมปณทริกสูตร*, หน้า 151)

คำสอนลักษณะนี้ปรากฏอย่างกว้างขวางในงานเขียนของนิชิเร็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการยกย่องพระศากยมนิพุทธเจ้าผู้เป็นพระศาสดาแห่งคำสอนนั้นเป็นวิธีในการปฏิเสธพระพุทธเจ้าอื่น เช่น พระโคนิจิ และพระอมิตาจะ เพื่อชี้นำผู้คนไปสู่เส้นทางที่ถูกต้อง

เมื่อลูกศิษย์ของนิชิเร็น ได้แก่ โทกิ โจนิน, จิโจ คิงโงะ และภรรยาของจิโจ คิงโงะ รายงานว่าพวกเขาได้จัดสร้างรูปเคารพพระพุทธเจ้าศากยมนิ นิชิเร็น ได้ออนุมัติและยกย่องการกระทำนั้น อย่างไรก็ตาม นี่เป็นเพียงการคำนึงถึงศักยภาพทางจิตวิญญาณ ของลูกศิษย์ ซึ่งในเวลานั้นยังโน้มเอียงต่อการเคารพบูชาพระศากยมนิ ที่สำคัญ นิชิเร็นเองไม่เคยส่งเสริมให้ลูกศิษย์สร้างรูปเคารพพระศากยมนิอย่างจริงจัง

นิชิเร็น ไม่เคยถือรูปเคารพ พระพุทธเจ้าศากยมนิเป็นวัตถุแห่งการเคารพบูชา ตัวอย่างเช่น ระหว่างถูกเนรเทศไป อิซุ ท่านได้รับรูปเคารพพระพุทธเจ้าศากยมนิจากผู้ดูแลที่ดินท้องถิ่นและเก็บไว้เป็นรูปประจำตัว แต่ได้กำชับว่า หลังการถึงแก่มรณภาพให้ตั้งรูปนั้นไว้ใกล้สุสานของท่าน ข้อนี้แสดงว่าท่านมิได้ถือรูปดังกล่าวเป็นวัตถุแห่งการเคารพบูชา วัตถุแห่งการเคารพบูชาเพียงอย่างเดียวที่นิชิเร็นมอบแก่ศิษย์เพื่อให้เคารพบูชา คือ มณชลาอักษร ที่มีคำจารึกกลางว่า “นัม เมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ: คราป ระจำ ตัว ของ นิชิเร็น)” เจดนาแท้จริงของนิชิเร็นเข้าใจได้จากการกระทำที่เป็นรูปธรรมเหล่านี้

นิชิเร็นยอมรับคำตัดสินของท่านเทียนไถ จื่ออี๋ ตามการจัดหมวดห้ระยะเวลาแปลคำสอน ว่า *สัทธรรมปณทริกสูตร* คือสูตรสูงสุด และถือว่าสูตรนี้เป็นสูตรที่แสดงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าได้อย่างเที่ยงตรงที่สุด ตัวอย่างเช่น ในนิพนธ์ การเปิดดวงตา นิชิเร็นกล่าวว่า:

“ตลอดเวลากว่าห้าสิบปีที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงคำสอน พระองค์ทรงแสดงพระสูตรนานับประการ รวมเป็นคำสอนแปดหมื่นประการ ในบรรดานั้นมีทั้งคำสอนหินยานและมหายาน พระสูตรชั่วคราวและพระสูตรแท้จริง คำสอนเปิดเผยและคำสอนลับ ถ้อยคำอ่อนโยนและถ้อยคำรุนแรง ถ้อยคำจริงและถ้อยคำเท็จ ทศณะถูกต้องและทศณะอกฤติ ในบรรดาทั้งหมดนี้ มีเพียง *สัทธรรมปณทริกสูตร* เท่านั้นที่เป็นถ้อยคำจริงของพระศากยมนิ ผู้เป็นพระศาสดาแห่งคำสอน และเป็นถ้อยคำจริงของพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสามกาลและสิบทิศ” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็น โคชินัน ฉบับใหม่*, หน้า 54)

คำสอนนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนเพื่อหักล้างนิกายต่าง ๆ ในสมัยนิชิเร็น เช่น พุทธศาสนาสิกข์สำนักชิงงน พุทธศาสนาสุชาวดี และเซน ซึ่งต่างถือพระสูตรของตนเป็นคัมภีร์พื้นฐาน ประเด็นโต้แย้งทางทฤษฎีสำคัญระหว่างนิชิเร็นกับนิกายเหล่านี้อยู่ที่ความเหนือกว่าของ *สัทธรรมปณทริกสูตร* เหนือพระสูตรอื่น ดังนั้น เพื่อเป็นพื้นฐาน ในการเผยแผ่นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งเปิดเผยอยู่ในความหมายที่ซ่อนอยู่ใน ส่วนลึกของ *สัทธรรมปณทริกสูตร*

นิชิเร็น จึงเห็นความเหนือกว่าของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เหนือพระสูตรอื่น กล่าวโดยสรุป ท่านใช้ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ทั้ง 28 บทเป็นอุบายชักนำผู้คนไปสู่ธรรมะอันแท้จริง

แน่นอนว่า นิชิเร็นเน้นย้ำหลายครั้งว่าตนเป็น “ผู้ปฏิบัติ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*” คำเรียกนี้อาจชวนให้เข้าใจว่า *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เป็นสิ่งพื้นฐาน และนิชิเร็นเป็นบุคคลลำดับรองที่ปฏิบัติตามสิ่งที่สอนไว้ในพระสูตร นี่คือการเข้าใจที่สำนักโมโนและสำนักที่สืบจากพระอาวโสทำรูปยึดถืออยู่จริง อย่างไรก็ตาม ต้องเข้าใจคำเรียกนี้จากมุมมองว่านิชิเร็นใช้ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เป็นอุบายในการเผยแผ่ธรรมะให้ศรัทธา

นิชิเร็นได้ออกตอนต่อการถูกข่มเหงอย่างรุนแรง ซึ่งถูกพยากรณ์ไว้ใน *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* และได้ “อ่านด้วยกาย” ข้อความในสูตร การอ่านด้วยกาย (ชินโดกุ) นี้เป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของคำสอนของตนผ่าน *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* และทำให้คำสอนของท่านสามารถยอมรับได้ง่ายขึ้นสำหรับผู้คน ความจริงที่ว่านิชิเร็นประสบกับการข่มเหงยิ่งใหญ่ตามพยากรณ์ของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* นั้น เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ปฏิเสธไม่ได้ เมื่อพบกับความจริงนี้ ผู้คนย่อมไม่อาจจะเลืกที่จะคิดว่า “นิชิเร็นมิใช่คนธรรมดา อย่างน้อยที่สุด คำกล่าวของเขาก็ควรรับฟังอย่างจริงจัง” ด้วยเหตุนี้ นิชิเร็นจึงได้เตรียมความสามารถของตนในการยอมรับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ผ่านข้อเท็จจริงอันเป็นรูปธรรมของการอ่านด้วยกายของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*

กล่าวโดยสรุป นิชิเร็นมิใช่บุคคลที่ถูกนิยามโดยความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ท่านเป็นพระศาสดาแห่งคำสอน ผู้ซึ่งเป็นคนแรกในประวัติศาสตร์ที่ได้เผยแผ่ธรรมะให้ศรัทธาพื้นฐาน ซึ่งแม้แต่ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เองก็ยังไมอาจเปิดเผยอย่างชัดเจนได้ การเข้าใจเช่นนี้คือแก่นแท้ของพุทธธรรมของนิชิเร็น

นิชิเร็นเผยแผ่พระพุทธเจ้าศากยมุณีและ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในฐานะอุบายชักนำผู้คนในสมัยของตน แต่ขณะเดียวกันก็ชี้ข้อจำกัดของทั้งสองไว้อย่างชัดเจน ดังที่กล่าวแล้ว ในจดหมายถึงเมียวมิชิโน นิชิเร็นกล่าวว่า:

“บัดนี้เราได้เข้าสู่ยุคปลายแห่งพระธรรมแล้ว ทุกคนล้วนมีโรคภัยแรง ขากที่จะรักษาด้วยยาอ่อนของอมิตาเกะ ไดนิจิ ศากยมุณี และพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ”
(*กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1708)

ข้อความนี้ชี้ว่า พระพุทธเจ้าศากยมุณี ไม่สามารถช่วยเหลือผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรมได้ เกี่ยวกับ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* นิชิเร็นกล่าวไว้ในจดหมายตอบท่านอุเอโนะว่า:

“บัดนี้เมื่อเข้าสู่ยุคปลายแห่งพระธรรมแล้ว ทั้งพระสูตรอื่น ๆ และแม้แต่ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ก็ไม่อาจใช้การได้ มีเพียงนัมเมียวโฮเร็งเงเคียวเท่านั้น”
(*กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1874)

ข้อความนี้ทำให้ชัดเจนว่า *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ไร้อำนาจในการช่วยเหลือผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรม

เจตนารมณ์ขั้นสุดท้ายของนิชิเร็นแสดงออกอย่างชัดเจนในรูปของโงะฮอนซัน ซึ่งเป็นวัตถุแห่งการเคารพบูชาที่จารึกด้วยอักษร แม้งานเขียนที่ส่งถึงศิษย์แต่ละคนจะคำนึงถึงศักยภาพเฉพาะบุคคล แต่โงะฮอนซันแสดงแก่นของหลักคำสอนเหนือข้อจำกัดดังกล่าว และเปิดเผยเจตนาแท้จริงของนิชิเร็น ณใจกลางโงะฮอนซันที่จารึกด้วยอักษร มีข้อความว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ)” โดยมีพระพุทธเจ้าศากยมุณีและพระพุทธเจ้ามหาสมบัตินำขึ้นข้างในในฐานะผู้สนับสนุน โงะฮอนซันที่นิชิเร็นเขียนด้วยลายมือบางฉบับ—รวมถึงมณฑลอักษรฉบับแรกของท่าน คือ “โงะฮอนซันกิ่งหิ้ว” ซึ่งจารึกหนึ่งวันก่อนถูกเนรเทศไปซาโคะ—มิได้จารึกชื่อพระพุทธเจ้าศากยมุณีหรือพระพุทธเจ้ามหาสมบัตินี้เลย

ข้อเท็จจริงนี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าศากยมุณีเป็นบุคคลรองในโงะฮอนซัน และในบางครั้งก็ถูกละเว้นโดยสิ้นเชิง ในทางกลับกัน ไม่เคยมีโงะฮอนซันใดที่ละเว้น “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ)” ในนิพนธ์รูปแบบที่แท้จริงของโงะฮอนซัน นิชิเร็นเขียนว่า:

“พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ ปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ ทั้งปวง—โดยไม่มีข้อยกเว้น เหล่าฝูงชนที่ระบุไว้ในบทนำ ตัวแทนของสองแดนและแปดกลุ่ม—สถิตอยู่ภายในโงะฮอนซัน นี้ ภายใต้งานแห่งอักษรห้าตัวของธรรมะให้ศรัทธา และปรากฏรูปอันสง่างามแท้จริงของตนเอง นี่คือนั่นที่เรียกว่า วัตถุแห่งการเคารพบูชา”
(*กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 2087)

ข้อความนี้เน้นย้ำว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ)” คือพลังกลางอันมีชีวิตที่ทำให้สิบหกของสรรพสัตว์ทั้งหลายสามารถแสดงธรรมชาติที่ตรัสรู้โดยแท้จริงของตนเองได้ ดังนั้น “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ)” จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของโงะฮอนซัน ของนิชิเร็น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเท็จจริงที่ว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ)” ถูกจารึกเป็นเอกภาพในโงะฮอนซัน ช่วงยุคโคอัง ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการจารึกมันดาลา แสดงให้เห็นว่านิชิเร็นเป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้กับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว กล่าวคือ นิชิเร็นคือพระพุทธเจ้าพื้นฐานผู้เป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้กับธรรม (เอกภาพของบุคคลกับธรรม)

อย่างไรก็ตาม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ไม่ได้กล่าวถึงความหมายอันสำคัญของรูปแบบโงะฮันซัน ซึ่งเป็นหัวใจของพุทธธรรมของนิชิเร็น เหตุผลก็คือ จุดยืนของหนังสือนี้ซึ่งมองนิชิเร็นเพียงในฐานะ “ผู้ส่งสาร” ของพระพุทธเจ้าซากะมุณี ไม่สามารถอธิบายความหมายของโงะฮันซันที่มีการจัดวางให้พระซากะมุณีอยู่ในบทบาททรงได้ นอกจากนี้ ในนิพนธ์ จดหมายถึงจิโมยามะ นิชิเร็นได้ระบุไว้ว่า:

“ข้าพเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติที่สำคัญกว่าพระซากะมุณีผู้เป็นพระศาสดาแห่งคำสอน” (กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็น ไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 299)

เหตุใดนิชิเร็นจึงกล่าวว่าตนเอง “สำคัญกว่าพระศาสดา ซากะมุณี”? นั่นเป็นเพราะนิชิเร็นคือพระศาสดาแห่งคำสอนผู้เผยแผ่ธรรมพื้นฐาน (นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว) ซึ่งเป็นเหตุแห่งการตรัสรู้แท้จริงที่แม้แต่พระซากะมุณีก็ยังมิได้แสดงออกมา และเป็นเหตุที่นำไปสู่การตรัสรู้ของสรรพสัตว์ทั้งปวง

หากนิชิเร็นเป็นเพียง “ผู้ส่งสาร” หรือ “ตัวแทน” ของพระซากะมุณีแล้ว การกล่าวว่า “สำคัญกว่าพระศาสดา” ย่อมไม่สมเหตุสมผล คำกล่าวนี้ได้เผยให้เห็นถึงเจตนาอันลึกซึ้งและแท้จริงของนิชิเร็นอย่างชัดเจน

(5) การสถาปนาพุทธธรรมแห่งการหว่านเมล็ดโดยนิชิเร็น

ชุมชนที่ยึดถือ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ในอินเดียมีขนาดเล็กและเผชิญการเบียดเบียนจากชุมชนพุทธฝ่ายหินยานและมหายานที่ตั้งมั่นอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* แพร่จากเอเชียกลางเข้าสู่จีน ก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะคัมภีร์มหายานสำคัญ จุดเปลี่ยนสำคัญคือคำแปลภาษาจีนของกุมารชีพใน ค.ศ. 406 ซึ่งใช้ชื่อว่า เมียวโฮเร็งเงเกียว คำแปลของกุมารชีพถ่ายทอดความหมายของ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ได้อย่างถูกต้องและเข้าใจง่าย ทำให้ชาวจีนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก แม้คำแปลภาษาจีนฉบับแรกของ *สังฆกรรมปณทริกสูตร* จะเสร็จใน ค.ศ. 286 แต่ฉบับของกุมารชีพเป็นฉบับที่สถาปนาความสำคัญของคัมภีร์นี้ในจีนอย่างแท้จริง

หลังจากที่พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศจีนราวศตวรรษที่ 1 ได้มีการจัดทำระบบการจำแนกคำสอน (เถียวฮัง) ขึ้นมาเพื่อจัดลำดับความสำคัญและความสัมพันธ์ของสูตรต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 6 พระเทียนไถ จื่ออี้ (538–597) ได้เสนอระบบคำสอน “ห้าสมัยแปดคำสอน” ซึ่งได้ล้มล้างระบบการจัดจำแนกเดิมและสถาปนา *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ให้เป็นสูตรสูงสุดในบรรดาคัมภีร์พุทธทั้งหมด

จาก *สังฆกรรมปณทริกสูตร* เทียนไถได้สกัดหลักการ “สามพันภพในหนึ่งขณะจิต” (อิชิเน็นซันเซ็น) ซึ่งถือว่าหนึ่งขณะจิต (อิชิเน็น) มีศักยภาพครอบคลุมปรากฏการณ์ทั้งหมด ได้แก่ สิบภพ การครอบครองซึ่งกันและกันของสิบภพ สิบปัจจัย และสามแดนแห่งการดำรงอยู่ รวมเป็นสามพันภพ ท่านวางหลักการนี้เป็นรากฐานของการปฏิบัติ โดยเน้นการเพ่งพิจารณาชีวิตของตนเอง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการปฏิบัติของเทียนไถมิได้เปิดเผยธรรมพื้นฐานที่รองรับการตรัสรู้อย่างชัดเจน การปฏิบัตินั้นจึงยากเป็นพิเศษและทำได้เฉพาะพระภิกษุผู้มีความสามารถสูงเพียงไม่กี่รูป สำหรับฆราวาสที่มีงานและภาระประจำวัน พุทธธรรมเทียนไถแทบไม่อาจปฏิบัติได้จริง จึงมีผู้เห็นว่าระบบการปฏิบัตินี้มีข้อบกพร่องมาตั้งแต่ต้น

นอกจากนี้ หลังจากการล่มสลายของราชวงศ์ถังในปีคริสต์ศักราช 907 พุทธศาสนาในประเทศจีนก็เข้าสู่ยุคแห่งความเสื่อม ในยุคราชวงศ์ซ่งเหนือ (960–1127) ความเสื่อมทรามในสถาบันสงฆ์ทวีความรุนแรงขึ้น การซื้อขายใบอุปัสมบท จีวรม่วงพระราชทาน และตำแหน่งเกียรตินิคมกลายเป็นเรื่องปกติ นิยายสุชาวดีและเซนซึ่งไม่มีเนื้อหาทางคำสอนที่ลึกซึ้ง กลับได้รับความนิยมจากประชาชน ในขณะที่พุทธธรรมเทียนไถค่อย ๆ เสื่อมถอยไป หลังการล่มสลายของราชวงศ์ซ่งเหนือจากการรุกรานของชาวจูจิน (ชนชาติดุงลิก) ในปีคริสต์ศักราช 1127 พุทธศาสนาในประเทศจีนก็แทบหมดเนื้อหาสาระ นิชิเร็นได้กล่าวถึงสถานการณ์นี้ในนิพนธ์ คำพยากรณ์ของพระพุทธเจ้า ว่า:

“ในรัชสมัยของจักรพรรดิเกาจงแห่งจิน ชาวป่าเถื่อนทางเหนือ [จูจิน] ได้เข้ายึดคงจิ [ไคเฟิง เมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งเหนือ] จนบัดนี้ก็ล่วงเลยมากกว่า 150 ปี ทั้งพระธรรมและกฎหมายแห่งแผ่นดินได้สูญสิ้นไปพร้อมกันแล้ว” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 610)

ในประเทศญี่ปุ่น พระเต็งเงียว ไดชิ โซโจ (767–822) ผู้แนะนำพุทธธรรมเท็นไดเข้าสู่ญี่ปุ่น ก็ได้พบกับข้อจำกัดของการปฏิบัติแบบเท็นได นอกจากนี้ ท่านยังได้นำพุทธศาสนาเถรวาทลิกลับ (มิกเคียว) เข้าสู่ญี่ปุ่นควบคู่กับคำสอนของเท็นได หลังจากโซโจถึงแก่อนิจกรรม ศิษย์ของท่านเช่น จิกะกุ (794–864) ก็หันไปยึดการปฏิบัติลิกลับอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พุทธธรรมเท็นไดของญี่ปุ่นโดยรวมถูกละทิ้งด้วยลทธิลิกกลับ การสวดมนต์พิธีกรรมและมนต์ลิกกลับกลายเป็นศูนย์กลางแทนที่การศึกษาคำสอนของเท็นได

เมื่อถึงปลายสมัยเฮอัน ญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคแห่งความขัดแย้งต่อเนื่อง เริ่มจากเหตุการณ์โฮเก็น (1156) และเฮจิ (1159) วัดเอ็นริยกุจิ ศูนย์กลางของนิกายเท็นได ได้รวบรวมพระนักรบจำนวนมากจนกลายเป็นกองกำลังทางทหารที่น่าเกรงขาม สถานการณ์นี้สอดคล้องกับคำพยากรณ์ใน มหาสันนิบาตสูตร ว่า “ธรรมชาวอุกปิคนังและข้อพิพาทเกิดขึ้น”

แนวคิดที่ว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าซากุณิจะสูญเสียดังในการโปรดสัตว์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “ความคิดเรื่องยุคปลายแห่งพระธรรม” เป็นแนวคิดร่วมที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรพุทธศาสนาหลายฉบับ รวมถึง *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ด้วย ในประเทศญี่ปุ่น แนวคิดนี้ปรากฏอย่างชัดเจนในงานเขียน เช่น บันทิกแห่งแสงสว่างในยุคปลายแห่งพระธรรม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผลงานของพระโซโจ และกลายเป็นธรรมเนียมที่จะถือว่าปี ค.ศ. 1052 (ปีที่ 7 แห่งยุคเอโช) เป็นปีแรกของยุคปลายแห่งพระธรรม

นิชิเร็น เมื่อพิจารณาสภาพพุทธศาสนาในญี่ปุ่นและทั่วโลก สรุปว่ายุคของตนตรงกับ “ยุคปลายแห่งพระธรรม” ซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้าซากุณิจะสูญเสียประสิทธิภาพในการช่วยให้พ้นทุกข์ ท่านจึงตั้งปณิธานที่จะสถาปนาพุทธธรรมรูปแบบใหม่ที่ก้าวข้ามคำสอนเดิม เชื่อกันว่านิชิเร็นตระหนักถึงธรรมพื้นฐานไม่นานหลังจากบวชที่วัด เซโจจิ ในบ้านเกิด เมื่อมีอายุประมาณสิบหกปี เกี่ยวกับการตื่นรู้ทางศาสนาครั้งนี้ นิชิเร็นเขียนไว้ใน พระไตรปิฎกจารัย ช่วนอุเอะ ว่า:

“ข้าพเจ้านิชิเร็น เป็นชาวภูเขาสะโซ หมู่บ้านโทโจ จังหวัดอวาระ ตั้งแต่วัยเยาว์ ข้าพเจ้าได้อธิษฐานต่อพระโพธิสัตว์โคคุโซว่า ‘ขอจงประทานให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีปัญญามากที่สุดในญี่ปุ่น’ [...] พระโพธิสัตว์โคคุโซปรากฏกายต่อหน้าข้าพเจ้าในรูปลักษณะของพระมหาเถระ และมอบอัญมณีแห่งปัญญาอันสว่างไสวซึ่งควรรู้งี้แก่ข้าพเจ้า อาจถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการนี้ ข้าพเจ้าจึงสามารถหยั่งรู้คำสอนหลักของนิกายทั้งแปดในญี่ปุ่น รวมถึงหลักการสำคัญของนิกายเซนและเน็มบุคสี” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 1192)

นอกจากนี้ ในนิพนธ์ จดหมายถึงพระภิกษุแห่งวัดเชจูจิ ท่านยังเขียนว่า:

“ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าได้รับ ปัญญาอันยิ่งใหญ่จากพระโพธิสัตว์โคคุโซที่ยังมีชีวิต จากความเมตตาต่อคำวิงวอนของข้าพเจ้าว่า ‘ขอจงประทานให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีปัญญามากที่สุดในญี่ปุ่น’ ท่านได้มอบอัญมณีแห่งปัญญาอันสว่างไสวดังดวงรุ่งให้แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารับไว้ในแขนเสื้อข้างขวานับแต่นั้นมา ข้าพเจ้าได้ศึกษาพระสูตรทั้งปวง และสามารถแยกแยะได้ถึงความเหนือกว่าหรือด้อยกว่าของนิกายทั้งแปดในญี่ปุ่นและพระสูตรของพวกเขา”
(กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1206)

การสามารถแยกแยะความเหนือกว่าหรือด้อยกว่าของนิกายทั้งแปดและพระสูตรทั้งปวงได้ หมายความว่านิชิเร็นได้หยั่งรู้ความจริงพื้นฐานซึ่งสามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินสิ่งเหล่านี้ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เข้าใจกันว่านิชิเร็นได้ค้นรู้ต่อธรรมหัตถ์สัจจรัยซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของจักรวาล ณ เวลานั้น เกี่ยวกับประเด็นนี้ โจเซ โทคะ ได้เขียนไว้ว่า:

“พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ของเรา นิชิเร็นไดโชนิน ได้ค้นรู้ต่อปณิธานอันยิ่งใหญ่ในการโปรดคนมนุษยชาติ และได้หยั่งรู้ปรัชญาของจักรวาลเมื่อมีอายุสิบหกปี” (ผลงานรวมของโจเซ โทคะ, เล่ม 3, หน้า 292)

สมาคมโซคาก็ยังได้ยึดถือจุดยืนว่า นิชิเร็นได้ตระหนักถึงธรรมหัตถ์สัจจรัยเมื่อมีอายุสิบหกปี เช่นใน *พื้นฐานการศึกษาพุทธธรรม* (2002) และ *บทนำสู่การศึกษาพุทธธรรม* (2015) ซึ่งจัดทำโดยฝ่ายศึกษาคำสอนแห่งสมาคมโซคา อย่างไรก็ตาม *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ฉบับปัจจุบันกลับเพิกเฉยต่อการค้นรู้ขึ้นในช่วงอายุสิบหกปีโดยสิ้นเชิง

หากจะถือว่านิชิเร็นคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] แห่งยุคปลายแห่งพระธรรม คำถามที่ว่า “ท่านตระหนักถึงธรรมหัตถ์สัจจรัยเมื่อใด” ถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น การที่ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ปกปิดประเด็นนี้ไว้จึงเป็นเรื่องไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น ในหนังสือระบุไว้ว่า:

“ไดโชนิน อาศัยเหตุการณ์การถูกข่มเหงที่ทัตสึโนะคุจิเป็นจุดเปลี่ยน ได้ค้นรู้ถึงความจริงอันสูงสุดว่าตนได้รับมอบหมายจากพระศาสดาให้ปฏิบัติภารกิจของพระโพธิสัตว์ใจเดียวในการเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และได้ตระหนักว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว คือแก่นแท้ของการตรัสรู้” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 76)

ข้อความนี้สื่อความหมายว่า นิชิเร็นได้ตระหนักถึง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ในช่วงเหตุการณ์ทัตสึโนะคุจิ อย่างไรก็ตาม หากเป็นเช่นนั้นจริงก็ย่อมหมายความว่านิชิเร็นได้เผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ในช่วงหลายปีระหว่างการประกาศสถาปนาคำสอนกับเหตุการณ์ทัตสึโนะคุจิ ทั้งที่ยังมิได้ตระหนักถึงธรรมะนั้นเอง การเพิกเฉยต่อการค้นรู้ในช่วงอายุสิบหกปีจำเป็นต้องมีเหตุผลที่ชัดเจน หากปราศจากคำอธิบาย ย่อมถือว่าเป็นการละเลยหน้าที่และเชิญชวนต่อการวิจารณ์ว่าไร้ความรับผิดชอบและขาดความจริงใจ

หลังตระหนักรู้ธรรมหัตถ์สัจจรัย นิชิเร็นเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น คามาคุระ เกียวโด และนารา เพื่อศึกษาและตรวจสอบคำสอนของสำนักพุทธต่าง ๆ พร้อมทั้งอ่านพระสูตรอย่างละเอียด ช่วงเวลานี้ถือได้ว่าเป็นระยะเตรียมการสำหรับการเผยแผ่ธรรมหัตถ์สัจจรัย

ในช่วงเวลานี้ นิชิเร็นได้ยื่นข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้:

1. ท่ามกลางพระสูตรทั้งหลาย *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*เป็นพระสูตรสูงสุด
2. นิกายพุทธต่าง ๆ ในยุคนั้นล้วนกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทพระธรรมที่ถูกต้อง (โฮโบ)
3. ยุคสมัยได้เข้าสู่ “ยุคปลายแห่งพระธรรม” แล้ว
4. นิชิเร็นเองตรงกับพระโพธิสัตว์ใจเดียว ผู้เป็นพระศาสดาแห่งคำสอนในยุคปลาย
(ทัศนะเดียวกันนี้ปรากฏใน *พื้นฐานการศึกษาพุทธธรรม* ของฝ่ายศึกษาคำสอนแห่งสมาคมโซคา)

หลังเตรียมตัวเป็นเวลาสิบหกปี นิชิเร็นเริ่มเผยแผ่ธรรมหัตถ์สัจจรัย โดยสอนการสวด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว แก่ผู้คนทั่ว เชจูจิ ในบ้านเกิดเมื่ออายุ 32 ปี และประกาศการสถาปนาคำสอนของตนอย่างเป็นทางการ

ก่อนหน้านิชิเร็น วลี “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ก็มีอยู่แล้ว แต่ความหมายนั้นแตกต่างจากการตีความของนิชิเร็นอย่างมาก ตามความเข้าใจเดิม คำว่า “นัม” หรือ “นามู” หมายถึงการอุทิศตนหรือ “น้อมนมัสการ” ต่อพระสูตรที่มีชื่อว่า เมียวโฮเร็งเงเคียว ตามความหมายตรงตัว อย่างไรก็ตาม สำหรับนิชิเร็นดังที่ท่านได้เขียนไว้ในจดหมายตอบท่านโชชะ นิวกะ:

“ผู้คนในยุคนี้คิดว่าอักษรห้าตัวของเมียวโฮเร็งเงเคียวเป็นเพียงชื่อเท่านั้น แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ อักษรทั้งห้านี้คือตัวตนของธรรม และตัวตนนั้นคือจิต”
(กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1438)

ดังนั้น เมียวโฮเร็งเงเคียวจึงมิใช่เพียงชื่อของพระสูตร หากเป็นธรรมพื้นฐานที่แฝงอยู่ในความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*

ก่อนนิชิเร็น การสวด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว เป็นการปฏิบัติเพื่อตนเองเพียงอย่างเดียวและมิได้เผยแผ่แก่ผู้อื่น ตรงกันข้าม นิชิเร็นประกาศไว้ใน *ว่าด้วยการรับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่* ว่า:

“ในยุคลดแห่งพระธรรม นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ที่ข้าพเจ้านิชิเรน สวดอยู่ในขณะนี้ แตกต่างจากแต่ก่อนไป โดยสิ้นเชิง มั่นคงคลุมทั้งการปฏิบัติเพื่อตนเองและการสั่งสอนผู้อื่น” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 1387)

การปฏิบัติภาวนาที่นิชิเรนส่งเสริม นั้น มิได้จำกัดเฉพาะการปฏิบัติเพื่อตนเองเท่านั้น แต่เป็นการปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อเผยแผ่แก่ผู้อื่นอย่างกว้างขวาง เป็นการปฏิบัติที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน โดยไม่จำกัดความสามารถ และเปิดหนทางสู่การตรัสรู้เท่าเทียมกันแก่สรรพชีวิต นับเป็นครั้งแรกที่การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ากลายเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้โดยทั่วไป ผ่านการสถาปนาภาวนา นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ของนิชิเรน

ดังที่กล่าวมาแล้ว บท “อาชัชยของคณาจารย์” แห่ง *สัตถธรรมปณทริกสูตร* บ่งชี้ถึงการดำรงอยู่ของธรรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นเหตุแห่งสิ่งที่ทำให้พระศากยุมิและพระพุทธเจ้าทั้งปวงบรรลุพุทธภาวะ ความหมายนี้แฝงอยู่ในวลี “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิติโพธิสัตว์” แต่ธรรมนั้นยังไม่มีชื่อเฉพาะ นิชิเรนอธิบายประเด็นนี้ไว้ใน *สภาวะแห่งธรรมที่ศรัทธา* ว่า:

“สังฆธรรม สูงสุด นั้น ไม่มี ชื่อ เมื่อปรากฏพิจารณาสังฆธรรมนี้ และตั้งชื่อให้ มัน จึงกลายเป็น ‘ธรรมหนึ่งเดียว’ ที่รวมเหตุและผลของสรรพปรากฏการณ์อันเหลือเชื่อไว้พร้อมกัน สิ่งนี้มีชื่อว่าเมียวโฮเร็งเง ธรรมหนึ่งเดียวนั้นคือเมียวโฮเร็งเง ครอบคลุมปรากฏการณ์ทั้งสามพันโลกในสิบโลกโดยไม่ขาดตกบกพร่อง ผู้ที่ปฏิบัติตามย่อมได้รับทั้งเหตุและผลแห่งพุทธภาวะในคราวเดียวกัน” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 618)

นิชิเรนจึงเปิดเผยว่าธรรมพื้นฐานนี้มีชื่อว่าเมียวโฮเร็งเงเคียว และด้วยการสวดนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว บุคคลสามารถทำให้ธรรมพื้นฐานปรากฏในชีวิตของตน ดังที่นิชิเรนเขียนว่า “อักษรห้าหรือเจ็ดตัวของเมียวโฮเร็งเงเคียว” (รูปลักษณะที่แท้จริงของสรรพปรากฏการณ์, หน้า 1792) เมียวโฮเร็งเงเคียวและนัมเมียวโฮเร็งเงเคียวมีความหมายเดียวกันในฐานะถ้อยคำแสดงธรรมพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ในฐานะการปฏิบัติภาวนาสวดต้องอยู่ในรูปนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว

การที่นิชิเรนสถาปนาภาวนา นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งครอบคลุมทั้งการปฏิบัติเพื่อตนเองและการสอนผู้อื่น เป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ท่านแสดงธรรมที่ศรัทธาพื้นฐานอย่างชัดเจนในนาม นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และเปิดหนทางสู่พุทธภาวะแก่ผู้คนทั้งปวง นี่คือการสำเร็จอันยิ่งใหญ่ที่เหนือแม้สิ่งที่พระศากยุมิ เทียนได จืออิ หรือเค็งเงียวไดชิเคยกระทำ

จึงสมเหตุสมผลที่จะสรุปว่า การกระทำอันไม่เคยมีมาก่อนของนิชิเรนในการสถาปนาภาวนานัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ทั้งเพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น ตั้งอยู่บนการตระหนักรู้ว่าตนคือพระโพธิสัตว์โจเงียว ตามที่พยากรณ์ไว้ใน *สัตถธรรมปณทริกสูตร* หากปราศจากความเชื่อมั่นว่าตนมีคุณสมบัติที่จะกระทำเช่นนั้น ก็เป็นไปได้ที่จะดำเนินการซึ่งแม้แต่เทียนไดหรือเค็งเงียวก็ยังไม่ทำได้สำเร็จ

หลังประกาศการสถาปนาคำสอนของตน นิชิเรนย้ายไปคามาคูระและเริ่มเผยแผ่จากกระท่อมที่ มัตสึบากายัตสึ เพื่อตอบสนองต่อแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในยุค โชกะ และภัยธรรมชาติอื่น ๆ นิชิเรนเมื่ออายุ 39 ปี ได้นำเสนอ ว่าด้วยการสถาปนาคำสอนที่ถูกต้องเพื่อสันติสุขของแผ่นดิน ต่อผู้มีอำนาจสูงสุดในเวลานั้น คือ โฮโจ โทกิโยริ เพื่อขัดขวางผู้ปกครอง การวิจารณ์การปฏิบัติเน่มนุดสึแต่เพียงอย่างเดียวของ โฮเน็น และการคัดค้านอำนาจรัฐบาลไปสู่การข่มเหงอย่างรุนแรง เช่น การข่มเหงที่มัตสึบากายัตสึ การเนรเทศไป อิซุ และการข่มเหงที่โคมัตสึบาระ ซึ่งเป็นบททดสอบที่เสี่ยงต่อชีวิตและเป็นที่รู้จักกันดี

การกระทำเหล่านี้ถือเป็นการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมในการเผยแผ่พุทธธรรมของท่าน โดยเป็นไปตามพุทธทำนายใน *สัตถธรรมปณทริกสูตร* ซึ่งระบุถึงการข่มเหงผู้เผยแผ่

จุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตของนิชิเรนคือการข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิ และการเนรเทศไป ซาโคะ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อท่านมีอายุ 50 ปี การข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิ ซึ่งนิชิเรนรอดพ้นการประหารด้วยการตัดศีรษะอย่างหวุดหวิด เป็นวิกฤตร้ายแรงที่สุดในชีวิตของท่าน ตามคำสอนดั้งเดิมของสมาคมโซคา ในเหตุการณ์นี้ นิชิเรน ได้แสดงสภาวะของพระพุทธเจ้าพื้นฐาน คือกายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ และบรรลุ “การละทิ้งสภาพชั่วคราวและเปิดเผยสภาวะแท้จริง” (ฮัชชากุ เก็มโปง; hosshaku kempon) (ฝ่ายศึกษาคำสอนของสมาคมโซคา, *พื้นฐานการศึกษาพุทธธรรม และบทบาทผู้นำการศึกษาพุทธธรรม*)

อย่างไรก็ตาม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา มิได้กล่าวถึง “การละทิ้งสภาพชั่วคราวและเปิดเผยสภาวะแท้จริง” เลย และไม่ปรากฏคำว่า คุณกันใจ—กาลอันไร้จุดเริ่มต้น—หรือคำว่า กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเอง แนวคิดเหล่านี้ โดยเฉพาะ คุณกันใจ เป็นคำสำคัญในโครงสร้างคำสอนของสมาคมโซคา การที่คำเหล่านี้ ไม่ปรากฏใน หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ย่อมก่อให้เกิดคำถาม แต่หนังสือมิได้ให้คำอธิบายต่อการละเว้นดังกล่าว ความขาดความรับผิดชอบนี้อาจถูกพิจารณาว่าเป็นความล้มเหลวในการเผชิญประเด็นคำสอนสำคัญอย่างจริงจัง

แทนที่จะอภิปราย “การละทิ้งสภาพชั่วคราวและเปิดเผยสภาวะแท้จริง” หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนกล่าวว่า ในการข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิ นิชิเรนได้รับ “บทบาทของพระโพธิสัตว์โจเงียว” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 43) ดังที่กล่าวแล้ว การตีความนี้สอดคล้องกับจุดยืนทางคำสอนของสำนักมิโนบุ แต่ความเข้าใจดังกล่าว หมายความว่า ก่อนการข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิ นิชิเรนเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว โดยยังไม่ตระหนักว่าตนได้รับมอบหมายในฐานะพระโพธิสัตว์โจเงียว ซึ่งขัดแย้งกับหลักพื้นฐานของพุทธศาสนาว่า การเผยแผ่พระพุทธธรรมโดยไม่ได้รับมอบหมายเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

หลักการนี้ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนใน รูปลักษณ์ที่แท้จริงของสรรพปรากฏการณ์ โดยนิชิเรนได้เขียนไว้ว่า:

“แม้แต่เทียนไถ, เมฆวเลอ และเค็งเงียว ก็เพียงรู้ไว้ในใจ แต่ไม่ได้อธิบายออกมาด้วยวาจา เพราะเป็นธรรมดาที่พวกเขายังไม่ได้รับมอบหมายให้ทำเช่นนั้น”
(คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1788)

ดังนั้น แนวคิดที่ปรากฏใน หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน และคำสอนของสำนักมิโนบุ จึงดูเหมือนจะเป็นความคลาดเคลื่อนชัดเจนเมื่อพิจารณาตามหลักพุทธธรรม ดังที่กล่าวมาแล้ว ขณะนิชิเรนประกาศสถาปนาคำสอนของตน และเริ่มเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ท่านย่อมต้องตระหนักอย่างสมบูรณ์แล้วว่าตนคือพระโพธิสัตว์โจเงียว

หลังการข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิ นิชิเรนเปลี่ยนจากฐานะการกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์โจเงียว มาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] หรือพระศาสดาแห่งคำสอนของยุคปลายแห่งพระธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้ปรากฏชัดในการกระทำภายหลังการข่มเหง โดยเฉพาะการสร้างมณฑลโจซอนชน มณฑลโจซอนชน ซึ่งมีคำจารึกว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเรน (คาโอ)” ได้รับการอธิบายใน รูปลักษณ์ที่แท้จริงของโจซอนชน ว่า:

“ช่วงเป็นสิ่งอัศจรรย์ยิ่งที่นิชิเรน ในระยะเวลากว่า 200 ปีหลังยุคปลายแห่งพระธรรม ได้เปิดเผยมณฑลอันยิ่งใหญ่เป็นธงแห่งการเผยแผ่สัทธรรม/มหาริกสูตร ซึ่งแม้แต่เนคารุซุ, วสุบันรุ, เทียนไถ และเมฆวเลอยังไม่สามารถเปิดเผยได้” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 2086)

มณฑลโจซอนชน เป็น วัตถุแห่งการเคารพบูชาที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ในประวัติศาสตร์พุทธศาสนา มีเพียงพระศาสดาแห่งคำสอนของยุคนั้นเท่านั้นที่สามารถเปิดเผยวัตถุแห่งการเคารพบูชาได้ ด้วยการจารึกโจซอนชน นิชิเรนได้เปิดเผยกรอบสมบูรณ์ของสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ ได้แก่ ไคโมกุ โจซอนชน และสถานศักดิ์สิทธิ์ (แทนอุปสมบท, ไคตัน) สถานศักดิ์สิทธิ์คือสถานที่ที่ผู้ปฏิบัติยึดถือมณฑลโจซอนชนและอุทิศตนสวดไคโมกุ ทั้งเพื่อการปฏิบัติของตนเองและเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ด้วยการจารึกโจซอนชน พุทธธรรมแห่งสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่จึงได้รับการเปิดเผยอย่างครบถ้วนเป็นครั้งแรก

(6) ขุมชนของนิชิเรนหลังการมรณภาพ: ความแตกต่างระหว่างสำนักนิกโกกับสำนักอื่น

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1282 หัววันก่อนการถึงแก่กรรมภาพที่บ้านของ อิเคงามิ มูเนนาเกะ นิชิเรนแต่งตั้งศิษย์อาวุโสหกรูปตามลำดับการเข้าเป็นศิษย์ ได้แก่ นิสโซ (Nissshō; 日昭), นิชิโร (Nichirō), นิกโก (Nikkō), นิโก (Nikō), นิดโจ (Nitchō) และ นิชิจิ (Nichiji) ให้เป็น “พระอาวุโสหกรูป” (โรคุโรโซ) ตาม บันทึกการถึงแก่กรรมภาพของผู้ก่อตั้ง การแต่งตั้งนี้สะท้อนความประสงค์ของนิชิเรนที่จะให้ศิษย์ผู้มีอิทธิพลเหล่านี้ ซึ่งกำลังเผยแผ่คำสอนในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น คามาคุระ ฟุจิ และชิโมอุสะ ร่วมมือและรักษาความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนหลังท่านถึงแก่กรรม ภาพพิธีกรรมของนิชิเรนยังกำหนดให้ศิษย์อาวุโสทั้งหกผลัดเวรกันดูแลสุสานของท่าน (ดู บันทึกผู้ดูแลสุสาน)

อย่างไรก็ตาม หลังการมรณภาพของนิชิเรนได้ไม่นาน คณะของท่านก็เกิดความแตกแยก โดยมีความขัดแย้งสำคัญระหว่าง นิกโก กับพระอาวุโสอีกห้ารูป ซึ่งโดยรวมถูกเรียกว่า “พระอาวุโสห้ารูป” (โกโรโซ) ความขัดแย้งนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ “ข้อพิพาทระหว่างห้ากับหนึ่ง” (โกอิชิ โซโด) ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวไว้โดยละเอียดในงานก่อนหน้านี้นี้เรื่อง สำนักนิกโกกับสมาคมโซคา ในช่วงแรก นิกโก ได้รับหน้าที่ดูแลกิจการที่มิโนะ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสุสานของนิชิเรน แต่หลังจากการจัดพิธีรำลึกครบหนึ่งร้อยวัน ไม่มีพระอาวุโสห้ารูปกลับไปยังมิโนะ และต่างก็ละเลยหน้าที่ในการหมั่นเวียนดูแลหลุมศพของนิชิเรน

ความแตกต่างหลักระหว่าง นิกโก กับพระอาวุโสห้ารูปมีดังนี้:

1. นิกโก ระบุตนว่าเป็น “ศิษย์ของนิชิเรน” ในขณะที่พระอาวุโสห้ารูปเรียกตนเองว่า “พระสงฆ์แห่งเท็นได” โดยยึดถือสายธรรมของเด็นเงียว ไดชิ
2. นิกโก ปฏิเสธการสวดอธิษฐานเพื่อความสงบสุขของรัฐร่วมกับนิกายอื่น เช่นเดียวกับนิชิเรน ในขณะที่พระอาวุโสห้ารูปปฏิบัติพิธีเช่นนั้นร่วมกับนิกายอื่น
3. นิกโก ปฏิบัติตามหลัก “คำสอนว่าด้วยการละทิ้งของเทพ” อย่างเคร่งครัด และห้ามการไปศาลเจ้า ในขณะที่พระอาวุโสห้ารูปอนุญาตให้ไปศาลเจ้าได้
4. นิกโก ให้ความสำคัญต่องานเขียนของนิชิเรน (โกโซ) โดยเน้นการรวบรวมและศึกษา ในขณะที่พระอาวุโสห้ารูปดูหมิ่น โกโซ ที่เขียนด้วยคานะ ถึงขั้นทิ้งและละคุณค่า
5. นิกโกยึดถือโงะฮอนซันที่จารึกธรรมมัทศรยเป็นวัตถุแห่งการเคารพบูชา ขณะที่พระอาวุโสห้ารูปเน้นรูปเคารพของพระพุทธเจ้าซากุมุณีและละคุณค่าของโงะฮอนซัน
6. นิกโก ห้ามการคัดลอกและการสวดบางส่วนของ*สัทธรรมปณชิต* โดยเน้นแต่เพียงการสวด ไคโมกุ และการเผยแผ่ ขณะที่พระอาวุโสห้ารูปอนุญาตให้คัดลอกสูตรและสวดบางส่วนของ

ความแตกต่างเหล่านี้ปรากฏชัดใน ค.ศ. 1285 เมื่อ นิกโก มาถึง มิโนะ และได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าผู้สอน (กะคุโด) สาธุกิจ ซาเนนาเงะ ผู้ดูแลที่ดินท้องถิ่นแห่ง มิโนะ ได้รับอิทธิพลจาก นิกโก และเริ่มกระทำสิ่งที่ นิกโก ห้ามไว้อย่างเด็ดขาด เช่น การไปศาลเจ้าและการสร้างรูปเคารพของพระพุทธเจ้าซากุมุณี เมื่อตระหนักว่าการอยู่ที่ มิโนะต่อไปจะทำให้การรักษาคำสอนอันถูกต้องของนิชิเรนตกอยู่ในอันตราย นิกโก จึงตัดสินใจออกจากที่นั่นพร้อมกับศิษย์ใน ค.ศ. 1289

นิกโก ได้ย้ายไปยังอุโอะ ในจังหวัดสุรุกะ (ปัจจุบันคือเมืองฟูจิโนะมิยะ จังหวัดชิซุโอกะ) ซึ่งอยู่ในเขตของผู้ศรัทธา นันโจ โทกิมิตสึ ซึ่งเป็นผู้ดูแลที่ดินท้องถิ่นที่นั่น นิกโก ได้ก่อตั้งวัดไทเซกจิ ซึ่งต่อมากลายเป็นศูนย์กลางของสำนักนิกโก

เกี่ยวกับการตัดสินใจละทิ้งมิโนะ นิกโก ได้แสดงความรู้สึกไว้ในจดหมายตอบท่านสระ ว่า:

“การจากภูเขามิโนะไปนั้นเป็นเรื่องที่น่าเสียใจและเศร้าสุดหัวใจ จนไม่อาจถ่ายทอดเป็นถ้อยคำได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อข้าพเจ้าไตร่ตรองดูแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดคือการธำรงและเผยแผ่คำสอนของท่านโคโซนิชิ ๗ สถานที่ใด ๆ ก็ตาม และสถาปนาไว้ในโลก กระนั้นก็ตาม ศิษย์ทั้งปวงล้วนทยอยศดออาจารย์ มีเพียงข้าพเจ้า นิกโก เท่านั้นที่ได้รับมรดกเจดเจ้านที่แท้จริงของอาจารย์ และดังนั้นจะบรรลุเจดเจ้านั้น ข้าพเจ้าจะไม่วันลืมพันธะอันศักดิ์สิทธิ์นี้”
(*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนโคโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 2171)

ในที่นี้ นิกโก หักล้างพระอาวุโสห้ารูปอย่างรุนแรงว่าเป็นผู้ทรยศต่ออาจารย์ และแสดงความมั่นใจว่ามีเพียงคนเท่านั้นที่สืบทอดและเผยแผ่คำสอนของนิชิเรนอย่างถูกต้อง หลังจากก่อตั้งวัดไทเซกจิ แล้ว นิกโก ย้ายไปสำนักศึกษา โอโมสุ ใน ค.ศ. 1298 เพื่อมุ่งอบรมศิษย์และยังคงวิจารณ์พระอาวุโสห้ารูป ตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ. 1309 ท่านมอบหมายให้ จาคูเซ็นโบ นิดโจ (日澄; 1262–1310) หัวหน้าผู้สอนคนแรกของสำนักศึกษา โอโมสุ และน้องชายของ นิดโจ (日頃; หนึ่งในพระอาวุโสห้ารูป ซึ่งในเวลานั้นได้ขอรับการนำของนิกโก) หักล้างการกระทำที่เป็นการหมิ่นประมาทพระธรรมของพระอาวุโสห้ารูป จาคูเซ็นโบ นิดโจ เขียนเอกสารฉบับหนึ่ง ซึ่ง นิกโก รับรองและเพิ่มเติมอีกแปดข้อในตอนที่กลายเป็นงานที่รู้จักในชื่อ *แนวทางสำหรับผู้ศรัทธาแห่งสำนักฟูจิ* (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนโคโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 2174)

หลังการถึงแก่กรรมภาพของ จาคูเซ็นโบ นิดโจ นิกโก มอบหมายให้หัวหน้าผู้สอนลำดับที่ 2 ชัมมิ นิชิจุน (日順; 1294–1356) ขยายเอกสารดังกล่าว จนนำไปสู่การจัดทำ *ว่าด้วยการหักล้างพระอาวุโสห้ารูป* (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนโคโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 2185) นิกโก ดำเนินการหักล้างพระอาวุโสห้ารูปอย่างเคร่งครัด โดยเน้นความแตกต่างระหว่างคำสอนของพวกเขากับเจดเจ้านที่แท้จริงของนิชิเรน หนึ่งในเดือนก่อนถึงแก่กรรมภาพใน ค.ศ. 1333 เมื่ออายุ 88 ปี นิกโก ได้ทิ้ง *คำคัดค้านยี่สิบหกข้อของนิกโก* (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนโคโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 2195) เพื่อชี้นำศิษย์รุ่นต่อไป สองข้อแรกกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า:

“คำสอนที่สำนักพุทธสถาปนาขึ้นต้องไม่แตกต่างแม้เพียงเล็กน้อยจากคำสอนของอาจารย์ผู้ล่วงลับ [นิชิเร็น]”

“คำสอนที่พระอาวโศหัตถ์รูปสถาปนาขึ้นแตกต่างจากคำสอนของอาจารย์ผู้ล่วงลับในทุกประการ”

ข้อความนี้เน้นย้ำถึงการให้ความสำคัญอย่างมากของนิกโก ต่อการเบี่ยงเบนของคำสอนของพระอาวโศหัตถ์รูปจากคำสอนของนิชิเร็น

ตลอดชีวิต นิกโก หักล้างพระอาวโศหัตถ์รูปอย่างต่อเนื่อง โดยยืนยันว่าพวกเขาไม่เข้าใจเจตนาแท้จริงของนิชิเร็นและกลับเผยแพร่คำสอนที่ผิด สิ่งนี้แสดงความมุ่งมั่นอันไม่สั่นคลอนของนิกโก ในการแยกคำสอนที่ถูกต้องออกจากคำสอนที่ผิด การออกจากภูเขามิโนบุอย่างเด็ดเดี่ยวเพราะไม่ยอมทนต่อการหมิ่นประมาทพระธรรมของ ฮากิริ ชานเนางะ สะท้อนความเคร่งครัดในจุดยืนทางคำสอนของท่าน ลักษณะเด่นของสำนักนิกโกคือการเน้นความแตกต่างระหว่างนิกโกกับพระอาวโศหัตถ์รูป (โกอิชิ โชโด) พร้อมทั้งขีดเส้นแบ่งอย่างเคร่งครัดระหว่างคำสอนที่ถูกต้องกับคำสอนที่ผิด ขณะที่สำนักอื่น เช่น สำนักมิโนบุ มักหลีกเลี่ยงประเด็นโกอิชิ โชโดให้มากที่สุด

ในทางตรงกันข้าม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ยอมรับว่า “หลังการมรณภาพของไดโชนิชิ ผู้ที่สืบทอดและถ่ายทอดพุทธธรรมของไดโชนิชิอย่างถูกต้องคือ นิกโก” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 159) อย่างไรก็ตาม หนังสือดังกล่าวมิได้อธิบายอย่างมีสาระถึงพื้นฐานของถ้อยแถลงนี้ หรือกล่าวถึงความแตกต่างระหว่าง นิกโก กับพระอาวโศหัตถ์รูป ดังนั้นจึงไม่สามารถแสดงความชอบธรรมของนิกโก ได้อย่างเพียงพอ และกลับใกล้เคียงกับทัศนะของพระอาวโศหัตถ์รูปมากกว่า

ดังที่กล่าวมา ความแตกต่างระหว่าง นิกโก กับพระอาวโศหัตถ์รูป ซึ่งระบุไว้ใน แนวทางสำหรับผู้ศรัทธาสถาปนาพุทธ และ ว่าด้วยการหักล้างพระอาวโศหัตถ์รูป มีอยู่หกประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่งอยู่ที่วิธีการเขียนมณฑลโงะซอน ในกรณีของนิกโก คำจารึกกลางในโงะซอน คือ:

‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (โซโกฮัง)’

นิกโก ไม่อนุญาตให้ศิษย์ใช้รูปแบบอื่น นิชิเร็นเองก็จารึกชื่อของตนพร้อมกับ คาโอ (ตราประจำตัว) ไว้ในโงะซอน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีเพียงนิชิเร็นเท่านั้นที่สามารถจารึก คาโอ ของตนได้ นิกโก จึงแทนที่ คาโอ ด้วยคำว่า ‘โซโกฮัง’ ซึ่งหมายความว่า “มีตรารับรองของนิชิเร็นกำกับอยู่” แนวปฏิบัตินี้สะท้อนถึงการรักษารูปแบบต้นฉบับของนิชิเร็นในการจารึกโงะซอน ซึ่งรวมถึงข้อความว่า ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ: ตราประทับของนิชิเร็น)’

ในทางตรงกันข้าม พระอาวโศหัตถ์รูปมักจารึกชื่อของตนเองไว้ได้ข้อความ ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว’ บน โงะซอน ตัวอย่างเช่น นิชิโรจะจารึกว่า ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิโร (คาโอ: ตราประทับของนิชิโร)’ ดูเหมือนว่าพระอาวโศหัตถ์รูปเห็นว่านิชิเร็นจารึกชื่อและ คาโอ ได้ข้อความ ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว’ จึงเข้าใจผิดว่าผู้เขียน โงะซอน ควรใส่ชื่อตนเองไว้ตรงนั้น

อย่างไรก็ตาม นิกโกจารึก “นิชิเร็น (โซโกฮัง)” ไว้ได้ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” อย่างสม่ำเสมอ เพราะท่านถือว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธรูปเจ้าพื้นฐาน ผู้เป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้กับธรรมหัตถ์ธรรม ในทางตรงกันข้าม การที่พระอาวโศหัตถ์รูปจารึกชื่อของตนเองไว้ได้ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” บ่งชี้ว่าพวกเขามองนิชิเร็นว่าอยู่ในระดับเดียวกับตนเอง และสะท้อนว่าพวกเขามิได้ตระหนักว่านิชิเร็นคือพระพุทธรูปเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ผู้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมหัตถ์ธรรม

นิกโก มิได้วางตนไว้ในระดับเดียวกับนิชิเร็น เมื่อถ่ายทอดโงะซอน ท่านเรียกการกระทำนั้นว่า โขละ หรือการถ่ายทอด และลงชื่อว่า “ถ่ายทอดโดยนิกโก (คาโอ)” เพื่อแสดงว่าท่านเป็นผู้รับผิดชอบการถ่ายทอดโงะซอนฉบับนั้นแน่นอนว่า โขละ มิได้หมายถึงการคัดลอก โงะซอน ฉบับใดฉบับหนึ่งตามรูปแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่หมายถึงการสืบทอดรูปแบบของมณฑลโงะซอน ที่นิชิเร็นเปิดเผยอย่างชัดเจน

วิธีที่ นิกโก จัดระเบียบรูปแบบการถ่ายทอดมณฑลโงะซอน ในหมู่ศิษย์ของเขาอย่างพิถีพิถันนั้นเป็นสิ่งที่ควรสังเกตอย่างยิ่ง สิ่งนี้บ่งชี้ว่านิชิเร็นได้มอบคำแนะนำเฉพาะเจาะจงแก่ นิกโก เกี่ยวกับการถ่ายทอดโงะซอน เมื่อพิจารณาถึงความเคร่งครัดของนิกโก ในการยึดมั่นต่อหลักคำสอนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่เขาจะสร้างหลักปฏิบัติที่สำคัญเช่นนี้ขึ้นด้วยการตัดสินใจของตนเองโดยปราศจากหลักฐานสนับสนุน

ในบรรดาเอกสารที่กล่าวกันว่าเป็นคำแนะนำจากนิชิเร็นที่มอบให้ นิกโก เกี่ยวกับการถ่ายทอดโงะซอน ได้แก่ “คำถ่ายทอดคำสอนเจ็ดประการเกี่ยวกับ โงะซอน” และ “คำถ่ายทอดสามประการว่าด้วย โงะซอน” (องซง ชังโด โชเด็น) ตัวอย่างเช่น ใน “คำถ่ายทอดคำสอนเจ็ดประการเกี่ยวกับ โงะซอน” มีข้อความว่า:

“สำหรับการถ่ายทอดโงะซอน พึงกระทำตามวิธีที่ข้าได้แสดงไว้ หากไม่มีการเขียนคำว่า ‘นิชิเร็น (โซโกฮัง)’ ลงไว้ เทพเจ้าแห่งสวรรค์และโลกจะไม่มอบการคุ้มครอง” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักพุทธ, เล่ม 1, หน้า 32)

ข้อความนี้แสดงไว้อย่างชัดเจนว่า โงะซอน พึงมีคำว่า ‘นิชิเร็น (โซโกฮัง)’ เขียนอยู่ได้คำว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ในรูปแบบเดียวกับที่นิชิเร็นเขียนไว้ มณฑลโงะซอน ของสำนักนิกโก ส่วนใหญ่สอดคล้องกับเนื้อหาของเอกสารถ่ายทอดเหล่านี้ จึงสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ว่า มีคำแนะนำจากนิชิเร็นมาถึง นิกโก จริง

ความแตกต่างระหว่างแนวทางของนิกโกกับพระอาวโศหัตถ์รูปในการคัดลอกโงะซอนนั้นมีนัยสำคัญ เหตุใดความแตกต่างดังกล่าวจึงเกิดขึ้น? คำอธิบายที่ตรงไปตรงมาที่สุดคือ ความแตกต่างนั้นเกิดจากคำชี้แนะที่แต่ละฝ่ายได้รับจากนิชิเร็นไม่เหมือนกัน นิกโก เป็นหนึ่งในศิษย์ที่ใกล้ชิดที่สุดของนิชิเร็น โดยได้ปรนนิบัติรับใช้ท่านตลอดช่วงเวลาสำคัญในชีวิต ตั้งแต่การถูกเนรเทศที่อิซุ การถูกเนรเทศที่ซาโคะ จนถึงช่วงเวลาที่มิโนบุและจนถึงการมรณภาพของนิชิเร็น

ในทางตรงกันข้าม พระอาวุธที่เป็นตัวแทน เช่น นิสโซ และ นิชิโร ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากคำสอนของนิชิเรนในช่วงสมัยคามาคูระก่อนการเนรเทศไปยังซาโคะ และไม่มีบันทึกว่า นิสโซ หรือ นิชิโร เคยไปเยี่ยมนิชิเรนในช่วงที่ท่านอยู่ที่ซาโคะหรือที่มิโนบุเลย

นิโก และ นิดโจ คิดต่อกับนิชิเรนระหว่างที่ท่านอยู่ ซาโคะ และ มิโนบุ แต่ช่วงเวลาที่ได้รับการชี้นำจำกัด เพราะกิจกรรมของทั้งสองมุ่งอยู่ในแคว้น คาซุสะ และ ชิโมอุสะ ตามลำดับ นิชิจิ อาจติดต่อกับนิชิเรนในช่วง ซาโคะ และ มิโนบุ แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดยืนยัน ตรงกันข้าม นิโก อยู่ในฐานะที่สามารถติดตามพัฒนาการทางความคิดของนิชิเรนอย่างใกล้ชิดตลอดช่วงตั้งแต่การเนรเทศไป อิชุ จนถึงการเดินทางกลับมามิโนบุ จึงมีโอกาสเข้าถึงคำสอนอันลึกซึ้งของนิชิเรน

เป็นที่ควรสังเกตว่า ความแตกต่างระหว่าง นิโก กับพระอาวุธห้ารูปนั้น โจเซ โทเคะก็ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุหนึ่งมาจากการที่พระอาวุธห้ารูป “มีเวลาน้อยในการฟังคำสอนที่แท้จริงจากนิชิเรนโดยตรง” ซึ่งเขาได้กล่าวไว้ในคำตอบคำถามของสมาชิก (*ผลงานรวมของโจเซ โทเคะ*, เล่ม 2, หน้า 156)

นิชิเรนเริ่มเปิดเผย โงะฮอนชุน อย่างเป็นระบบในช่วงที่ท่านอยู่ที่ซาโคะ และหลักคำสอนเกี่ยวกับ “สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่” ซึ่งรวมถึงแทนอุปสมบท ก็ได้รับการพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาที่มิโนบุ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับคำชี้แนะเพียงในช่วงสมัยคามาคูระ ย่อมไม่มีความเข้าใจในคำสอนที่เกี่ยวข้องกับ โงะฮอนชุน และแทนอุปสมบทเป็นธรรมดา

ตัวอย่างเช่น คำร่ำคำสอน คินโคชู ของ นิโก กล่าวถึงเพียงการสวด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว เช่นเดียวกัน งานเขียนของ นิสโซ และ นิชิโร มุ่งเฉพาะการสวดและมีได้กล่าวถึง โงะฮอนชุน หรือแทนอุปสมบท

(7) หลักคำสอนว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ในสำนักนิกโก

คำสอนที่นิชิเร็นถ่ายทอดแก่ นิกโก ได้รับการรักษาไว้ในรูปของเอกสารการถ่ายทอด ได้แก่ *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง* (Hon-in-myō-shō), *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* (Hyakurokka-shō), การถ่ายทอดคำสอนเจ็ดประการเกี่ยวกับโงะซอนซัน (โงะซอนซัน ชิชิเก โซโจ; Gohonzon Shichika Sōjō) และ การถ่ายทอดสามประการเกี่ยวกับ โงะซอนซัน (ซอนซัน ซันโด โซเด็น; Honzon Sando Sōden) เอกสารเหล่านี้ รวมทั้ง *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* (อิจิ คูเด็น; Ongi Kuden) ซึ่งถือว่ามีฐานะเสมือนเอกสารการถ่ายทอด ได้รับการสืบทอดในสำนักนิกโก

นิกายอื่น ๆ ของนิชิเร็น เช่น สำนักมิโนบุ ปฏิเสธเอกสารการถ่ายทอดเหล่านี้ว่าเป็นของปลอมที่แต่งขึ้นภายหลัง และปฏิเสธโดยสิ้นเชิงว่ามีการถ่ายทอดจากนิชิเร็นสู่ นิกโก แม้จะไม่มีหลักฐานทางบรรณานุกรมที่แน่ชัดว่านิชิเร็นได้ส่งมอบเอกสารเหล่านี้แก่ นิกโก แต่ก็ไม่มีความชัดเจนที่จะปฏิเสธอย่างเด็ดขาดว่าเป็นไปไม่ได้เช่นกัน จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่านิชิเร็นอาจได้มอบเอกสารเหล่านี้ให้ นิกโก จริง ๆ จากมุมมองทางคำสอน ความคิดและการกระทำของนิกโก และศิษย์ของท่านมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของเอกสารการถ่ายทอดอย่างมาก ซึ่งยิ่งเพิ่มความน่าจะเป็นว่าเอกสารเหล่านี้มีอยู่จริง

โดยทั่วไป เมื่อไม่มีหลักฐานทางบรรณานุกรมที่ยืนยันความแท้จริงของเอกสาร เอกสารนั้นจะต้องถือว่ายังไม่สามารถตัดสินได้ การตัดสินว่าเป็นของปลอมเพียงเพราะไม่มีหลักฐานนั้นเป็นครกที่คิด เพราะอาจมีการค้นพบในภายหลังที่ยืนยันความแท้จริงก็ได้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของงานเขียนของนิชิเร็น เอกสารมักจะถือว่าเป็นของแท้ก็ต่อเมื่อมีต้นฉบับบางส่วนที่เขียนโดยนิชิเร็นเอง หรือมีบันทึกการมีอยู่ หรือมีสำเนาโบราณที่คัดลอกโดยศิษย์โดยตรงหรือผู้สืบทอดของพวกเขา สำนักมิโนบุและนักวิจัยหลายคนมักไม่กล่าวถึงเอกสารที่ความแท้จริงไม่ชัดเจน และถือว่าเป็นของปลอมโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้ให้ความสำคัญกับหลักฐานทางบรรณานุกรมมากเกินไป และไม่เหมาะสม เคยมีกรณีที่เอกสารที่เคยถือว่ายังไม่ชัดเจนในภายหลังได้รับการยืนยันว่าเป็นของแท้เนื่องจากมีการค้นพบต้นฉบับหรือต้นฉบับคัดลอกโบราณ

ตัวอย่างหนึ่งคือ *ว่าด้วยการรับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่* (ซันโด อีโฮโซ) ซึ่งครั้งหนึ่งเคยถูกสงสัยอย่างแพร่หลายว่าเป็นของปลอม แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มีการวิเคราะห์ด้วยวิธีการคำนวณตามหลักบรรณานุกรมเชิงปริมาณ การวิเคราะห์เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความน่าจะเป็นสูงว่าเป็นของแท้ (อ้างอิงจาก เหตุใดสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่จึงสำคัญในปัจจุบัน โดย ซูเออิ อิโตะ) ดังนั้น แทนที่จะยึดติดกับการศึกษาทางบรรณานุกรมอย่างเด็ดขาด การพิจารณาเอกสารที่ความแท้จริงไม่แน่นอน—หากเนื้อหาถูกต้องทางคำสอน—ในฐานะแหล่งข้อมูลศึกษาคำสอนของนิชิเร็นย่อมเหมาะสมกว่า

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ดำเนินแนวทางคล้ายกับสำนักมิโนบุ โดยทั่วไปจะหลีกเลี่ยงการใช้เอกสารที่ไม่มีต้นฉบับหรือสำเนาโบราณ และละเลยเอกสารการถ่ายทอดของสายสืบทอดของนิกโก แม้กระทั่งชื่อก็ไม่กล่าวถึง *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* มิได้ระบุชัดเจนว่าเอกสารของนิกโก เป็นของปลอม แต่กลับใช้คำที่คลุมเครือ โดยไม่ยืนยันหรือปฏิเสธ ซึ่งเท่ากับละเลยโดยสิ้นเชิง วิธีการเช่นนี้สามารถถือได้ว่าเทียบเท่ากับแนวทางของสำนักมิโนบุ

ในบรรดาเอกสารการถ่ายทอด *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง* (Hon-in-myō-shō) ได้รับการสืบทอดมาในหลายรูปแบบ ได้แก่ สำเนาที่กล่าวกันว่าเป็นของ นิชิซัน (1265–1345) ศิษย์ของนิกโก ซึ่ง นิชิซัน (1508–1576) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 19 แห่งวัด โฮโบจิ ได้คัดลอกไว้ และอีกสำเนาหนึ่งทีถือว่าเป็นของ นิชิจิ (Nichiji; 日時; ?–1406) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 6 แห่งวัดไทเซกจิ นอกจากนี้ยังมีสำเนาที่ นิชิเงะ (1508–1586) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 14 แห่งวัด โซดะ เมียวสางิ คัดลอกไว้ ตลอดจนคำอธิบายชื่อ บันทึกปกเกล้าของการถ่ายทอดมรดกแห่งธรรม (Hon-in-myō Kuketsu) โดย นิชิจุน (日順) หัวหน้าผู้บรรยายลำดับที่ 2 แห่งสำนักโอโมสุ และศิษย์สำคัญของนิกโก แม้บางฝ่ายกล่าวว่า Hon-in-myō Kuketsu เป็นงานปลอมที่แต่งขึ้นภายหลัง แต่ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะรับข้อกล่าวหานี้

ไม่มีหลักฐานใดหักล้างคำกล่าวของ นิชิซัน ว่าสำเนาของตนอาศัยต้นฉบับของ นิชิซัน นอกจากนี้ การมีอยู่ของ Hon-in-myō Kuketsu โดย นิชิจุน ยิ่งสนับสนุนว่า Hon-in-myō-shō มีอยู่แล้วในช่วงชีวิตของนิกโก จึงมีความเป็นไปได้สูงมากกว่าเอกสารนี้ถือกำเนิดในยุคอื่น

เกี่ยวกับ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* มีต้นฉบับที่ถ่ายทอดโดย นิชิซัน แห่งวัด โฮโบจิ และ นิชิเงะ แห่งวัด โซดะ เมียวสางิ นอกจากนี้ นิชิซัน ระบุนในชีวประวัติของผู้นี้ว่า นิกโก ถ่ายทอด *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* แก่ นิชิซัน (*รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟุจิ* เล่ม 5 หน้า 42) ส่วน นิสเซ ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 17 แห่งไทเซกจิ กล่าวใน บันทึกเรื่องภายในสำนัก ว่า นิชิเร็นมอบ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* แก่ นิกโก ในปี ค.ศ. 1280 (โคอัง ปีที่ 3) และในปี ค.ศ. 1312 นิกโก ถ่ายทอดทั้ง *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง* และ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* แก่ นิชิซัน, นิชิโมกุ, นิชิโด และ นิชิจุน (อ้างแล้ว หน้า 154, 170) เนื่องจากไม่มีหลักฐานเชิงวัตถุที่หักล้างเอกสารทั้งสอง จึงสรุปได้ว่า *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* มีอยู่แล้วในช่วงชีวิตของนิกโก

หาก *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง* และ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ*—ซึ่งเรียกรวมว่า บทนิพนธ์สองเล่ม (Ryōkan-shō)—เป็นเอกสารปลอม ก็ย่อมเกิดคำถามว่าใครเป็นผู้ปลอม อย่างไรก็ตาม หากเอกสารเหล่านี้มีอยู่แล้วในช่วงชีวิตของนิกโก ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ปลอมก็จะต้องเป็น นิกโก เอง การปลอมตัวหรือหลักคำสอน ซึ่งเป็นรากฐานแห่งศรัทธาย่อมเป็นการบิดเบือนพุทธธรรมอย่างร้ายแรงและมีลักษณะเป็นอาชญากรรม เมื่อคำนึงถึงการยึดมั่นในความถูกต้องทางหลักคำสอนอย่างเคร่งครัดของนิกโก จึงไม่น่าเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ท่านจะกระทำการเช่นนั้น

แม้การวิจารณ์เอกสารจะยังไม่อาจพิสูจน์โดยเด็ดขาดว่า การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ ได้รับมอบจากนิชิเร็นแก่นิกโก แต่มีความน่าเชื่อถือสูงว่าเอกสารเหล่านี้เป็นคัมภีร์หลักคำสอนจากระยะแรกของสำนักนิโก ดังนั้น จึงสมเหตุสมผลที่จะสรุปว่าหลักคำสอนในเอกสารเหล่านี้สะท้อนคำสอนที่นิชิเร็นถ่ายทอดแก่นิกโก

แนวคิดใน การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ ครอบคลุมหลายประเด็น ประการแรกเอกสารทั้งสองแยกอย่างชัดเจนระหว่างความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สังฆธรรมปณทริกสูตร* (monjō) กับความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก (montei) และยืนยันความเหนือกว่าของธรรมหัตถ์ธรรมในส่วนลึก—การหว่านเมล็ด (geshu)—เหนือคำสอนระดับพื้นผิวซึ่งเป็นการเก็บเกี่ยว (datsu) แนวคิดเรื่องความเหนือกว่าระหว่างการหว่านเมล็ดกับการเก็บเกี่ยวนี้มีอยู่แล้วในงาน เช่น การเปิดดวงตา (Kaimoku-shō) และ วัตถุแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต (Kanjin no Honzon-shō) แต่ใน บทนิพนธ์สองเล่ม ยังอ้างคำอธิบายของ เมียวเลอ ว่า “แม้การเก็บเกี่ยวจะปรากฏในปัจจุบัน แต่ทั้งหมดขึ้นอยู่กับ การหว่านเมล็ดดั้งเดิม” (Sui-datsu zai gen gu tō-hon-shu) แล้วกล่าวว่า:

“หลักคำสอนในส่วนลึกของบท ‘อาชัชยของตลาคด’ คือคำสอนพื้นฐานที่แท้จริงของตลาคดในกายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเอง กล่าวคือนัมเมียวโฮเร็งเงเกียวแห่งหนึ่งขณะจิตในอดีตกาลอันไร้จุดเริ่มต้น นี่คือการแตกต่างด้านความเหนือกว่าที่แสดงไว้ในถ้อยคำว่า ‘แม้การเก็บเกี่ยวจะปรากฏในปัจจุบัน แต่ทั้งหมดขึ้นอยู่กับ การหว่านเมล็ดดั้งเดิม’” (การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง, ใน คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 2221)

ลักษณะเด่นของ การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกซอนมง (Hon-in-myo-shō) และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ คือการเน้นหลักคำสอนเรื่อง “เหตุแท้จริง” (hon-in-myo) หลักคำสอนนี้ถือว่า การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าศากยมนีเมื่อนำร้อยกัลป์สู่อดีตกาล ตามที่กล่าวในบทอาชัชยแห่งตลาคด เป็น “ผลแท้จริง” (hon-ga-myo) และถือเหตุพื้นฐานที่ทำให้พระศากยมนีตรัสรู้เป็น “เหตุแท้จริง” (hon-in-myo)

เทียนไถ จื่ออี อธิบายใน ความหมายลึกซึ้งแห่งสังฆธรรมปณทริกสูตร (Hokke Gengi) ว่า ก่อนบรรลุปุทธภาวะ พระพุทธเจ้าศากยมนีทรงปฏิบัติวิถิโพธิสัตว์ดังกล่า “แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถิโพธิสัตว์” ในบทอาชัชยแห่งตลาคด และเทียนไถเรียกสิ่งนี้ว่า “เหตุแท้จริง” (hon-in-myo)

บทความหนึ่งร้อยหกข้อ กล่าวว่า:

“เหตุแท้จริง (hon-in-myo) ถูกกำหนดให้เป็นคำสอนภาคแก่นแท้ ส่วนประโยชน์แห่งการเก็บเกี่ยวที่แสดงในบทอาชัชยแห่งตลาคดในปัจจุบันถูกกำหนดให้เป็นคำสอนชั่วคราว” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 2211)

เอกสารเดียวกันยังกล่าวอีกว่า:

“นิชิเร็นสถาปนาเหตุแท้จริงเป็นคำสอนภาคแก่นแท้ และสิ่งอื่นทั้งหมดเป็นคำสอนชั่วคราว นี่คือการสอนว่าด้วยเหตุแท้จริงและผลแท้จริง” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 2216)

ในที่นี้ นิชิเร็นชี้ชัดว่า การบรรลุปุทธภาวะในอดีตกาลอันไกลโพ้นอย่างไม้อาจคำนวณได้ (hon-ga-myo หรือ “ผลแท้จริง”) อยู่ในคำสอนชั่วคราว ขณะที่ “เหตุแท้จริง” (hon-in-myo) เป็นคำสอนภาคแก่นแท้

หลักคำสอนที่ให้ความสำคัญแก่เหตุแท้จริงเหนือผลแท้จริง และถือเหตุแท้จริงเป็นคำสอนภาคแก่นแท้ มิใช่ข้อเสนอที่สำนักนิโก สร้างขึ้นโดยพลการหลักฐานของมุมมองนี้ปรากฏใน บันทึกการบรรยาย (Okō-kikigaki) ซึ่งถือว่าเรียบเรียงขึ้นนอกสำนักนิโก และมีการระบุผู้เรียบเรียงว่าเป็น นิโก เอกสารนี้กล่าวว่า:

“คำสอนสำคัญสำหรับศิษย์และผู้สนับสนุนมรรคาของนิชิเร็น ถือการถือว่า ‘เหตุแท้จริง’ อยู่เหนือกว่า ‘ผลแท้จริง’” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 1122)

ข้อนี้ชี้ให้เห็นว่าคำสอนว่าด้วยเหตุแท้จริง มีอยู่ในคำสอนของนิชิเร็นเอง ถือเป็นหลักฐานเพิ่มเติมว่า แนวคิดเรื่องเหตุแท้จริงมิได้ถือกำเนิดในภายหลัง แต่เป็นหลักธรรมที่ฝังลึกอยู่ในแนวคิดของพระนิชิเร็นเอง

แนวคิดเรื่อง “เหตุแท้จริง” (hon-in-myo) ได้รับการอธิบายไว้อย่างชัดเจนในงานเขียนของนิโก ตัวอย่างเช่น ในงานหลักคำสอนทัศนะห้าประการแห่งวงกลมสมบูรณ์ (Goju-enki) ซึ่งเขียนในปี ค.ศ. 1330 ท่านกล่าวว่า:

“สำนักของเราสถาปนาเจตนาดั้งเดิมไว้บนการสังเกตจิต เจตนาดังเดิมนั้นคือธรรมหัตถ์ธรรมที่ถ่ายทอดแก่พระโพธิสัตว์โจเงียว อันเป็นหลักธรรมสำคัญแห่งการปฏิบัติเพื่อตนเองของคำสอนภาคแก่นแท้ คำอธิบายกล่าวว่า ‘เมียวโฮเร็งเงเกียวนี้คือคลังอันลึกซึ้งแห่งฐานเดิม’ ฐานเดิมนั้นมีความหมายเดียวกับเจตนาดั้งเดิม ธรรมอันใหญ่แห่งเจตนาดั้งเดิมซึ่งมีอยู่ก่อนแม้แต่พระพุทธเจ้าเพียงองค์เดียวจะปรากฏ มิใช่หรือที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ของตลาคดทั้งปวงในสามกาล? ด้วยเหตุนี้ เจตนาดั้งเดิมจึงคือธรรมกายแห่งธรรมหัตถ์ธรรมของเหตุแท้จริง” (รวมงานเขียนคำสอนนิยายของนิชิเร็น, เล่ม 2, หน้า 91)

ข้อความนี้แสดงว่า ธรรมหัตถ์ธรรม (นัมเมียวโฮเร็งเงเกียว) ซึ่งมอบหมายแก่พระโพธิสัตว์โจเงียว เป็นอาจารย์ของพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสามกาล และเป็นธรรมกายที่พระพุทธเจ้าศากยมนีทรงปฏิบัติในฐานะเหตุแท้จริงของการบรรลุปุทธภาวะ นอกจากนี้ ทัศนะห้าประการแห่งวงกลมสมบูรณ์ ใช้ถ้อยคำ

“เมียวโฮเร็งเงเคียว ที่ปฏิบัติในฐานะความเป็นจริง” ซึ่งปรากฏใน การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกะซอนมง เช่นกัน จึงบ่งชี้ว่า นิกโก ได้รับ Hon-in-myō-shō เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอด

ธรรมพื้นฐานที่พระพุทธเจ้าศากยมนิทรงปฏิบัติในฐานะพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัสรู้ นั่นก็คือธรรมหัตถจริย ซึ่งป็นธรรมที่ทำให้สามารถกลายเป็นพระพุทธเจ้าได้ นิชิเรนได้อธิบายชัดเจนใน กิเลสคือการตรัสรู้ ว่า:

“ตัวคนที่แท้จริงของธรรมนั้นคืออะไร? ไม่มีสิ่งใดออกไปจาก นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1521)

ยิ่งไปกว่านั้น นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ไม่ใช่หลักการนามธรรมที่ไม่มีตัวตน หลักการที่แยกออกจากบุคลาธิษฐานไม่สามารถปฏิสัมพันธ์กับโลกแห่งความจริงได้ และไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “อาจารย์” ที่นำผู้คนไปสู่การตรัสรู้ได้ ความจริงที่ว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ถูกกล่าวว่าเป็น “อาจารย์ของพระพุทธเจ้าทั้งสามกาล” นั้น แสดงให้เห็นว่าธรรมนี้มีลักษณะบุคลาธิษฐาน ดังที่ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ กล่าวว่า:

“ธรรมไม่สามารถเผยแผ่ได้ด้วยตัวเอง มนุษย์คือผู้เผยแผ่ธรรม ดังนั้นทั้งธรรมและมนุษย์จึงควรค่าแก่ความเคารพ” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 2200)

ธรรมหัตถจริยยังสามารถแสดงพลังในการช่วยเหลือมนุษย์ได้ก็ต่อเมื่อมีลักษณะบุคลาธิษฐาน และลักษณะนี้เองเป็นคุณลักษณะประจำของนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ดังที่นิชิเรนระบุไว้ใน บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา (อิจิ กุเด็น) ว่า:

“สามกายที่มีได้สร้างขึ้นคือผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในยุคปลายแห่งพระธรรม นามศักดิ์สิทธิ์ของสามกายที่มีได้สร้างขึ้นนี้คือนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1048)

ข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ไม่เพียงแต่เป็น ชื่อ ของ ธรรม พื้น ฐาน เท่านั้น แต่ยังเป็นนามศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าพื้นฐานผู้เป็นตัวแทนของธรรมนี้อีกด้วย เนื่องจาก นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว คือนามของพระพุทธเจ้าพื้นฐาน ดังนั้นพระพุทธเจ้าพื้นฐานนี้จึงแสดงออกในฐานะ “ตลาดแห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” โดยรวมทั้งด้านของธรรมและบุคคล แสดงให้เห็นถึงหลักการ “เอกภาพของบุคคลกับธรรม”

ในสัทธรรมปุณฑริกสูตรได้กล่าวไว้ว่า:

“ณ ที่ใดที่ม้วนพระสูตรถูกประดิษฐาน ที่นั่นคือร่างกายทั้งหมดของตลาด” (บทว่าด้วยอาจารย์แห่งธรรม, ฉบับแปลสมัยใหม่, หน้า 363)

“หากผู้ใดยึดถือสูตรนี้ ผู้นั้นจะครอบครองร่างของพระพุทธเจ้า” (บทหอสมบัติ, ฉบับแปลสมัยใหม่, หน้า 393)

ข้อความเหล่านี้แสดงหลักการ “เอกภาพของบุคคลกับธรรม” กล่าวคือ ธรรมเป็นหนึ่งเดียวกับบุคคลและไม่อาจดำรงอยู่โดยแยกจากบุคคล หลักการนี้มีอยู่แล้วในสัทธรรมปุณฑริกสูตร เทียนไถ จื่ออ้อ อธิบายว่า:

“การคำนวณธรรมก็คือการมีร่างของพระพุทธเจ้า” (คำและวลีแห่งสัทธรรมปุณฑริกสูตร, พระไตรปิฎกไทโซ เล่มที่ 34, หน้า 142)

เค็งเงียว ก็สอนว่า:

“พระเค็งเงียวไดชิกล่าวไว้ว่า: ‘สามพันภพในหนึ่งขณะจิตคือกายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเอง กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองคือพระพุทธเจ้าผู้ก้าวล้ำเหนือรูปลักษณ์แห่งความสง่างามภายนอกทั้งปวง’” (รูปลักษณ์ที่แท้จริงของโงะซอน, หน้า 2087)

หลักการ “เอกภาพของบุคคลกับธรรม” สามารถพิจารณาได้จากหลายมุมมอง แม้หนังสือนี้จะไม่ได้ลงรายละเอียดทั้งหมด แต่ตัวอย่างหนึ่งอยู่ที่ข้อความบนมณฑลโงะซอน ว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว, นิชิเรน (คาโอ)” ข้อความนี้แสดงเอกภาพของบุคคลกับธรรมบนมณฑล ยิ่งกว่านั้น เนื่องจากนิชิเรนค้นรู้ต่อ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และสอนธรรมพื้นฐานนี้แก่นุชนุษยชาติ ชีวิตของนิชิเรนเองจึงเป็นการแสดง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และทำให้เอกภาพของบุคคลกับธรรมปรากฏเป็นจริงในตัวท่าน

นอกจากนี้ นิชิเรนยังเขียนไว้ใน จดหมายตอบกลับเคียวโอ ว่า:

“ข้าพเจ้าได้เขียนสิ่งนี้โดยถ่ายทอดดวงจิตของนิชิเรนลงในน้ำหมึก จงเชื่อเถิด” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1633)

ข้อความนี้แสดงว่า มณฑลโงะซอน เป็นภาพแสดงชีวิตของนิชิเรนเอง และนิชิเรนกับ โงะซอน เป็นหนึ่งเดียวกันโดยเนื้อแท้และมีอาจแยกจากกัน นี่เป็นอีกความหมายลึกซึ้งของหลักการเอกภาพของบุคคลกับธรรม แม้หลักการนี้จะเป็นแนวคิดสำคัญในพุทธธรรมของนิชิเรน แต่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ไม่งกล่าวถึงหลักการนี้เลย และยังมีได้อธิบายความสำคัญของการละเว้นแนวคิดสำคัญดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของหนังสือ

ธรรมพื้นฐานที่ทำให้พระพุทธเจ้าทั้งปวง รวมถึงพระศากยมนิ บรลุพุทธภาวะคือนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว พระพุทธเจ้าพื้นฐานซึ่งเป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้กับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว—ตลาดผู้มีสามกายที่มีได้สร้างขึ้น หรือตลาดแห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว—ได้รับการกล่าวถึงใน การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกะซอนมง และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ ว่าเป็น “กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์” (คุนกันโจ จิยูชิน;

Kuon-Ganjo Jijuyūshin) คำว่า “กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเอง” หมายถึงพระพุทธเจ้าผู้เสวยความรู้แจ้งที่บรรลุดจากการปฏิบัติในอดีต แนวคิดนี้ปรากฏในตำราสำนักโยคาจารย์ของอินเดีย เช่น คัมภีร์เจิงเหวชือฉุ่น (ศาสตราว่าด้วยการสถาปนาวิชญาณมาตรา) และได้รับการใช้อย่างกว้างขวางในแนวคิดการตรัสรู้ดั้งเดิม (hongaku) ของสำนักเท็นได ในญี่ปุ่น รวมทั้งในงานเขียนของนิชิเร็น เช่น ว่าด้วยความเหนือกว่าระหว่างสำนักชิงงัน กับเท็นได และ จดหมายตอบชีโจ คิงโง (จิอุ โซรากุ โงะโซ)

คำว่า คุณกันโจ—กาลที่ไร้จุดเริ่มต้น—หมายถึงมิติที่อยู่เหนือห้าร้อยกัลป์ฐิติซึ่งกล่าวไว้ในคำสอนตามตัวอักษรของบทอาชัชวาทแห่งคาคค มิได้หมายถึงจุดเวลาใดก่อนห้าร้อยกัลป์ฐิติ แต่หมายถึง “ต้นกำเนิด” หรือ “ไร้จุดเริ่มต้นและสิ้นสุด” หากเป็นจุดเวลาเฉพาะ ก็อาจย้อนกลับไปหาจุดที่ก่อนหน้านี้ได้ ซึ่งขัดกับความหมายของคำว่ต้นกำเนิด ดังนั้น การเข้าใจว่ากายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ดำรงอยู่ ณ จุดเวลาใดก่อนพระศากยมุณีแห่งคุณจิตสิจิโจ จึงเป็นความผิดพลาดพื้นฐาน

แม้คำว่า คุณกันโจ จะไม่ปรากฏในงานเขียนทั่วไปของนิชิเร็น แต่ถ้อยคำใกล้เคียง เช่น “ต้นกำเนิดของห้าร้อยกัลป์ฐิติ” หรือ “ต้นกำเนิดของคุณจิตสิจิโจ” ปรากฏในงาน เช่น *สภาวะแห่งธรรมมหัสจรรย์*, ถ้อยแถลงเป็นเอกถันท์ของพระพุทธเจ้าสามกัลว่าด้วยการจำแนกคำสอนและสิ่งที่ควรละหรือยึดถือ และ *ว่าด้วยการรับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่* ดังนั้น คำว่า “กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์” (คุณกันโจ จิยูชิน) จึงเป็นการสืบทอดโดยธรรมชาติของแนวคิดในงานเขียนทั่วไปของนิชิเร็น มิใช่แนวคิดประหลาด เนื่องจากกายนี้เป็นการแสดง นามเมียวโฮเร็งเงียว จึงมีความหมายเดียวกับสามกายที่มีได้สร้างขึ้น หรือคาคคแห่งนามเมียวโฮเร็งเงียว

ยิ่งกว่านั้น การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกเกะสอนมง และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ สอนว่า พระพุทธเจ้าทั้งปวงที่กล่าวไว้ในคำสอนตลอดพระชนมชีพของพระศากยมุณีเป็นพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนอง (ichidai ōbutsu) ซึ่งปรากฏตามศักยภาพของสรรพสัตว์ ตัวอย่างเช่น การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรม กล่าวว่า:

“หากจำกัดอยู่ในขอบเขตของคำสอนตลอดพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนอง ลักษณะทางหลักคำสอนก็เป็นเพียงทฤษฎี ดังนั้น *สังฆกรรมปณทริกสูตร* ทั้งฉบับ รวมทั้งคำสอนภาคแก่นแท้และคำสอนชั่วคราว จึงเป็นสามพันภพในหนึ่งขณะจิตในระดับทฤษฎี ภายในกรอบนี้ บทอาชัชวาทของคำสอนภาคแก่นแท้ก็ยังคงอยู่ในคำสอนชั่วคราว สิ่งนี้เรียกว่าคำสอนแห่งการเก็บเกี่ยว (การหลุดพ้น) ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว)” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 2227)

ในทำนองเดียวกัน บทความหนึ่งร้อยหกข้อ ดังหัวข้อว่า “คำสอนภาคแก่นแท้และคำสอนชั่วคราวในพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนอง” และกล่าวว่า:

“เพื่อยังประโยชน์แก่สรรพสัตว์ผู้ได้รับเมล็ดแห่งพุทธภาวะในอดีตกาลอันไกลโพ้น บรรดาการหลุดพ้นที่ทอดเขาวิชฌณู และเชื่อมโยงกับธรรมมหัสจรรย์ สามกาศที่มีได้สร้างขึ้นมองเห็นโลกทั้งเก้าด้วยดวงตาสามชนิดและปัญญาสามประการจากดินแดนแห่งแสงสงบนิ่ง แล้วปรากฏเป็นพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนองเพื่อแสดงคำสอนชั่วคราว เนื่องจากคำสอนแห่งธรรมมหัสจรรย์ถูกแสดงในภายหลัง ปัจจุบันทั้งคำสอนภาคแก่นแท้และคำสอนชั่วคราวของ*สังฆกรรมปณทริกสูตร*จึงต้องเข้าใจว่าเป็นคำสอนชั่วคราว” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 2198)

ข้อความนี้ได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่า แม้แต่พระศากยมุณีแห่งคุณจิตสิจิโจ ผู้บรรลุมุขะในอดีตกาลห้าร้อยกัลป์ฐิติ ก็เป็นพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนองที่ปรากฏตามศักยภาพของสัตว์โลก และนี่คือการปฏิเสธแนวคิดที่ว่าพระศากยมุณีคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม

ยิ่งกว่านั้น บทความหนึ่งร้อยหกข้อ กล่าวว่า:

“บทอาชัชวาทแห่งคาคคที่ข้าพเจ้าตื่นรู้ภายใน หมายถึงเหตุแท้จริงซึ่งซ่อนอยู่ในส่วนลึกของพระสูตร พระศาสดาแห่งคำสอนนี้มีผู้ใดอื่นนอกจากข้าพเจ้าเอง” “ถ้อยประกาศในกาลเริ่มแรกอันไกลโพ้นว่า ‘ทั่วทั้งสวรรค์และแผ่นดิน มีเพียงเราผู้เดียวที่ควรค่าแก่การเคารพ’ หมายถึงนิชิเร็น” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 2210)

ข้อความนี้เผยให้เห็นอย่างชัดเจนถึงคำสอนว่านิชิเร็นคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] โดยระบุท่านว่าเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐานแห่งกาลอันไร้จุดเริ่มต้น (คุณกันโจ)

อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องเน้นย้ำว่า คำสอนนี้ไม่ใช่สิ่งที่สำนักนิกโก คิดขึ้นเองโดยพลการ หากแต่เป็นคำสอนที่พระนิชิเร็นทรงแสดงไว้โดยชัดแจ้งในโกโชหลายฉบับ (ข้าพเจ้าได้พิจารณาประเด็นนี้อย่างละเอียดในงานเขียนของข้าพเจ้า การพิจารณาคำสอนว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha]: ข้อสงสัยต่อข้อเสนอของมียาคะ)

ตัวอย่างเช่น ใน *การเลือกสรรกาลเวลา* นิชิเร็นกล่าวว่า:

“นิชิเร็นเป็นบิดาและมารดาของจักรพรรดิองค์ปัจจุบัน เป็นอาจารย์ของผู้ปฏิบัติเน่มนุสสิ ผู้ปฏิบัติเซน และอาจารย์ชิงงัน ตลอดจนเป็นผู้ปกครองของพวกเขา” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 173)

ถ้อยความนี้แสดงไว้อย่างชัดเจนว่านิชิเร็นมีคุณธรรมสามประการ ได้แก่ อาจารย์ ผู้ปกครอง และบิดามารดา จึงสามารถถือว่าเป็นการแสดงออกถึงคำสอนว่านิชิเร็นคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ในเรื่องพระราชวัง นิชิเร็นยังกล่าวว่า:

“ที่ข้าพเจ้ากล่าวเช่นนี้ ก็เพราะข้าพเจ้าเป็นบิดาและมารดาของผู้นำประเทศ และเป็นครูของสรรพสัตว์ทั้งหลาย” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1548)

ใน จดหมายถึงโฮเร็น นิชิเรนเขียนว่า:

“พึงเข้าใจไว้ว่า ประเทศนี้มีนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่อยู่” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1431)

คำว่า “ พระ ป ร า ช ญ์ ผู้ ยี่ ง ไ ห ญ์ ” (ไดโชนิน) เป็นอีกหนึ่งคำเรียกพระพุทธเจ้า ดังนั้นข้อความนี้จึงเป็นการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาถึงคำสอนว่านิชิเรนคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha]

ในช่วงชีวิตของนิกโก สมมุติฐานที่เป็นที่ยอมรับในแวดวงพุทธศาสนาญี่ปุ่นคือ พระพุทธเจ้าศากยมนีคือพระศาสดาแห่งคำสอน ด้วยเหตุนี้คำสอนว่านิชิเรนคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] จึงเป็นแนวคิดที่ปฏิวัติและน่าตกตะลึง ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับอย่างง่ายดาย ด้วยเหตุดังกล่าว นิกโกซึ่งเป็นผู้นำคณะสงฆ์จึงดูเหมือนว่าจะหลีกเลี่ยงไม่กล่าวถึงคำสอนนี้อย่างเปิดเผยในบทนิพนธ์อย่างเป็นทางการ คัมภีร์ถ่ายทอดลับ (โชเด็นโช) ของสำนักนิกโก รวมถึงบันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา (อิจิ กุเด็น) ต่างก็ถือเป็นคัมภีร์ลับซึ่งไม่ควรเปิดเผยแม้แต่ในลักษณะการอ้างอิง

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติจริง ความศรัทธาของนิกโก แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ท่านปฏิเสธคำสอนที่ว่าพระศากยมนีคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม และกลับยืนยันว่านิชิเรนคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] นิกโก เรียกนิชิเรนอย่างสม่ำเสมอว่า “พระพุทธเจ้า” หรือ “พระปราชญ์” ดังปรากฏในงานเขียนของท่านว่า:

“ข้าพเจ้าขอถวายสิ่งนี้ต่อเบื้องพระพักตร์ของรูปอันทรงคุณค่าแห่งพระปราชญ์” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิกโกโชนิน, หน้า 155)

นิกโก นำสิ่งที่ได้รับถวายทั้งหมดไปบูชาต่อเบื้องหน้ารูปเคารพของนิชิเรนเสมอ ไม่มีบันทึกใดที่แสดงว่าเขาเคยนำสิ่งของไปบูชาต่อรูปของพระพุทธเจ้าศากยมนีเลย

นอกจากนี้ ดังที่กล่าวมาแล้ว เมื่อถอดแบบมณฑลโงะฮอนซัน นิกโกเขียน “นมเมียวโฮเร็งเงียว” คู่กับลายเซ็นว่า “นิชิเรน (โชโกอิง)” เสมอ และกล่าวซ้ำให้รักษารูปแบบนี้ อย่างเคร่งครัดทั่วทั้งสำนักนิกโก รูปแบบดังกล่าวสะท้อนศรัทธาของนิกโกที่มีต่อนิชิเรนในฐานะพระพุทธเจ้าพื้นฐานผู้เป็นหนึ่งเดียวกับนมเมียวโฮเร็งเงียว

ยิ่งไปกว่านั้น แม้ในช่วงชีวิตของนิกโก ศิษย์สำคัญหลายคนของท่านก็ประกาศหลักคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] (Nichiren Honbutsu-ron) ไว้อย่างชัดเจนในงานเขียนของตน บุคคลสำคัญคนหนึ่งคือ ชัมมิ นิชิจุน (日順; 1294–1356) หัวหน้าผู้สอนลำดับที่ 2 แห่งสำนักโอโมสุ ใน บันทึกปกเกล้าว่าด้วยการถ่ายทอดมรดกแห่งธรรม (Hon-in-myō Kuketsu) นิชิจุน กล่าวว่า:

“ภายใต้การเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ (คุอนกันโจ จิยูจิน) พึงระบุว่าเป็นนิชิเรนไดโชนิน ผู้เป็นพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริงตามวลีว่า ‘แต่เดิมเราได้ปฏิบัติวิถีโพธิสัตว์’” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟุจิ, เล่ม 2, หน้า 83)

ข้อความนี้สถาปนาหลักคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐาน (คุอนกันโจ จิยูจิน) อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในเอกสารคำปฏิญาณ (Seimon) ของ นิชิจุน มีข้อความว่า “พระอาจารย์นิชิเรนคือ โงะฮอนซัน ทั้งองค์” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟุจิ เล่ม 2 หน้า 28) ซึ่งยืนยันหลักเอกภาพของบุคคลกับธรรม โดยถือว่านิชิเรนเป็นการแสดงทั้งหมดของมณฑลโงะฮอนซัน

นอกจากนี้ นิชิเก็น (日眼) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 5 แห่งวัด ฟุจิ เมียวเร็นจิ และบุตรของ นันโจ โทกิมิตสึ กล่าวไว้ในบันทึกคำสอนเกี่ยวกับการหักล้างพระอาวุธโศกัฏฐะ (Gonin Shoha Shō Kikigaki) ว่า:

“พระพุทธเจ้าผู้มีเสียงอันเกรียงไกร และพระศากยมนีเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราว พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดและนิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddhas] พระพุทธเจ้าผู้มีเสียงอันเกรียงไกร และพระศากยมนีเป็นพระพุทธเจ้าชั่วคราวที่มีลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการและลักษณะรอง 80 ประการ และอยู่ภายใต้ความไม่เที่ยง ตรงกันข้าม พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดและโจเงียวเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddhas] แห่งการดำรงอยู่นิรันดร์ ผู้ปรากฏเพียงในชั้นแห่งชื่อและศรัทธาแรกเริ่ม” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟุจิ เล่ม 4 หน้า 1)

ที่นี่ นิชิเก็น ได้แสดงไว้อย่างชัดเจนถึงความเป็นเลิศของนิชิเรนเหนือพระศากยมนี และยืนยันคำสอนว่านิชิเรนคือพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ขณะที่พระศากยมนีเป็นเพียงพระพุทธเจ้าชั่วคราว

นอกเหนือจากบุคคลเหล่านี้ หลักคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ยังปรากฏในงานเขียนและการกระทำของศิษย์สำคัญคนอื่นของนิกโก ได้แก่ นิสซัน—หนึ่งในศิษย์โดยตรงกลุ่มแรกของนิกโก ซึ่งเรียกว่า ฮนโรคุ และเป็นผู้อุปถัมภ์วัด ชานุกิฮอนมงจิ—นิชิโด ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 4 แห่งไทเซกจิ และ นิชิมัน เหลนของ อานุตสึโอบ

เนื่องจากศิษย์ชั้นนำของนิกโกจำนวนมากประกาศอย่างชัดเจนถึงคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐานมีอยู่ในสำนักนิกโกตั้งแต่แรกเริ่ม

คำสอนเรื่องนิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ยังคงสืบทอดในฐานะคำสอนหลักของสำนักนิกโก และถูกถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลัง โดยมีท่าน นิชิอุ (ค.ศ. 1402–1482) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 9 แห่งวัดไทเซกจิ เป็นบุคคลแรกที่ประกาศคำสอนนี้ต่อสาธารณะอย่างเป็นทางการในฐานะประมุขสงฆ์ของวัด ท่านกล่าวไว้ใน ว่าด้วยพิธีการ (เคะจิโซ) ว่า:

“สำหรับวัดแห่งการเคารพบูชา (โงะฮอนเซน) ของนิกายเรานั้น มีเพียงท่านนิชิเรนไชนินเท่านั้น” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ, เล่ม 1, หน้า 65)

จากคำกล่าวนี้ ท่านได้ยืนยันว่าเฉพาะนิชิเรนเท่านั้นที่เป็นวัดแห่งการเคารพบูชาฝ่ายบุคคล และปฏิเสธการยึดถือพระศากยมุณีเป็นวัดแห่งการเคารพบูชา ท่านยังกล่าวต่อว่า:

“ในยุคของพระศากยมุณี มีศิษย์ที่ละกิเลสและบรรลุสังขารม ทว่าพระศากยมุณีผู้สอนศิษย์เหล่านั้นมิใช่ผู้ที่นิกายเรานับในฐานะ โงะฮอนเซน” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ, เล่ม 1, หน้า 78)

จากถ้อยคำนี้ ท่าน นิชิอุ ได้ปฏิเสธอย่างชัดเจนถึงคำสอนที่ถือว่าพระศากยมุณีเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม และยืนยันการบูชาท่านนิชิเรนแต่เพียงผู้เดียว

แม้ภายในสำนักนิกโก หลักคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ก็ยังเป็นหลักมั่นคงในประเพณีของวัด โฮตะ เมียวฮอนจิ ซึ่งแยกจากสำนักฟูจิ—สายวัดไทเซกจิ วัด เมียวฮอนจิ ก่อตั้งโดย นิชิโงะ ศิษย์ของทั้ง นิกโก และ นิชิโมกุ ตัวอย่างเช่น นิชิโย (1436–1514) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 11 แห่ง เมียวฮอนจิ ยืนยันความสำคัญของฉะลันโงะฮอนเซน และหลักเอกภาพของบุคคลกับธรรมไว้อย่างชัดเจนใน ร่างหลักการที่สถาปนาโดยอาจารย์ทั้งหก โดยกล่าวว่า:

“ฉะลันโงะฮอนจิใหญ่ที่ไม่เคยมีมาก่อนคือวัดแห่งการเคารพบูชาในยุคปลายแห่งพระธรรม วัดแห่งการเคารพบูชาไม่มีใครอื่น นอกจากพระปราชญ์เอง ความหมายพื้นฐานของโงะฮอนเซน นั้นเปิดเผยอยู่ในอักษรที่จารึกว่า ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเรน (ลาโอ)’ ส่วนพระศากยมุณี พระพุทธเจ้ามหาสมบัติ พระโพธิสัตว์ตึงค์ พระพรหม และพระอินทร์นั้น ส่วนเป็นเพียงปรากฏการณ์รองของวัดแห่งการเคารพบูชาเดิม ดังนั้น การจารึกลายเซ็นจึงมีความสำคัญยิ่ง” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ, เล่ม 4, หน้า 71)

ถ้อยคำนี้แสดงอย่างชัดเจนว่า แก่นแท้ของโงะฮอนเซน คือ ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเรน (ลาโอ)’ ส่วนพระศากยมุณี พระพุทธเจ้ามหาสมบัติ และบุคคลอื่น ๆ นั้นเป็นเพียงสิ่งรองที่แตกแขนงจาก โงะฮอนเซน

นอกจากนี้ ยังควรกล่าวถึงว่า ร่างหลักการที่สถาปนาโดยอาจารย์ทั้งหก ได้อ้างถึง *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* โดยเฉพาะส่วนที่ระบุว่า:

“ในข้อสรุปว่า ‘เราเพียงผู้เดียวได้รับความเคารพทั่วสวรรค์และโลกมาตั้งแต่ต้นกาล’ นั้น หมายถึงท่านนิชิเรน อย่างไรก็ตาม ในแง่ของคุณ (กาลอันไกลโพ้น) นี่คือฝ่ายดั้งเดิม ส่วนในแง่ของปัจจุบัน คือฝ่ายชั่วคราว ท่านนิชิเรนคือวัดแห่งการเคารพบูชาที่ดำเนินการโปรดสัตว์ตลอดสามกาลโดยไม่ขาดสาย” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ, เล่ม 4, หน้า 67, อ้างจาก *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ*, หน้า 2210)

บทความหนึ่งร้อยหกข้อ ได้รับการถ่ายทอดจากนิกโก แก่ นิชิโมกุ, นิชิซัน, นิชิจุน และผู้อื่น การที่ นิชิโย อ้างเอกสารนี้แสดงว่า *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* ได้รับการสืบทอดในวัด โฮตะ เมียวฮอนจิ ซึ่งก่อตั้งโดย นิชิโงะ ศิษย์ของนิกโก และ นิชิโมกุ

ศิษย์ของ นิชิโย คือ ท่าน นิชิเงะ (ค.ศ. 1508–1586) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 14 ของวัดเมียวฮอนจิ ก็ได้เน้นย้ำอย่างเข้มแข็งถึงทั้งคำสอนเรื่องนิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] และหลักการเอกภาพของบุคคลกับธรรม โดยในข้อคิดเห็นเกี่ยวกับถ้อยแถลงทางการ ท่านกล่าวว่า:

“พระปราชญ์นิชิเรนคือวัดแห่งการเคารพบูชาแห่งการเผยแผ่พระธรรมในยุคปลาย และแห่งสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ ต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งต่อคำสอนเรื่องเอกภาพของบุคคลกับธรรม” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ, เล่ม 4, หน้า 92)

นอกจากนี้ ใน *บทความย่อจากวัดแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต* ท่าน นิชิเงะ ได้ยืนยันว่า:

“วัดแห่งการเคารพบูชาคือ ‘นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเรน’ การเชื่อว่าทั้ง ไคโมกุ นี้และพระอาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ [นิชิเรน] เป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐานแห่งเหตุแท้ (ฮอนอินเมียว) และเป็นตัวตนแท้จริงของพระพุทธเจ้าทั้งปวงในสิบทิศและสามกาล และการเข้าใจเช่นนี้ คือสิ่งสำคัญที่สุด” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ, เล่ม 4, หน้า 179)

และใน *บทความย่อจากวัดแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต* ท่าน นิชิเงะ กล่าวต่อว่า:

“นับจากอดีตกาลอันไกลโพ้นหรือกัลป์ถึงจนถึงปัจจุบัน กิจกรรมการสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนองตลอดพระชนมชีพอยู่ในคำสอนภาคชั่วคราว (ชะคุมอน; shakumon)” (รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ เล่ม 4 หน้า 171)

ในที่นี้ นิชิเงะ ยืนยันอย่างชัดเจนว่า กิจกรรมการสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้าผู้ตอบสนองตลอดพระชนมชีพอยู่ในคำสอนชั่วคราว ตามที่สอนไว้ใน *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกะฮอนมง* และ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ*

หลักคำสอนว่านิชิเรนเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] มิใช่เพียงคำสอนพื้นฐานของสายวัดไทเซกจิ แต่เป็นของสำนักนิกโก ทั้งหมด ยกเว้นสาย นิชิซัน —วัด โยโบจิ แห่งเกียวโต—ซึ่งสร้างรูปแบบเคารพพระพุทธเจ้าศากยมุณี อย่างไรก็ตาม หลักคำสอนนี้มีได้ส่งเสริมแนวคิดแบบผูกขาดหรือเผด็จการว่ามีเพียงนิชิเรนเท่านั้นที่เป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐาน ดังที่นิชิเรนกล่าวไว้ใน *สภาวะแห่งธรรมมหัศจรรย์* ว่า:

“พระพุทธเจ้าผู้เป็นสภาวะแห่งดอกบัวอันเป็นตัวแทนในบท ‘อายุขัยของดลาคต’ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ และทรงไว้ซึ่งสามกายที่มีได้สร้างขึ้น—
เป็นทั้งผู้ดำรงและที่ดำรง ทั้งกายกับแผ่นดิน รูปกับจิต ทั้งตัวตนและการทำงาน—ย่อมอยู่ในหมู่ศิษย์และผู้สนับสนุนมรรชาวาสของนิชิเร็น”
(คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 617)

ประโยชน์นี้แสดงถึงแนวคิดที่ว่า ผู้ใดก็ตามที่ยึดมั่นในธรรมหัตถศรัทธา จะปรากฏตนในฐานะพระพุทธเจ้าพื้นฐานที่มีสามกายที่มีได้สร้างขึ้นอย่างครบถ้วน อีกทั้งใน
“การสืบทอดพระธรรมสูงสุดแห่งชีวิต” ยังได้กล่าวไว้ว่า:

“พระสากยมุนีแห่งคุณจิตสี่ใจ *สัทธรรมปณทริกสูตร* ซึ่งเป็นเครื่องมือให้มนุษย์ทุกคนตรัสรู้ และพวกเราผู้เป็นสัตว์โลก ทั้งสามสิ่งนี้ล้วนเป็นหนึ่งเดียวกันโดยสิ้นเชิง
การเข้าใจเช่นนี้และสวด นัมเมียวโฮเร็งเกียว นั่นคือ ‘การสืบทอดพระธรรมสูงสุดแห่งชีวิต’” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1774)

ข้อ ความ นี้ ยืนยัน ว่า พระ พุ ท ธ เจ้า ธรรม และ สรรพ สัตว์ เป็น หนึ่ง เดียว และ เสม อ ภาค โดย พื้น ฐาน
แนวคิดเรื่องสิ่งมีชีวิตสูงส่งซึ่งประดับด้วยลักษณะทางกายเหนือธรรมดาตามที่กล่าวในคัมภีร์ เป็นเพียงสิ่งสร้างทางความคิด มิใช่พระพุทธเจ้าที่ดำรงอยู่จริง
พระพุทธเจ้าที่แท้จริงคือปุณชนผู้ยึดถือธรรมหัตถศรัทธา ประชัญชาเรียกว่า “ปุณชนบรรลุถึงที่สุดโดยตรง” (บมป-โซกุ-โกกุ; bonpu-soku-goku)
และเป็นแก่นของพุทธธรรมของนิชิเร็น พุทธภาวะมิได้อยู่ภายนอกตนเอง แต่มีอยู่ภายในชีวิตของตน นิชิเร็นเน้นประเด็นนี้ใน รูปลักษณะที่แท้จริงของโงะฮอนซัน ว่า:

“อย่าแสวงหา โงะฮอนซัน นี้อยากนอกตนเองโดยเด็ดขาด โงะฮอนซัน ดำรงอยู่ในหัวใจเหนือหนึ่งของปุณชนอย่างเราผู้ยึดถือ*สัทธรรมปณทริกสูตร*และสวด
นัมเมียวโฮเร็งเกียว เท่านั้น นี่คือนิยามที่เรียกว่า ‘ลักษณะที่แท้จริงของจิต ราชาแห่งจิตสำนึกที่เก่า และนครแห่งสภาวะที่แท้จริง’”
(คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 2088)

ต่อมา สำนักนิกโก ได้รับการจัดระบบหลักคำสอนอย่างละเอียดขึ้น โดยนิชิคัง ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 26 แห่งไทเซกิจิ ใน
คำอธิบายวัตถุแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต นิชิคัง เขียนว่า:

“ร่างกายของปุณชนเช่นเรา ในขณะที่ก้าวเข้าสู่หนทางของพระพุทธเจ้าแห่งกาลอันไร้จุดเริ่มต้นนั้น โดยสมบูรณ์แล้วก็คือ
‘กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์’” (อุณกันโจ จิอุชิน; คัมภีร์รวมงานเขียนของพระนิชิคัง, หน้า 488)

“แม้เพียงชั่วขณะหนึ่ง หากเรายึดถือ โงะฮอนซัน ชีวิตของเราทั้งหมดก็จะกลายเป็นการบรรลุสูงสุดของสามกายที่มีได้สร้างขึ้น” (อ้างแล้ว หน้า 489)

นิชิคัง กล่าวต่อไป คำอธิบายสภาวะแห่งธรรมหัตถศรัทธา ว่า:

“ด้วยพลังของธรรมหัตถศรัทธา เราได้ปรากฏเป็นนิชิเร็นไดโชนิน ผู้เป็นปฐมอาจารย์โดยแท้” (ที่เดียวกัน, หน้า 676)

คำกล่าวนี้ชัดเจนว่าผู้ที่ยึดมั่นในธรรมหัตถศรัทธา ส่วนเปิดเผยสภาพชีวิตเดียวกับนิชิเร็นผู้เป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐาน

ดังนั้น หลักคำสอนว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] มิใช่ความเชื่อที่แบ่งแยกหรือยกย่องให้ท่านอยู่ในสถานะพิเศษเหนือผู้อื่น
หากแต่เป็นการประกาศถึงศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน โดยยืนยันว่าทุกคนมี ‘กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์’ โดยกำเนิด
และสามารถเข้าถึงสภาพชีวิตเดียวกับนิชิเร็นได้ (แม้ทุกคนเท่าเทียมกันในสาระ แต่จากมุมมองของบทบาทและตำแหน่ง นิชิเร็นจึงเป็นผู้ประกาศ นัมเมียวโฮเร็งเกียว
เป็นบุคคลแรก ย่อมเป็นอาจารย์ ส่วนผู้อื่นย่อมเป็นศิษย์)

อย่างไรก็ตาม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน กลับเพิกเฉยต่อแหล่งอ้างอิงคำสอนหลัก เช่น “การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโซกะฮอนมง” และ
“บทความหนึ่งร้อยหกข้อ” โดยไม่แม้แต่จะเอ่ยถึง อีกทั้งยังมิได้กล่าวว่า ‘กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์’ เลย แม้ว่าจะเรียกนิชิเร็นในนามว่าเป็น
‘พระพุทธเจ้าดั้งเดิม แห่งยุคปลายแห่งพระธรรม’ ก็ตาม แต่กลับขาดมุมมองที่มองว่าท่านคือพระพุทธเจ้าพื้นฐาน
นอกจากนี้ยังไม่ชัดเจนขึ้นที่เห็นว่าพระสากยมุนีผู้มีลักษณะพิเศษเป็น ‘พระพุทธเจ้าชั่วคราว’ หากแต่ยกนิชิเร็นขึ้นเพียงว่าเป็น “ผู้ส่งสาร” ของพระสากยมุนี
และวางพระสากยมุนีให้อยู่เหนือท่าน

แนวทางเช่นนี้ในทางปฏิบัติแล้วคือการปฏิเสธหลักคำสอนดั้งเดิมของสำนักนิกโก และแสดงแนวโน้มที่จะตัดขาดจากสายสืบทอดของนิกโก อย่างสิ้นเชิง

(8) ความเสื่อมของสำนักฟูจิ

① ความเสื่อมทรมและความตกต่ำของคณะสงฆ์

หลังจากการมรณภาพของนิกโกและ นิชิโมกุ ในปี ค.ศ. 1333 สำนักนิกโก ได้เกิดความแตกแยกทางโครงสร้างองค์กร วัดต่าง ๆ เช่น โฮตะ เมียวอนจิ เกียวโด โยโบจิ นิชิยามะ สอนมงจิ คิตายามะ สอนมงจิ และโคอิซุมิ คุณนิจิ ได้แยกตัวออกจากวัดไทเซกิกิ ภายในสำนักฟูจิ (คือสาขาของวัดไทเซกิกิ) ซึ่งยังคงเป็นศูนย์กลาง ความเสื่อมทรมของหมู่สงฆ์ได้ขยายตัวขึ้นเมื่อการบริหารจัดการองค์กรศาสนาเริ่มมีเสถียรภาพ ซึ่งเบี่ยงเบนไปจากจิตวิญญาณของนิชิเรนและ นิกโก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประมุขสงฆ์ลำดับที่ 9 ท่าน นิชิอุ ในขณะที่ท่านไม่อยู่ระหว่างการเดินทางเผยแผ่ธรรม พระชั้นผู้ใหญ่รูปหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลแทน ได้ขายวัดไทเซกิกิโดยพลการ ทำให้วัดตกอยู่ในฐานะ “ดินแดนแห่งการหมิ่นประมาทพระธรรม” เป็นเวลา 6 ปี เมื่อท่านนิชิอุกลับมา ท่านสามารถซื้อคืนได้ด้วยทองคำยี่สิบถัง (อุชิ โมโนกาตริ โจอมโซ คะเชลิจิ, *รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ* เล่ม 1 หน้า 185)

ในช่วงที่ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 17 ท่าน นิสเซ ทาหน้าที่ในยุคโคโตะ มีรายงานว่าประมุขสงฆ์ของวัดไทเซกิกิหลายรูปได้ขายสมบัติของวัดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (*รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ* เล่ม 8 หน้า 59) ตามคำกล่าวของประมุขสงฆ์ลำดับที่ 59 ท่านนิจิโก ในช่วงคันยูกเมจิ เมื่อท่านนิปปุเป็นประมุขสงฆ์ลำดับที่ 55 มีพระชั้นผู้ใหญ่รูปหนึ่งขายกระเบื้องหลังคาทองแดงของเจดีย์ห้าชั้น และเปลี่ยนเป็นกระเบื้องดินบุก ในขณะที่พระรูปอื่น ๆ ก็หมกมุ่นอยู่กับความบันเทิงบนบริเวณวัด สถานการณ์เสื่อมทรมถึงขนาดที่ว่าสำนักย่อยบางแห่งของวัดไม่มีเจ้าอาวาสประจำอยู่เลย (ไคเฮียคุเรนเงะ ฉบับเดือนธันวาคม ปี 1956)

ในช่วงเวลาที่สุด การใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยไร้เหตุผลของประมุขสงฆ์ลำดับที่ 67 ท่านนิกเค็น—ผู้ขับไล่สมาคมโซคาโดยพลการ—ได้เป็นที่รู้กันอย่างแพร่หลาย รวมถึงรายงานการท่องเทียวหรูหราในโรงแรมระดับสูงและการเลี้ยงดูอย่างเกินขอบเขต เหตุการณ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์จำนวนมากของวัดไทเซกิกิได้สูญเสียศรัทธาที่แท้จริงไป และมองพระพุทธธรรมเป็นเพียงเครื่องมือในการสนองความโลภของตนเอง

นอกจากนี้ ยังมีภาระเลอะเลอะแฉ่งภายในหมู่คณะของวัดไทเซกิกิอย่างกว้างขวาง ในปี 1926 (ไทโช ปีที่ 15) ในระหว่างการเลือกตั้งประมุขสงฆ์รูปใหม่ มีการยื่นฟ้องร้องทางกฎหมายโดยกล่าวหาว่ามีการข่มขู่ประมุขสงฆ์รูปก่อน ส่งผลให้พระหลายรูปต้องถูกสอบสวนโดยตำรวจ เมื่อถูกรอปรังด้วย ความเสื่อมทรม และความขัดแย้งภายใน วัดไทเซกิกิได้สูญเสียความกระตือรือร้นในการเผยแผ่ และในที่สุดก็กลายเป็นนิกายที่มุ่งเน้นแต่พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ เมื่อเปรียบเทียบกับสำนักอื่น ๆ แล้ว อธิปไตยทางศาสนาของวัดไทเซกิกิจึงไม่สามารถขยายตัวได้ตามการสำรวจของกระทรวงมหาดไทยในปี 1904 (เมจิ ปีที่ 37) สำนักฟูจิมีวัดเพียง 87 แห่ง พระจำพรรษา 47 รูป และผู้ศรัทธาไม่ถึง 30,000 คน จึงนับว่าเป็นองค์กรศาสนาขนาดเล็กที่มีการเติบโตเพียงเล็กน้อย

② การก่อตัวของหลักคำสอนเรื่องอำนาจสัมบูรณ์ของประมุขสงฆ์

ความเบี่ยงเบนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในสำนักฟูจิคือ การพัฒนาหลักคำสอนที่ถือว่าประมุขสงฆ์ของวัดไทเซกิกิเป็นผู้มีอำนาจสัมบูรณ์ ถึงขั้นเทียบเท่ากับ โงะฮอนชุน หลักคำสอนนี้ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น “ศรัทธาในประมุขสงฆ์” (Hossu Shinkō) ได้รับการเสนอครั้งแรกโดยซาเกียว นิกเคียว (日教; ค.ศ. 1428—ไม่ทราบปีที่มรณภาพ) ศิษย์ของประมุขสงฆ์ลำดับที่ 9 ท่านนิชิอุ ซึ่งเดิมเป็นพระในสายของนิชิเซน (สาขาวัดโยโบจิ เกียวโด) ก่อนจะย้ายมาอยู่กับสำนักฟูจิ นิกเคียวกล่าวว่า:

“องค์แห่ง โงะฮอนชุน ดำรงอยู่ในบุคลลของประมุขสงฆ์ในปัจจุบัน การได้พบประมุขสงฆ์รูปนี้เทียบเท่ากับการได้พบนิชิเรนผู้กลับชาติมาเกิดและปรากฏขึ้นในโลกอีกครั้ง” (*รวมงานสำคัญแห่งสำนักฟูจิ* เล่ม 2 หน้า 309)

และยังกล่าวอีกว่า:

“เมื่อได้พบประมุขสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ก็เท่ากับได้พบพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha]” (ที่เดียวกัน หน้า 329)

ก่อนหน้านิกเคียว ยังไม่มีใครเสนอหลักคำสอนเช่นนี้ว่าด้วยการศรัทธาในประมุขสงฆ์ เบื้องหลังของการที่นิกเคียวได้จัดตั้งหลักคำสอนที่ผิดธรรมดานี้สืบเนื่องมาจากสถานการณ์หลังยุคของท่านนิชิอุ ในปี 1482 ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 12 ท่านนิจิจิน ได้รับตำแหน่งประมุขสงฆ์ของวัดไทเซกิกิในขณะที่มีอายุเพียง 13 ปี กล่าวอีกนัยหนึ่ง ท่านเป็น ชิโงคันชู —ประมุขสงฆ์วัยเด็ก นับจากนั้นได้เข้าสู่ช่วงเวลาประมาณหนึ่งร้อยปีที่มีการแต่งตั้งเด็กชายแทนพระภิกษุที่ได้รับการอบรมอย่างเต็มที่ให้ดำรงตำแหน่งประมุขสงฆ์ของวัดไทเซกิกิ

ในวัย 13 ปี เด็กชายยังไม่ได้รับบวชอย่างเป็นทางการ และยังคงอยู่ในสถานะของ ชิโง (เด็กในวัดก่อนการบวช) แน่นอนว่าเขายังไม่สามารถเข้าใจหลักธรรมขั้นสูงได้ และไม่อาจมีความสามารถในการบริหารองค์กรศาสนาที่มีขอบเขตกว้างขวางทั่วประเทศจากโทโฮคุถึงคิวชู เพื่อเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชนศรัทธา นิกเคียวจึงสร้างหลักคำสอนขึ้น โดยระบุว่า ไม่ว่าประมุขสงฆ์จะเป็นเด็กหรือไม่ ศรัทธาชนก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของท่านอย่างไม่มีเงื่อนไข นิกเคียวจึงได้พัฒนาหลักคำสอนเรื่องศรัทธาอย่างสัมบูรณ์ต่อประมุขสงฆ์ โดยอ้างว่าประมุขสงฆ์นั้นเทียบเท่ากับ โงะฮอนชุน

กล่าวได้โดยไม่ต้องสงสัยว่า คำสอนที่ให้อำนาจสัมบูรณ์แก่ประมุขสงฆ์เป็นการเบี่ยงเบนอย่างมากจากคำสอนของนิกโก ใน *คำคัดค้านยี่สิบหกข้อของนิกโก* ท่านกล่าวอย่างชัดเจนว่า:

“แม้บุคคลนั้นจะเป็นประมุขสงฆ์ในเวลานั้น หากแต่งคำสอนที่ขัดต่อพระพุทธธรรม ก็ไม่ควรติดตามท่าน” (*กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 2196)

คำสอนนี้ของนิกโก ตรงข้ามโดยสิ้นเชิงกับศรัทธาในประมุขสงฆ์ อย่างไรก็ตาม ในประวัติศาสตร์สายวัดไทเซกิกิ คำสอนศรัทธาในประมุขสงฆ์ ซึ่ง นิกเคียว สร้างขึ้นตามอำเภอใจเพื่อสนับสนุนอำนาจของประมุขสงฆ์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือบังคับการเชื่อฟังอยู่บ่อยครั้ง ในยุคโกสึ เมื่อ นิชิเร็นโชชู ขับสมาคมโซคาออกจากนิกาย ก็ใช้คำสอนอำนาจสัมบูรณ์ของประมุขสงฆ์เป็นเหตุผล โดยกล่าวว่าสิ่งที่สมาคม โซคาไม่เชื่อฟังคำสั่งของประมุขสงฆ์เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ทั้งยังมิได้เปิดโอกาสให้มีการสนทนาหรือรับฟังคำอธิบายของสมาคมโซคา การขับออกจึงดำเนินไปฝ่ายเดียว แสดงลักษณะเผด็จการของคำสอนนี้

③ ความเป็นเรื่องแต่งของ *ไดโงะฮอนซอน* แห่งสถานศักดิ์สิทธิ์ของคำสอนภาคแก่นแท้

หนึ่งในคำสอนหลักของสำนักฟูจิ—สายวัดไทเซกิกิ—คือความเชื่อในสิ่งที่เรียกว่า ไดโงะฮอนซอน แห่งสถานศักดิ์สิทธิ์ของคำสอนภาคแก่นแท้ ในฐานะวัตถุแห่งการเคารพบูชาพื้นฐาน กล่าวกันว่า ไดโงะฮอนซอน นี้ถูกนิชิเร็นจารึกเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1279 (โคอัง ปีที่ 2) และปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดไทเซกิกิ เป็นมณฑลโงะฮอนซอน ไม้ขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยสมัยใหม่ชี้ว่า ไดโงะฮอนซอน นี้มิได้ถูกจารึกโดยนิชิเร็นโดยตรง หากแทบจะสรุปได้แล้วว่า สร้างขึ้นโดยยึดแบบจาก โงะฮอนซอน ที่นิชิเร็นเขียนเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1280 (โคอัง ปีที่ 3) และมอบแก่ นิชิเซ็น ศิษย์ของนิกโก และหนึ่งในศิษย์สำคัญหกรูปของท่าน (ฮนโรคุ) ต่อมาได้มีการสร้างสำเนาและประดิษฐานที่วัดไทเซกิกิ ตามความริเริ่มของฆราวาส ฮกเกะโก ในสมัยประมุขสงฆ์ลำดับที่ 6 นิจิอิ (日時) หรือประมุขสงฆ์ลำดับที่ 8 นิชิเอ (อาอิโอะ คินบาระ, นิชิเร็นกับการสืบทอดโงะฮอนซอน) การที่อักษรและสัดส่วนของคำจารึก “นัมเมียวโอิเร็งเงียว” ใน ไดโงะฮอนซอน ตรงกับ โงะฮอนซอน ที่มอบแก่ นิชิเซ็น สนับสนุนข้อสรุปนี้อย่างมาก

ไม่มีการกล่าวถึง ไดโงะฮอนซอน ในงานเขียนของนิชิเร็น ในบันทึกของศิษย์อาวุโสทุกรูป ในเอกสารของศิษย์ตรงของนิกโก หรือแม้แต่ในบันทึกคำสอนของ นิชิอุ ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 9 การกล่าวถึงครั้งแรกปรากฏใน ค.ศ. 1561 ในสมัย นิชิฮิโน ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 13 เดิมถือว่าเป็นสิ่งที่ฆราวาสสร้างขึ้น แต่ต่อมาเกิดคำถามว่า นิชิเร็น จารึกด้วยตนเอง และความเชื่อนี้ค่อย ๆ สืบรากทั่วสำนักฟูจิ นับแต่นั้น ไดโงะฮอนซอน ถูกเน้นเป็น พื้นฐาน ในการอ้างความเหนือกว่าของสำนักฟูจิเหนือสำนักนิชิเร็นอื่น คำสอนว่านิชิเร็นจารึก ไดโงะฮอนซอน แห่งสถานศักดิ์สิทธิ์ของคำสอนภาคแก่นแท้ด้วยตนเองจึงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในหมู่พระสงฆ์และฆราวาสของสำนักฟูจิ อย่างไรก็ตาม จากมุมมองทางประวัติศาสตร์ นี่เป็นเรื่องแต่งที่สร้างขึ้นเพื่ออ้างความเหนือกว่าของสำนักฟูจิ

④ การใช้พิธีกรรมอย่างผิดวัตถุประสงค์และการเลือกปฏิบัติระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาส

ในยุคเอโดะ ที่รัฐบาลโชกุนโทกูงาวะใช้ระบบทะเบียนวัด (เทะฮุเกะ เซโอะ) ทำให้การเผยแผ่พุทธธรรมอย่างเสรีกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ส่งผลให้พุทธศาสนาในญี่ปุ่นโดยรวมเสื่อมถอย และค่อย ๆ กลายเป็นศาสนาที่เน้นเรื่องพิธีศพ วัดในสายวัดไทเซกิกิก็ไม่ใช่ข้อยกเว้น ในบริบทเช่นนั้น พวกเขาให้ความสำคัญกับ พิธีศพ และ พิธีกรรม (เคจิ) มากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้เกิดท่าทีที่เผด็จการในหมู่พระสงฆ์ และยิ่งทำให้การแบ่งแยกระหว่างพระกับฆราวาสทวีความรุนแรงขึ้น

พิธีกรรม เช่น การให้พระสงฆ์เป็นประธาน (โคชิ) ในงานศพของฆราวาส การตั้งนามพุทธหลังมรณกรรม (โคเมียว) และการใช้สถูปไม้สำหรับการรำลึก (โทบะ) ซึ่งพระสงฆ์จารึกเพื่อใช้ในพิธีอุทิศส่วนกุศล ล้วนแพร่หลายหลังยุคเอโดะ เท่านั้น ไม่มีพิธีกรรมเหล่านี้ในสมัยนิชิเร็นหรือ นิกโก อย่างไรก็ตาม สายวัดไทเซกิกิ อ้างอย่างเป็นที่โจ่งว่าพิธีกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งโดยเนื้อแท้ของพุทธธรรมของนิชิเร็น และใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องมือควบคุมฆราวาส

⑤ การคล้อยตามอำนาจทางการเมือง

หนึ่งในแง่มุมของการเปลี่ยนแปลงของสำนักฟูจิเมื่อเทียบกับยุคของนิกโก คือแนวโน้มที่อิงทวิความรุนแรงในการปรับคนให้เข้ากับอำนาจทางการเมือง หลังจากนิชิเร็นมรณภาพแล้ว รัฐบาลโชกุนคาเมะคุระได้สั่งให้นิกายนิชิเร็น และพุทธนิกายอื่น ๆ ทำพิธีสดมภ์เพื่อปราบมงโกลและอธิษฐานให้รัฐมีความสงบสุข โดยมีคำขู่ว่า หากไม่ปฏิบัติตามจะถูกทำลายวัด พระอาวุโสะหัวรูปเชื่อฟังคำสั่งนี้อย่างเต็มที่ ในทางตรงกันข้าม นิกโก ปฏิเสธที่จะประกอบพิธีอธิษฐานเพื่อรัฐร่วมกับนิกายอื่น

นิกโก มิได้ยอมจำนนต่ออำนาจการเมือง หากแต่คอยคัดค้านโชกุนและราชสำนักอย่างต่อเนื่อง แน่แน่นอนว่าสิ่งนี้เป็นการสืบต่อแนวทางแห่ง “การคัดค้านชาติ” (โคคุชู คังเงียว) ซึ่งนิชิเร็นได้ดำเนินมาตั้งแต่สมัย ว่าด้วยการสถาปนาคำสอนที่ถูกต้องเพื่อสันติสุขของแผ่นดิน จนถึงบั้นปลายชีวิตของพระองค์ อย่างไรก็ตาม การคัดค้านชาติของประมุขสงฆ์วัดไทเซกิกิสิ้นสุดลงในยุคของพระ นิชิอุ ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 9 หลังจาก นิชิอุ แล้ว ท่าทีที่คงความตึงเครียดต่ออำนาจการเมืองก็จางหายไป และในช่วงความวุ่นวายของยุคเซ็นโกกุ ก็เกิดแนวโน้มที่พยายามปรับตัวเข้ากับอำนาจการเมืองเพื่อรักษาระเบียบศาสนาไว้

ในสมัยเอโดะ วัดไทเซกิจิได้กระชับความสัมพันธ์กับรัฐบาลโชกุนโทกูงาวะ โดยได้รับการอุปถัมภ์จากเคโดอิน (บุตรสาวบุญธรรมของโทกูงาวะ อิเอยาสึ) รวม ถึง เท็น เอ อิน (ภริยาเอกของโชกุนลำดับที่ 6 โทกูงาวะ อิเอโนบู) แนวโน้มการปรับตัวให้สอดคล้องกับอำนาจการเมืองยิ่งทวีความชัดเจนมากขึ้น ในสมัยเมจิและหลังจากนั้น วัดไทเซกิจิได้ให้ความร่วมมือกับสงครามขยายอำนาจของรัฐบาลอย่างแข็งขัน ตัวอย่างเช่น ในช่วงสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 56 นิชิโอ ได้จัดพิธีสวดมนต์ใหญ่ เพื่อชัยชนะในสงครามกับรัสเซีย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถวายพระเกียรติแด่อำนาจของจักรพรรดิ และได้นำของถวายที่ได้รับในการนี้ไปบริจาคเป็นทุนสงครามให้แก่รัฐบาล

ในสมัยโชวะ แนวโน้มดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไป เมื่อสงครามแปซิฟิกปะทุขึ้น ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 62 นิกเคียว (日恭) ได้ออกคำแนะนำต่อคณะสงฆ์ โดยประกาศว่า “วันนี้ พระจักรพรรดิได้ทรงประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนด้วยพระราชดำรัสอันทรงเกียรติ ข้าพเจ้ารู้สึกยำเกรงและซาบซึ้งอย่างลึกซึ้ง” ข้อความนี้มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นจิตวิญญาณแห่งสงคราม นอกจากนี้ ตลอดช่วงสงคราม วัดไทเซกิจียังสนับสนุนความพยายามในสงครามอย่างแข็งขัน โดยการบริจาคอาคารและระฆังวัดแก่กองทัพ จึงกล่าวได้ว่าวัดยังคงสนับสนุนสงครามอย่างต่อเนื่อง ควรสังเกตว่า สำนักไทเซกิจิได้ใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า “นิชิเร็นโช” ในปี ค.ศ. 1912 (เมจิ 45)

(9) การจัดระบบหลักคำสอนโดยนิชิคัง

ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ หลังการมรณภาพของนิกโก ได้เกิดการเบี่ยงเบนไปจากจิตวิญญาณของนิชิเร็นและ นิกโก ภายในสำนักฟูจิอย่างมาก อย่างไรก็ตาม คำสอนพื้นฐานที่ถือว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธรเจ้าพื้นฐาน (ภายใต้การเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์) ซึ่งเป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้กับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่จัดระบบและทำให้คำสอนพื้นฐานนี้เป็นระเบียบอย่างเป็นระบบคือ นิชิคัง (ค.ศ. 1665–1726) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 26 แห่งวัดไทเซกจิ ในช่วงกลางสมัยเอโดะ

นิชิคัง ได้เขียนบทวิจารณ์ โกโซ ที่สำคัญในชื่อ “มงคัน” และรวบรวมผลงานคำสอนอย่างเป็นระบบในชื่อ “คัมภีร์หกเล่ม” (โรคคันโซ) ซึ่งประกอบด้วย การถ่ายทอดลับสามชั้น (ซันจู อิคเค็นโซ), ความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก, การอธิบายตามความหมายที่แท้จริง, คำสอนสำหรับยุคลดลงแห่งพระธรรม, แนวปฏิบัติแห่งสำนักนี้, และ จีวรสามผืนของสำนักนี้ เขาไม่ได้เพียงแค่รวบรวมคำสอนที่ถ่ายทอดกันมาในสำนักฟูจิเท่านั้น เช่น โกโซ, คัมภีร์ลับเช่น การถ่ายทอดกรรมกแห่งธรรมในสำนักโซกเกะซอนมง และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ, รวมถึงคำสอนของนิกโก และศิษย์ใกล้ชิดอย่างซังมิ นิชิจุน, คำสอนของประมุขสงฆ์ลำดับที่ 9 นิชิอุ และของนิชิโยกับนิชิเงแห่งวัดโตะ เมียวสัจ แต่ยังได้จัดระบบกรอบคำสอนของสำนักฟูจิอย่างละเอียด

เพื่อเป็นหลักฐานประกอบคำกล่าวอ้างของเขา นิชิคัง ได้นำคัมภีร์ลับและ บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา มาอ้างอิงอย่างแข็งขัน เดิมที คัมภีร์ลับเหล่านี้และ บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา ไม่ได้เปิดเผยแก่คนนอกสายสำนักนิกโก อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ การถ่ายทอดกรรมกแห่งธรรมในสำนักโซกเกะซอนมง และ บทความหนึ่งร้อยหกข้อ ได้ถูกอ้างอิงโดย ซาเกียว นิกเคียว (日教) ใน มูกาสะโฮ (ค.ศ. 1484) และ บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา ได้ถูกอ้างโดย เอ็นเมียวอิน นิตโจ (日澄) จากสายนิกายโรคุโจ (ซึ่งถือคำสอนว่าคำสอนภาคชั่วควรเท่ากับคำสอนภาคแก่นแท้เป็นหนึ่งเดียวกัน) ใน โซกเกะ เคอุนโซ (ค.ศ. 1492) ดังนั้น ตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 15 เนื้อหาของคัมภีร์ลับในสายสำนักนิกโก จึงเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกสำนัก ภายในยุคของนิชิคัง จึงไม่มี ความ จำ เป็น ดี อ ง ปี ด บั ง คัม ภีร์ ลับ เหล่า นี้ อีก ต่ อ ไป ต ร ง กั น ซ้ำ ม เขาได้เปิดเผยและใช้คัมภีร์เหล่านี้อย่างแข็งขันในฐานะหลักฐานทางคำสอนเพื่อยืนยันคำสอนของสายสำนักนิกโก

ความคิดของนิชิคัง ครอบคลุมหลายหัวข้อ แต่ลักษณะเด่นหนึ่งคือ การเน้นความแตกต่างระหว่างความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) และความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของ สัทธรรมบัญญัติรวมถึงการแยกระหว่าง “ฝ่ายเก็บเกี่ยว” กับ “ฝ่ายหว่านเมล็ด” (ชุดสี่-โซไค) โดยอ้างอิงจาก คัมภีร์หกเล่ม นิชิคัง กล่าวว่า:

“พระศาสดานี้คือพระศาสดาแห่งคำสอนฝ่ายเก็บเกี่ยว ส่วนนิชิเร็น ผู้เป็นปฐมจารย์ คือพระศาสดาแห่งคำสอนฝ่ายหว่านเมล็ด ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงถูกเรียกว่าพระศาสดาแห่งคำสอนแห่งเหตุแท้จริง” (คัมภีร์หกเล่ม, หน้า 89)

เกี่ยวกับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ นิชิคัง วางการแบ่งเชิงคำสอนไว้ภายในวัดดูแลการเคารพบูชาแห่งคำสอนภาคแก่นแท้ (Honmon no Honzon) เป็นสองด้าน คือวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายธรรม (Hō-Honzon) และวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายบุคคล (Nin-Honzon) ท่านกำหนด โงะฮอนซัน ซึ่งเป็นมณฑลอักษรจารึก นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ว่าเป็นวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายธรรม และกำหนดนิชิเร็น ผู้เปิดเผย โงะฮอนซัน ว่าเป็นวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายบุคคล นอกจากนี้ยังเน้นหลักเอกภาพของบุคคลกับธรรม (Ninpō-ikka) โดยกล่าวว่า:

“สรีระของนิชิเร็น ผู้เป็นปฐมจารย์ ก็คือมณฑลอันยิ่งใหญ่ที่รวมสัพพัญญูในตน” (คัมภีร์หกเล่ม, หน้า 177)

ด้วยเหตุนี้ นิชิคัง จึงเน้นย้ำความเป็น หนึ่งเดียวกัน ระหว่างวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายธรรมกับวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายบุคคล โดยชี้ว่าแก่นแท้ของวัดดูแลการเคารพบูชาในพุทธธรรมของนิชิเร็นอยู่ที่ความเป็นหนึ่งเดียวของโงะฮอนซัน กับนิชิเร็นเอง

เกี่ยวกับฐานะของนิชิเร็น ในฐานะวัดดูแลการเคารพบูชาฝ่ายบุคคล (Nin-Honzon) ความคิดว่าท่านเป็นการกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์โจเงียวเป็นเพียงบทบาทภายนอกและต้นเหตุนำสำหรับผู้คน ขณะที่การตระหนักรู้ภายในที่แท้จริงของท่านคือกายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ (คุนกันโจ จิจุชิน) (คัมภีร์หกเล่ม, หน้า 86) การระบุนิชิเร็นเป็นพระโพธิสัตว์โจเงียวเป็นเพียงวิธีการอันแยบคายเพื่อชี้นำผู้คน ส่วนสภาวะภายในที่แท้จริงและสูงสุดคือพระพุทธรเจ้าพื้นฐาน ผู้เป็นหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้กับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งเป็นธรรมพื้นฐานที่ทำให้พระศาสดานี้บรรลุปุทธภาวะ

จากมุมมองนี้ นิชิคัง กล่าวไว้ว่า:

“หากเราถือตามความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก ผลแท้จริงยังคงเป็นกายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองซึ่งเกิดจากการยกระดับพระพุทธรเจ้าผู้ตอบสนอง ภายในการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น (เคตะ) และคำสอนชั่วคราว อย่างไรก็ตาม กายนี้มิใช่กายแห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ ซึ่งอยู่ในสภาวะดั้งเดิมและเป็นการปฏิบัติเพื่อตนเอง (จิเกียว) [...] ผลแท้จริงยังคงเป็นการบรรลุปุทธภาวะในฐานะพระพุทธรเจ้าชั่วคราวที่ปฏิบัติเพื่อผู้อื่น” (คัมภีร์หกเล่ม, หน้า 97)

ดังนั้น นิชิคัง จึงยืนยันว่า แม้พระศาสดานี้แห่งคุนกันจิตสิจิก็ก่เป็นพระพุทธรเจ้าผู้ตอบสนอง ซึ่งถูกแสดงตามศักยภาพของสรรพสัตว์ และด้วยเหตุนี้จึงเป็นพระพุทธรเจ้าชั่วคราว

เกี่ยวกับวัตถุแห่งการเคารพบูชาฝ่ายธรรม นิซัง ยังรักษาจุดยืนทางคำสอนที่ นิกโก วางไว้ โดยถือว่า “มณฑลอันยิ่งใหญ่” คือวัตถุแห่งการเคารพบูชาฝ่ายธรรม โดยกล่าวว่า:

“มณฑลอันยิ่งใหญ่ก็คือวัตถุแห่งการเคารพบูชาฝ่ายธรรม” (*คัมภีร์หกเล่ม*, หน้า 173)

พร้อมทั้งปฏิเสธอย่างชัดเจนการประดิษฐานรูปเคารพของพระศากยมุณี

เกี่ยวกับคำสวด ไคโมกุ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ (ซอนมง โนะ ไคโมกุ) นิซัง กล่าวว่า:

“การเชื่อในวัตถุแห่งการเคารพบูชาของคำสอนภาคแก่นแท้ (ซอนมง โนะ ฮนซัน) และสวด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นี้เรียกว่า ไคโมกุ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ (ซอนมง โนะ ไคโมกุ)” (*คัมภีร์หกเล่ม*, หน้า 107)

หมายความว่า การสวด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ต่อวัตถุที่คิด เช่น รูปเคารพของพระศากยมุณี หรือเทพลัทธิชินโต ซึ่งเห็นได้ในสำนักมิโนบุ มิไซ ไคโมกุ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ ไคโมกุ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้จะไม่สามารถสถาปนาได้หากปราศจากวัตถุแห่งการเคารพบูชาของคำสอนภาคแก่นแท้ การมีศรัทธาที่ถูกต้องในวัตถุแห่งการเคารพบูชาที่แท้จริงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น

นอกจากนี้ สถานที่ซึ่งบุคคลยึดมั่นในวัตถุแห่งการเคารพบูชา และปฏิบัติการสวด ไคโมกุ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้นั้น คือ “สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งคำสอนภาคแก่นแท้” (ซอนมง โนะ ไคตัน) ดังนั้น วัตถุแห่งการเคารพบูชาของคำสอนภาคแก่นแท้ จึงเป็นพื้นฐานของ “สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่” ทั้งหมด หลักธรรมของสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ก็คือ “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” (อิโค-อิโซ) และ นิซัง กล่าวไว้ว่า:

“ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว ก็คือ วัตถุแห่งการเคารพบูชาของคำสอนภาคแก่นแท้” (*คัมภีร์หกเล่ม*, หน้า 118)

ดังนั้น เขาจึงสถาปนาวัตถุแห่งการเคารพบูชาไว้เป็นรากฐานที่สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ทั้งหมดมีที่มา

เกี่ยวกับสถานศักดิ์สิทธิ์แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ นิซัง จำแนกออกเป็นสองลักษณะคือ “สถานศักดิ์สิทธิ์เชิงหลักการ” (กิ โนะ ไคตัน) และ “สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นจริง” (จิ โนะ ไคตัน) โดยเขาอธิบายว่า สถานที่ใดก็ตามที่มีการประดิษฐานมณฑลอันยิ่งใหญ่ ย่อมกลายเป็นสถานศักดิ์สิทธิ์เชิงหลักการ (*คัมภีร์หกเล่ม*, หน้า 98) และเขาขังระบุว่า สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นจริง หมายถึงสถานที่ที่จะถูกสถาปนาขึ้นเมื่อการโคเซ็นรุฟุ (การเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ทั่วโลก) บรรลุผล ดังที่กล่าวไว้ใน *ว่าด้วยการรับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่*

ในพุทธธรรมของนิซัง สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ไม่ใช่สถานที่ที่พระสงฆ์ให้สัตยาบันตามความหมายของแท่นอุปสมบทแบบพุทธศาสนาเดิม แต่เป็นสถานที่ที่ประชาชนทุกคนสามารถปฏิบัติพุทธธรรมได้ ดังนั้น สถานที่ใดก็ตามที่ประดิษฐานมณฑลอันยิ่งใหญ่ และมีผู้ปฏิบัติอย่างอุทิศตนในการสวด ไคโมกุ ย่อมถือเป็นแก่นแท้ของสถานศักดิ์สิทธิ์แห่งคำสอนภาคแก่นแท้

นอกจากนี้ ในนิพนธ์ *ว่าด้วยการรับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่* นิซังกล่าวไว้ว่า:

“สถานศักดิ์สิทธิ์จะถูกสถาปนาเมื่อภุมมาลัยบ้านเมืองและพระธรรมสอดคล้องประสานกัน เมื่อพระธรรมสอดคล้องกับภุมมาลัยบ้านเมือง และเมื่อผู้ปกครองกับประชาชนร่วมกันยึดถือสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ ทั้งนี้ควรดำเนินตามแบบอย่างของพระราชผู้ทรงคุณธรรมและพระภิกษุผู้ตระหนักรู้คุณธรรม โดยปรับให้เหมาะกับยุคปลายแห่งพระธรรมอันชุ่มฉ่ำและชั่วร้ายในอนาคต เมื่อมีพระราชโองการและประกาศของรัฐบาลแล้ว จึงควรสถาปนาสถานศักดิ์สิทธิ์ ณ แผ่นดินอันประเสริฐและบริสุทธิ์ที่สุด คล้ายแดนบริสุทธิ์แห่งยอดเขาคิซุมิยามู ต้องรอกอเวลาที่เหมาะสม สิ่งนี้เรียกว่าสถานศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นจริง” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิซังโคโซนิชิ ฉบับใหม่*, หน้า 1387)

ในที่นี้ นิซังได้กำหนดการสถาปนาสถานศักดิ์สิทธิ์ไว้เป็นเป้าหมายในอนาคต ซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากแนวคิดทั่วไปของแท่นอุปสมบท และหลักคำสอนของนิซัง เกี่ยวกับสถานศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นจริงที่สอดคล้องอย่างสมบูรณ์กับคำกล่าวนี้นิซัง

นอกจากนี้ ใน คำสอนสำหรับยุคปลายแห่งพระธรรม นิซัง หักล้างหลักคำสอนเรื่องการสวด *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ครบทั้งยี่สิบแปดบท (หลักคำสอนเรื่องการสวดพระสูตรทั้งเล่ม) และหลักคำสอนเรื่องการสร้างรูปเคารพพระพุทธรูปเจ้าศากยมุณี (หลักคำสอนเรื่องการสร้างพระพุทธรูป) ซึ่งทั้งสองคำสอนสถาปนาโดย นิซัง (1508–1576) ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 19 แห่งวัด โยโบจิ เหตุผลคือ ตั้งแต่ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 15 นิสโซ (日昌) ถึงลำดับที่ 23 นิกเก บุคคลจากสาย นิซัง แห่งวัด โยโบจิ ใน เกียวโต ดำรงตำแหน่งประมุขสงฆ์วัดไทเซกิกิ ระหว่าง ค.ศ. 1596–1692 แม้คำสอนพื้นฐานของสำนักฟูจิจะได้รับการรักษาโดยทั่วไปในช่วงนี้ แต่องค์ประกอบจากคำสอนสาย โยโบจิ มีอิทธิพลต่อคำสอนของสำนักฟูจิเป็นครั้งคราว การแต่งตั้งพระจาก โยโบจิ เป็นประมุขสงฆ์วัดไทเซกิกิ ส่วนใหญ่เกิดจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ เพราะวัด โยโบจิ เจริญรุ่งเรืองและทรัพยากรของวัดถูกนำมาใช้ที่งาน ไทเซกิกิ

ในบรรดาประมุขสงฆ์เหล่านั้น ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 17 นิสเซ มีแนวโน้มไปในทางคำสอนเรื่องการสร้างรูปเคารพ ถึงขั้นประดิษฐานรูปเคารพพระพุทธรูปเจ้าศากยมุณีไว้ในวัดสาขาของไทเซกิกิ หลังจากที่ นิสเซ ถึงแก่มรณภาพ ผู้สืบทอดตำแหน่งได้พยายามแก้ไขความเบี่ยงเบนนี้ โดยกล่าวว่า รูปเคารพเหล่านี้ นอ ก อ ก วั ด

การคัดค้านของท่านนิชิคังต่อทั้งหลักคำสอนเรื่องการสวดพระสูตรทั้งเล่มและหลักคำสอนเรื่องการสร้างพระพุทธรูปเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามอย่างกว้างขวางในการฟื้นฟูคำสอนดั้งเดิม

ในงานปฏิรูปดังกล่าว ท่าน นิชิคัง ได้ชี้แจงความแตกต่างระหว่างพระสาขามุนิแห่งคือนิจิตสึโจ กับนิชิเร็น โดยอ้างอิงจากคัมภีร์สืบทอดคำสอนตลอดจนคำสอนของซัมมิ นิชิจุน และ นิชิอุ ความแตกต่างนี้สามารถสรุปได้ดังนี้:

พระสาขามุนิ — ผลแท้จริง — รูปลักษณ์ประดับด้วยลักษณะอันสง่างาม — การปรากฏชั่วคราว — การสั่งสอนผู้อื่นโดยปรับให้เหมาะกับศักยภาพของผู้รับ (เคตะ) — ภายหลังการเสวยสุขด้วยตนเองที่ได้จากการกระตือรือร้นของพระพุทธรูปเจ้าผู้ตอบสนอง — ความเหน็ดเหนื่อยระหว่างบุคคลกับธรรม — ประโยชน์แห่งการเก็บเกี่ยว

นิชิเร็น — เหตุแท้จริง — ปุณฺณในขั้นชื่อ (เมียวจิ-โซกุ) — สภาวะดั้งเดิม — การปฏิบัติเพื่อตนเอง — ภายหลังการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ — เอกภาพของบุคคลกับธรรม — ประโยชน์แห่งการหว่านเมล็ด

นอกจากนี้ ใน แนวปฏิบัติแห่งสำนักนี้ ท่าน นิชิคัง ได้เน้นย้ำความเหนือกว่าของนิชิเร็นต่อพระสาขามุนิ โดยอ้างข้อความจาก ว่าด้วยการดักเตือนอะจิมัง ซึ่งนิชิเร็นระบุว่า:

“แผ่นดินอินเดียเรียกว่า ‘ดินแดนแห่งตระกูลจันทรา’ ซึ่งหมายถึงสถานที่ที่พระพุทธเจ้าจะปรากฏ แผ่นดินฟูโซคือญี่ปุ่น เหตุใดพระปราชญ์จะไม่ปรากฏขึ้นที่นี่? ดวงจันทร์เคลื่อนจากทิศตะวันตกสู่ตะวันออก การที่พระธรรมจากอินเดียแผ่ไปทางตะวันออกก็เป็นสัญญาณของเรื่องนี้ ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตก การที่พระพุทธศาสนาในญี่ปุ่นจะย้อนกลับไปสู่แดนอินเดียคือมงคล ดวงจันทร์ไม่สว่างไสวเท่า—ในช่วงพระชนมชีพของพระพุทธเจ้า *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ได้รับการแสดงเพียงแปดปี แต่ดวงอาทิตย์สว่างกว่าดวงจันทร์ มันเป็นนิมิตว่า พระพุทธศาสนาจะส่องสว่างความมิดชิดอันยาวนานแห่งห้ายุค ละห้ายุคต่อไป พระพุทธเจ้ามิได้ช่วยเหลือผู้ที่หมีนประมาณ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*—เพราะในสมัยของพระองค์ยังไม่มีคนเหล่านั้น แต่ในยุคปลายแห่งพระธรรมจะมีผู้ต่อต้านธรรมเอกมากมาย นี่คือเหตุผลที่ต้องการอธิษฐานของพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ลุ่มหลงผู้ใด” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็น ไคโซนิิน ฉบับใหม่*, หน้า 747)

ท่าน นิชิคัง อ้างข้อความนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า นิชิเร็นเหนือกว่าพระสาขามุนิ เพราะนิชิเร็นสามารถช่วยเหลือแม้แต่ผู้ที่หมีนประมาณ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ได้ ซึ่ง พระสาขามุนิ ไม่อาจทำได้ ท่าน ยังขยายความ แนวคิดนี้เพิ่มเติมใน *คัมภีร์หกเล่ม* (หน้า 210) เพื่อเน้นย้ำแนวคิดเรื่องความเหนือกว่าของนิชิเร็นและความด้อยกว่าของสาขามุนิ หลักคำสอนที่กล่าวถึงความเหนือกว่าของนิชิเร็นต่อสาขามุนินี้ เป็นหลักคำสอนพื้นฐานของสำนักนิกโก และท่าน นิชิคัง ก็ยืนยันว่า มิใช่เพียงคำกล่าวลอย ๆ ของสายสืบทอดแห่งนิกโก เท่านั้น หากแต่เป็นหลักคำสอนที่มีรากฐานในความคิดของนิชิเร็นเอง

ต่อมา ใน แนวปฏิบัติแห่งสำนักนี้ นิชิคัง กล่าวถึงพระรัตนตรัยที่ปรากฏในยุคปลายแห่งพระธรรม โดยกำหนดพุทธรัตนจะเป็นนิชิเร็น ธรรมรัตนจะเป็นวัตถุแห่งการเคารพบูชาแห่งคำสอนภาคแก่นแท้ และสังฆรัตนจะเป็น นิกโก (*คัมภีร์หกเล่ม*, หน้า 225) เหตุผลคือ นิชิเร็นเป็นพระพุทธรูปพื้นฐานหรือภายหลังการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ ผู้มอบ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว แก่สรรพสัตว์ ทำให้พุทธภาวะของทุกคนเป็นไปได้ วัตถุแห่งการเคารพบูชาแห่งคำสอนภาคแก่นแท้ คือมณฑลโงะฮอนซอน ซึ่งทำให้ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ปรากฏเป็นรูปธรรม และ นิกโก เป็นศิษย์เพียงผู้เดียวที่ถ่ายทอดคำสอนลึกซึ้งของนิชิเร็นอย่างถูกต้องด้วยเอกภาพของอาจารย์กับศิษย์

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาใน *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา* ได้เบี่ยงเบนอย่างมากจากคำสอนของท่าน นิชิคัง ในหลายประเด็น หนังสือดังกล่าวนำเสนอแนวคิดของ ฝ่ายศึกษาคำสอนแห่งสมาคมโซคา ซึ่งได้เสนอขึ้นเมื่อมีการปรับปรุงข้อบังคับขององค์กรในปี ค.ศ. 2014 โดยระบุว่า:

“คำสอนของนิชิคัง ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตีความคำสอนของนิชิเร็นโซกุ มีทั้งส่วนที่ใช้ได้อย่างสากลซึ่งอธิบายเจตนาแท้จริงของนิชิเร็น ไคโซนิิน และส่วนที่สะท้อนข้อจำกัดทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ เพื่อตอบสนองความจำเป็นในการรักษากายที่อ่อนแอไว้ในช่วงที่ประมุขสงฆ์สืบทอดคัมภีร์มาจากรั้วโยบิจิ นิชิคังจึงเน้นย้ำความชอบธรรมของสำนักคนแต่เพียงสำนักเดียว ดังนั้น นับจากนี้จึงจำเป็นต้องแยกแยะระหว่างสองส่วนนี้” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 2)

อย่างไรก็ตาม *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* มิได้แจกแจงอย่างชัดเจนว่าส่วนใดในคำสอนของนิชิคัง เป็น “สิ่งที่มีคุณค่าสากล” และส่วนใดถูกจำกัดด้วย “เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์” ไม่มีการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งว่า ส่วนใดของคำสอน ควรจัดอยู่ใน ประเภทใด นอกจากนี้ หนังสือยังหลีกเลี่ยงการใช้แนวคิดทางคำสอนสำคัญโดยสิ้นเชิง เช่น วัตถุแห่งการเคารพบูชาฝ่ายธรรม (Hō-Honzon), วัตถุแห่งการเคารพบูชาฝ่ายบุคคล (Nin-Honzon), เอกภาพของบุคคลกับธรรม (Ninpo-ikka) และ คุณอนันใจ

แม้ข้อความในหนังสือจะกล่าวว่านิชิเร็นคือ “พระพุทธรูปดั้งเดิมในยุคปลายแห่งพระธรรม” ทว่าในความเป็นจริงกลับจำกัดบทบาทของท่านไว้เพียงในฐานะตัวแทนผู้ส่งสาร และผู้รับมรดกธรรมที่พระสาขามุนิแต่งตั้ง *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* คงสถานะของนิชิเร็นไว้ที่ระดับของพระโพธิสัตว์โจเงียว โดยจัดวางให้พระสาขามุนิอยู่เหนือกว่าอย่างเด่นชัด จุดยืนพื้นฐานนี้เผยให้เห็นว่า แม้จะใช้ถ้อยคำที่ดูเหมือนสอดคล้อง แต่โดยสาระแล้ว *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ปฏิเสธจุดยืนของสำนักนิกโก ซึ่งยืนยันความเป็นเลิศของนิชิเร็นเหนือพระสาขามุนิอย่างชัดเจน

เหตุผลที่ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* หลีกเลี่ยงคำว่า “เอกภาพของบุคคลกับธรรม” อย่างเจาะจง ก็เพราะจุดยืนพื้นฐานข้างต้น หากยอมรับแนวคิดนี้ “ธรรม” (โฮ) ก็จะหมายถึง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว โดยไม่อาจหลีกเลี่ยง และ “บุคคล” (นิน) ก็จะต้องเป็นนิชิเร็นผู้แรกที่แสดง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว

เนื่องจากพระสาขยุมุณี ไม่เคยแสดง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว จึงไม่อาจถือว่าเป็นพุทธรูปที่เป็นหนึ่งเดียวกับ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ได้ ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถวางพระสาขยุมุณีไว้เหนือกว่านิชิเรน ดังนั้น *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* จึงหลีกเลี่ยงและละเลยแนวคิด “เอกภาพของบุคคลกับธรรม” อย่างเป็นระบบ

หากพิจารณาตามคำสอนของนิชิคัง แล้ว แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงการยึดติดกับรูปแบบภายนอกและสิ่งสมมุติซึ่งมีไว้เพียงเพื่อชี้นำสัตว์โลกในระดับผิวเผินเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงละเลยการค้นคว้าภายในอย่างแท้จริงและลึกซึ้งของนิชิเรน โดยสิ้นเชิง

ใน ส่วนของ “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” แม้ นิชิคัง จะระบุว่าเป็น “วัตถุแห่งการเคารพบูชาแห่งคำสอนภาคแก่นแท้” แต่ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา* กลับกำหนดให้เป็น นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว (หน้า 158, 161) จนถึงปัจจุบัน สมาคมโซคาเคยนิยาม “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” ว่าเป็น “วัตถุแห่งการเคารพบูชาแห่งคำสอนภาคแก่นแท้” (*พื้นฐานการศึกษาพุทธธรรม*, หน้า 55) ทว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ได้เปลี่ยน “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” ซึ่งเป็นแกนกลางของ “สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่” จาก “วัตถุแห่งการเคารพบูชา” มาเป็น “โคโมกุ” ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางคำสอนอย่างมีนัยสำคัญ

ที่แท้แล้ว การนิยาม “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” ว่าเป็น นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ก็คือหลักคำสอนของสำนักมิโนบุโดยตรง ใน หนังสืออ่านสรุปหลักคำสอนของสำนักมิโนบุได้ระบุว่า:

“สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ได้แสดงขึ้นโดยมีพื้นฐานจากธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียวคือนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งพระสาขยุมุณีผู้เป็น ‘พระศาสดาแห่งคำสอน’ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้ ได้มอบให้แก่พระโพธิสัตว์แห่งคำสอนเดิม (พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ) เพื่อมวลมนุษย์ในยุคปลายแห่งพระธรรม” (หนังสืออ่านสรุปหลักคำสอน, หน้า 76)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นชัดว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ได้เปลี่ยนความหมายของ “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” จากแนวคิดของสำนักนิโก ไปสู่นิยามของสำนักมิโนบุอย่างชัดเจน

ภายหลังจากเหตุการณ์ “การละทิ้งสภาพชั่วคราวและเปิดเผยสภาวะแท้จริง” ในการถูกข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิ นิชิเรนจึงเริ่มจาริกมณฑลโงะฮอนซัน ขึ้น อย่างไรก็ตาม สำนักมิโนบุและนิกายอื่น ๆ ไม่เข้าใจความหมายของมณฑลโงะฮอนซัน และจึงถือว่าเป็นเพียงวัตถุแห่งการเคารพบูชาอย่างหนึ่งในบรรดาวัตถุแห่งการเคารพบูชาทั้งหลาย เช่น รูปปั้นพระสาขยุมุณีหรือเทพเจ้าอื่น ๆ ผลคือ พวกเขาไม่มีคำจำกัดความที่มั่นคงของวัตถุแห่งการเคารพบูชา และรูปแบบก็แตกต่างกันไปในแต่ละวัด ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนทางคำสอน

ดังนั้น นิกายเหล่านี้จึงไม่สามารถวาง “วัตถุแห่งการเคารพบูชา” ให้เป็นแกนกลางของ “สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่” ได้ แต่จำต้องยึดคำสอนก่อน “การละทิ้งสภาพชั่วคราวและเปิดเผยสภาวะแท้จริง” ที่เน้น “โคโมกุ” เป็นศูนย์กลางแทน ในระบบของสำนักมิโนบุ การตั้ง “โคโมกุ” เป็นศูนย์กลางของ “สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่” ทำให้ “โคโมกุ” หลุดออกจาก “วัตถุแห่งการเคารพบูชา” และนำไปสู่การสวด “โคโมกุ” ต่อหน้าวัตถุแห่งการเคารพบูชาต่าง ๆ เช่น รูปพระพุทธรูปเจ้า หรือเทพเจ้าลัทธิชินโต โดยยังถือว่านั่นคือ “โคโมกุ แห่งคำสอนภาคแก่นแท้”

อย่างไรก็ตาม นิชิเรนได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในจดหมายถึงมิสาวะ ว่า:

“หลักธรรมที่ข้าพเจ้าได้แสดงไว้ก่อนจะถูกเนรเทศไปยังซาโคะนั้น ไม่แตกต่างจากคำสอนชั่วคราวที่พระพุทธองค์แสดงไว้ก่อนแสดง *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 2013)

คำกล่าวนี้นี้แสดงอย่างชัดเจนว่า จุดยืนของนิชิเรนได้เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง หลังจาก “การละทิ้งสภาพชั่วคราวและเปิดเผยสภาวะแท้จริง” และการเริ่มจาริกมณฑลโงะฮอนซัน ในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ ในนิพนธ์ การเปิดดวงตา นิชิเรนได้กล่าวว่า:

“บุคคลที่ชื่อว่านิชิเรนนั้น ถูกตัดศีรษะเมื่อเวลาชาว วันที่สิบสอง เดือนเก้า ปีที่แล้ว” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเรนไดโชนิน ฉบับใหม่*, หน้า 102)

ดังนั้น สถานะของนิชิเรื่อก่อนเหตุการณ์ถูกข่มเหงที่ทตสึโนะคุจิจึงสิ้นสุดลง ณ ขณะนั้น และหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ขึ้นใหม่แห่งการตรัสรู้ของท่านได้ปรากฏขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง อุดลัษณ์ของนิชิเรนเปลี่ยนจากพระโพธิสัตว์ใจเจียว ผู้ได้รับมอบหมายจากพระสาขยุมุณี เป็นพระพุทธรูปพื้นฐาน ผู้เป็นหนึ่งเดียวกับนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และแม้แต่พระสาขยุมุณีกับพระพุทธรูปเจ้ามหาสมบัติก็อยู่ในฐานะบริวารของท่าน การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งสำคัญ

ดังนั้น แนวทางของ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* และสำนักมิโนบุ ที่ถือว่า “โคโมกุ” เป็น “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” และยกให้เป็นแก่นแท้ของคำสอนของนิชิเรนนั้น จึงถือเป็นความเข้าใจผิดอย่างร้ายแรงต่อพุทธธรรมของนิชิเรน โงะฮอนซัน ในรูปแบบของ “มณฑลโงะฮอนซัน” คือวัตถุประสงคสูงสุดแห่งการปฏิบัติของนิชิเรนในโลกนี้โดยไม่ต้องสงสัย (คำตอบถึงอาบุคสึโบ, หน้า 1377) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจ “สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่” โดยมี “มณฑลโงะฮอนซัน” ซึ่งเป็นการค้นคว้าภายในของนิชิเรนเป็นรากฐาน

เกี่ยวกับ “พระรัตนตรัย” สมาคมโซคาได้อึดตามคำสอนของนิชิคัง มาโดยตลอด โดยถือว่า “พุทธรัตนะ” คือ นิชิเรนไดโชนิน, “ธรรมรัตนะ” คือ โงะฮอนซัน แห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว, และ “สังฆรัตนะ” คือ นิกโกโชนิน (*บทนำสู่การศึกษาพุทธธรรม*, หน้า 273) อย่างไรก็ตาม *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*

ได้เปลี่ยนแปลงนิยามเหล่านี้ โดยให้ “ธรรมรัตน์” หมายถึงตัว นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว แทนที่จะเป็น โงะซอน แห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และเปลี่ยนจากนิกโก ในฐานะ “สังฆรัตน์” มาเป็นสมาคมโซคาแทน (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 158–159) กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เช่นเดียวกับการตีความ “ธรรมรัตน์ยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” หนังสือเล่มนี้ได้เปลี่ยนจาก โงะซอน ไปเป็นเพียง ไดโมกุ

ทั้งนี้ควรสังเกตว่าสำนักมิโนบุเองก็ถือว่า “ธรรมรัตน์” คือ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* และโดยเฉพาะคือนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว (สถาบันวิจัยพุทธนิชิเรนแห่งมหาวิทยาลัยชิซุโอะ, พจนานุกรมงานเขียนของนิชิเรนโชนิน: หมวดคำสอน, หน้า 417) ดังนั้น ทำที่ของ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ที่ระบุว่า “ธรรมรัตน์” คือ ไดโมกุ แห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว จึงเหมือนกับแนวทางของสำนักมิโนบุ โดยสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงพระรัตนตรัยเช่นนี้เป็นการแก้ไขคำสอนในระดับใหญ่ ทว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ไม่ได้ให้คำอธิบายใด ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนี้เลย

ยิ่งไปกว่านั้น เกี่ยวกับ “สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งคำสอนภาคแก่นแท้” (ฮอนมง โนะ ไคตัน) *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ไม่เพียงละเลย “สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นจริง” (จิ โนะ ไคตัน) ซึ่ง นิชิคัง ได้ชี้ชัดไว้อย่างเด่นชัดใน *ว่าด้วยการรับสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่* เท่านั้น แต่ยังไม่มีกรให้เหตุผลใด ๆ สำหรับการละเลยดังกล่าว ปัจจุบัน ไม่มีต้นฉบับลายมือจริงของ *ว่าด้วยการรับ สามธรรมลับอันยิ่งใหญ่*หลงเหลืออยู่ สำนักมิโนบุซึ่งปฏิเสธข้อความใดก็ตามที่ไม่มีต้นฉบับหรือบันทึกทางประวัติศาสตร์ว่ามีอยู่ ถือว่าคำสอนนี้เป็นของปลอม อาจเป็นไปได้ว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* กำลังเดินตามแนวทางของมิโนบุ แต่สิ่งที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ งานวิจัยล่าสุดที่ใช้การวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ได้สรุปว่า คำสอนดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเป็นของแท้มากกว่า ดังนั้น การที่ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* ละเลยการกล่าวถึง “สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นจริง” โดยสิ้นเชิง จึงถือเป็นการเบี่ยงเบนออกจากคำสอนของนิชิเรนไดโชนินโดยพื้นฐาน

แน่นอนว่า เนื่องจาก นิชิคัง เป็น ประมุขสงฆ์ แห่ง วัด ไท เซ กิ จิ ท่านจึงมีหน้าที่ตามสถานะทางสถาบันที่จะยืนยันความชอบธรรมและความเป็นเลิศของสำนักพุทโธเหนือสำนักอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การที่ท่านให้ความสำคัญ “*ไดโงะซอน*” ในฐานะศูนย์กลางแห่งศรัทธา โดยยึดตามธรรมเนียมของวัดไทเซกิจิที่ว่านิชิเรนเป็นผู้จารึก *ไดโงะซอน* นี้ด้วยตนเอง สะท้อนบทบาทของท่านในฐานะผู้นำคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตาม นิชิคัง มิได้เพียงแต่ดำเนินตามผลประโยชน์ของนิกายเท่านั้น หากยังวางรากฐานข้อเสนอทางคำสอนของตนไว้บนความรู้สึกซึ่งด้านพุทธธรรมเพี้ยนไป การวิเคราะห์ โกโซ และคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา ตลอดจนประเพณีทางปรัชญาที่สืบทอดในสำนักพุทโธ การตีความทางคำสอนของนิชิคัง จึงมีใช้สิ่งที่กำหนดขึ้นตามอำเภอใจ

แม้ว่าในปัจจุบัน การเน้น *ไดโงะซอน* ในฐานะรากฐานทางคำสอนจะไม่อาจใช้ได้อีกต่อไป และ นิชิคัง ได้บัญญัติศัพท์เฉพาะบางคำขึ้น เช่น “*หกธรรมลับอันยิ่งใหญ่*” แต่คำสอนของท่านโดยรวมก็มิได้เบี่ยงเบนไปจากหลักคำสอนของสำนักพุทโธที่สืบทอดมาตั้งแต่ นิกโก

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ระบุว่า:

“ในบรรดาคำสอนของนิชิคัง การตีความที่สอดคล้องกับหลักการ ‘ถือโกโซเป็นรากฐาน’ และ ‘เชื่อมตรงสู่ไดโชนิน’ รวมถึงสิ่งที่ส่งเสริมศรัทธาและการปฏิบัติของสมาชิกสมาคมโซคาในการส่งเสริมโกเซ็นรุฟุ จะยังคงได้รับคุณค่าโดยธรรมชาติ” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 159)

แต่ในความเป็นจริง *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* มิได้อ้างถึง นิชิคัง เลย และแนวทางที่ใช้ในหัวข้อคำสอนสำคัญต่าง ๆ เช่น “*ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว*”, “*พระรัตนตรัย*” และ “*สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งคำสอนภาคแก่นแท้*” ก็ล้วนขัดแย้งกับคำสอนของนิชิคัง อย่างชัดเจน แม้หนังสือจะอ้างว่า “*จะยังคงให้คุณค่า*” แก่แนวคิดของนิชิคัง แต่เนื้อหาที่ปรากฏกลับปฏิเสธและละเลยกรอบคำสอนของนิชิคัง อย่างสิ้นเชิง วิธีการเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* กำลังมุ่งหน้าไปสู่การตัดขาดจากสายคำสอนของสำนักนิกโก อย่างเจตนา

(10)

ประวัติศาสตร์ของสมาคมโซคาและการถูกขับออกจากนิชิเรนโซชู

สมาคมโซคาได้รับการก่อตั้งขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1930 (ปีโชวะที่ 5) โดยประธานคนแรก สึเนซาบุโร มาคิจิ (1871–1944) และประธานคนที่สอง โจเซ โทคะ (1900–1958) ในเวลานั้นใช้ชื่อว่า “สมาคมการศึกษาโซคา” (Soka Kyoiku Gakkai; สมาคมการศึกษาเพื่อการสร้างคุณค่า) การก่อตั้งองค์กรนี้มีที่มาจากข้อเท็จจริงว่า ในปี ค.ศ. 1928 สองปีก่อนหน้า มาคิจิและโทคะได้เข้ารับศรัทธาในนิกาย นิชิเรนโซชู และเปลี่ยนมานับถือพุทธธรรมของนิชิเรน (สำนักฟุจิได้ใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า “นิชิเรนโซชู” ในปี ค.ศ. 1912) ในบรรดาทั้งสองนั้น มาคิจิเป็นผู้เปลี่ยนศรัทธาก่อน และต่อมาเป็นผู้นำโทคะมาสู่ความเชื่อ ในขณะนั้น มาคิจิดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนประถมชิโรกานะ เขตมินาโตะ กรุงโตเกียว และเป็นนักภูมิศาสตร์ผู้เขียนผลงาน ภูมิศาสตร์แห่งชีวิต (จินเซ ชิริงากุ, ค.ศ. 1903) ซึ่งถือเป็นงานภูมิศาสตร์มนุษย์อย่างเป็นระบบชิ้นแรกในประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งเขายังเป็นนักทฤษฎีทางการศึกษาผู้พัฒนาแนวทางการศึกษาดั้งเดิมที่เรียกว่า “การศึกษาโซคา” ผ่านการวิจัยปรัชญาคุณค่า

แม้ว่ามาคิจิจะไม่ได้นับถือศาสนาใดเป็นการเฉพาะมาก่อน แต่เขามีความสนใจอย่างมากในแนวคิดทางศาสนา เขาเคยเข้าฟังคำเทศนาในโบสถ์คริสต์ ปฏิบัติสมาธิแบบเซน และเข้าร่วมฟังการบรรยายต่าง ๆ ที่จัดโดยโคคุชูโค (องค์กรพุทธฆราวาสที่ก่อตั้งโดย ทานากะ ชิงากุ นักบวชสำนักมินิกิของนิกายนิชิเรน ผู้สนับสนุนลัทธิชาตินิยม) อย่างสม่ำเสมอ ทว่าไม่มีสิ่งใดสามารถสร้างความประทับใจให้เขาได้อย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับเรื่องนี้ มาคิจิได้เขียนไว้ภายหลังว่า:

“ไม่มีสิ่งใดมีพลังเพียงพอที่จะเปลี่ยนแนวโน้มทางวิทยาศาสตร์และปรัชญาของข้าพเจ้า หรือสามารถเข้ากันได้กับแนวโน้มเหล่านั้น” (บทนำระบบการศึกษาโซคา, ผลงานรวมของสึเนซาบุโร มาคิจิ, เล่ม 8, หน้า 405)

ปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้มาคิจิเข้ารับศรัทธาในนิชิเรนโซชู คือการสนทนากับ โซเค มิทานิ (1878–1932) ฆราวาสผู้มีศรัทธาในนิชิเรนโซชู และเป็น ครูใหญ่ ของ โรงเรียน การค้าหนึ่ง จากข้อมูลใน ลำดับเหตุการณ์ ของ ประธาน สาม ท่าน แห่ง สมาคม โซคา มาคิจิรู้สึกซาบซึ้งใจอย่างยิ่งเมื่อได้รับฟังคำอธิบายเกี่ยวกับพุทธธรรมของนิชิเรนจากมิทานิ เขาไปที่บ้านของมิทานิทุกวันต่อเนื่องกันสัปดาห์หนึ่ง และมีการสนทนาอย่างลึกซึ้ง หลังจากบทสนทนาเหล่านั้น มาคิจิรู้สึกแน่ชัดว่าพุทธธรรมของนิชิเรนคือศาสนาที่ตนแสวงหามาตลอด และได้ตัดสินใจด้วยศรัทธาอันแน่วแน่ที่จะเข้ารับศรัทธาในพุทธธรรมของนิชิเรน กลายเป็นฆราวาสผู้มีศรัทธาในนิชิเรนโซชู

มาคิจิไม่เพียงเป็นนักการศึกษาผู้มีประสบการณ์สูง แต่ยังเป็นปัญญาชนผู้มีความรู้กว้างขวางในหลากหลายสาขา รวมถึงวิชาการขั้นสูงสุดในยุคสมัยนั้น เขามีความรู้ไม่เพียงแต่ใน หมู่ นิกาย นิชิเรน ต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังรวมถึง ศาสตร์ ทาง ศาสนา โดยทั่วไป เป็นที่เชื่อได้อย่างสูงว่าการสนทนาของเขากับมิทานิได้ครอบคลุมถึงความแตกต่างระหว่างสายสำนักนิกโก และนิกายนิชิเรนสายอื่น ๆ ด้วย ด้วยเหตุนี้ การที่ มาคิจิ จิต ค ลี น ใจ เลื อ ก ศ ร ั ท ห า ใน นิ ชิ เร็น โซ ชู ใน ที่ ส ุด ย่อมแสดงให้เห็นว่าเขาได้พิจารณาแล้วว่าความเป็นนิกายที่แท้จริงของพุทธธรรมของนิชิเรนนี้นั้นอยู่ที่สายสำนักนิกโก มิใช่นิกายนิชิเรนอื่น ๆ

สมาคมการศึกษาโซคาซึ่งมาคิจิก่อตั้งขึ้นในตอนแรก เป็นองค์กรที่มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและดำเนินการตามปรัชญาทางการศึกษาของเขา ทว่าเมื่อสมาชิกทั้งหมดกลายเป็นผู้มีศรัทธาในนิชิเรนโซชู กิจกรรมขององค์กรก็เริ่มมีลักษณะทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยประมาณปี ค.ศ. 1936 สมาคมนี้ได้แปรสภาพจากสังคมวิชาการด้านการศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรศาสนาที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและเผยแผ่พุทธธรรมของนิชิเรน มาคิจิตระหนักว่า นิชิเรนโซชู สืบทอดคำสอนที่ถูกต้องของนิชิเรน แต่ในขณะที่เขากลัวว่าองค์กรจะสร้างทางสายตันของนิกายนั้น ซึ่งยังคงจำกัดอยู่ที่ศาสนาเพื่อพิธีกรรมศพ และมีการเบี่ยงเบน เช่น การแบ่งแยกระหว่างนักบวชและฆราวาส แม้ว่ามาคิจิจะเคารพคำสอนของนิชิเรนโซชู เขาก็ยังคงรักษาความเป็นอิสระของสมาคมไว้ บริหารองค์กรและขึ้นนำศรัทธาของสมาชิกโดยไม่ขึ้นต่ออำนาจของนักบวช อย่างไรก็ตาม ความเคารพของมาคิจิต่อคำสอนของนิชิเรนโซชู ปรากฏชัดในข้อเท็จจริงที่ว่า ตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. 1936 เป็นต้นมา เขาพร้อมกับโทคะและผู้นำหลักอื่น ๆ ได้เข้าร่วมฟังการบรรยายของประมุขสงฆ์ลำดับที่ 59 นิจิกิ และประมุขสงฆ์ลำดับที่ 65 นิจุน (日淳) อย่างกระตือรือร้น และศึกษาคำสอนของนิชิเรนอย่างขยันขันแข็ง

ตรงกันข้ามกับนิชิเรนโซชู ซึ่งศรัทธากลายเป็นเพียงพิธีการที่ขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน มาคิจิได้วางพุทธธรรมของนิชิเรนไว้ในฐานะ “วิถีการดำเนินชีวิตเชิงปฏิบัติ” ที่เปิดโอกาสให้บุคคลบรรลุชัยชนะในชีวิต เขาได้นำทฤษฎีคุณค่าที่พัฒนาขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการชี้นำผู้คนสู่พุทธธรรมของนิชิเรน เกี่ยวกับประเด็นนี้ มาคิจิได้กล่าวไว้ในการสอบสวนหลังการจับกุมว่า:

“คุณค่าเฉพาะตัวของสิ่งที่ข้าพเจ้าทำอยู่ อยู่ที่การนำทฤษฎีคุณค่าประยุกต์เข้ากับหลักศรัทธาของนิชิเรนโซชู ภายใต้กรอบขององค์กรฆราวาส นี่เองคือสิ่งที่ทำให้สมาคมการศึกษาโซคาแตกต่างอย่างแท้จริง” (ผลงานรวมของสึเนซาบุโร มาคิจิ, เล่ม 10, หน้า 188)

ดังคำพูดของมาคิจิที่กล่าวไว้ สมาคมการศึกษาโซคาในฐานะองค์กรของผู้ศรัทธาในนิกาย นิชิเรนโซชู โดยธรรมชาติ ย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานคำสอนของสำนักนิกโก อย่างไรก็ตาม พระของนิชิเรนโซชู บางส่วนและผู้ศรัทธาแบบดั้งเดิมกลับต่อต้านสมาคมดังกล่าว ซึ่งมาคิจิได้ตอบโต้ด้วยคำคัดค้านต่อไปนี้:

“ไม่เพียขงผู้สรัทธาในคำสอนผิดภายในนิยายของนิชิเร็น แม้แต่ผู้ที่ เป็น สรัทธาของนิชิเร็น โชชู หากมีความอิจฉาริษยาและความชิงชังต่อผู้ที่ปฏิบัติความดีอันยิ่งใหญ่ของชีวิตด้วยความจริงใจ เขาผู้นั้นจะตกอยู่ในสภาพที่กล่าวไว้ใน*สังฆธรรมปุณยจริกสูตร*ว่า ‘แม้จะเชื่อใน*สังฆธรรมปุณยจริกสูตร* แต่จะไม่ได้รับผลบุญ กลับเชื่อเชิญโทษทัณฑ์มาแทน’” (ผลงานรวมของสึเนะซาบุโร มาคิจิ, เล่ม 10, หน้า 49)

เมื่อสงครามแปซิฟิกทวีความรุนแรงขึ้น และการปราบปรามศาสนาโดยรัฐบาลยิ่งรุนแรงมากขึ้น ความแตกต่างระหว่างสมาคมการศึกษาโซคากับนิชิเร็นโชชู ก็ยิ่งปรากฏเด่นชัดขึ้น ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1943 สำนักงานบริหารของนิชิเร็นโชชู ได้เรียกมาคิจิและผู้นำสมาคมการศึกษาโซคาไปยังวัดไทเซกิกิ และสั่งให้พวกเขานำสมาชิกรวม 10 คนมาขึ้นเครื่องบินที่ท่าอากาศยานโตเกียว อย่างไรก็ตาม มาคิจิยึดมั่นในหลักการพื้นฐานของพุทธธรรมของนิชิเร็นซึ่งห้ามการหมิ่นประมาทพระธรรมอย่างเคร่งครัด และปฏิเสธคำสั่งนั้นโดยทันที ขณะที่ฝ่ายพระของนิชิเร็นโชชู ยอมจำนนต่อแรงกดดันของรัฐบาลเพราะเกรงกลัวการถูกข่มเหง มาคิจิกลับตัดสินใจปกป้องความบริสุทธิ์ของความเชื่อ แม้จะต้องแลกด้วยการถูกข่มเหงก็ตาม เป็นผลให้ในเดือนกรกฎาคมของปีเดียวกัน มาคิจิ โทคะ และผู้นำคนอื่นๆ อีก 19 คนของสมาคมการศึกษาโซคาถูกจับกุมและจำคุกในข้อหาละเมิดพระราชอำนาจและฝ่าฝืนกฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อย ผู้นำทั้งหมดนอกจากมาคิจิและโทคะ ต่างละทิ้งศรัทธา นำไปสู่การล่มสลายเกือบทั้งหมดของสมาคมการศึกษาโซคา

มาคิจิเสียชีวิตในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1944 ที่สถานกักกันโตเกียว อย่างไรก็ตามในเดือนกรกฎาคมของปีถัดมา โทคะได้รับการปล่อยตัวและเริ่มฟื้นฟูองค์กรทันที เขาตระหนักว่าสาเหตุหลักที่ผู้นำละทิ้งศรัทธานั้น มาจากการขาดความเข้าใจลึกซึ้งในคำสอน โทคะจึงเปลี่ยนชื่อองค์กรเป็น “สมาคมโซคา” และฟื้นฟูโครงสร้างและกิจกรรมโดยการบรรยาย*สังฆธรรมปุณยจริกสูตร*และ โโกโซ แก่กลุ่มผู้ติดตามจำนวนเล็กน้อย นอกเหนือจากกิจกรรมการเผยแผ่ เขายังจัดให้มีการศึกษาคำสอนเป็นเสาหลักสำคัญของกิจกรรมของสมาคมโซคา

เมื่อโทคะรับตำแหน่งประธานสมาคมโซคาคนที่สองในปี ค.ศ. 1951 เขาได้กำหนดเป้าหมายทันทีที่จะจัดพิมพ์ชุดรวม โโกโซ และมอบหมายให้ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 59 นิชิโก เป็นผู้เรียบเรียง คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับสมาคมโซคา ซึ่งแล้วเสร็จในเดือนเมษายน ค.ศ. 1952 มีความโดดเด่นตรงที่รวมถึงคัมภีร์ถ่ายทอด เช่น *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโยกะฮะฮอนมง*, *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ*, และ *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* รวมถึงคัมภีร์คำสอนที่สืบทอดในสำนักนิกโก เช่น *ว่าด้วยการหักล้างพระอาวุธห้ารูป*, *แนวทางสำหรับผู้ศรัทธาแห่งสำนักฟุจิ*, และ *คำดักเตือนยี่สิบหกข้อของนิกโก*

ต่อมา โทคะ เริ่มตีพิมพ์บทบรรยาย โโกโซ หลักสิบเรื่อง รวมทั้ง ว่าด้วยการสถาปนาคำสอนที่ถูกต้องเพื่อสันติสุขของแผ่นดิน, การเปิดดวงตา และ *วัตถุแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต* แนวทางพื้นฐานของเขายังคงเชื่อถือตรงต่อคำสอนของสำนักนิกโก และแสดงความเคารพอย่างลึกซึ้งต่อคำอธิบายทางคำสอนของนิชิคัง ผู้จัดระบบคำสอนคนสำคัญของสำนักนี้ ตัวอย่างเช่น ในคำนำของบทบรรยาย *วัตถุแห่งการเคารพบูชาเพื่อการสังเกตจิต* โทคะ เขียนว่า:

“โกโซ เล่มนี้คือแก่นแท้แห่งปรัชญาพุทธธรรม หลักการสูงสุดในบรรดาหลักการสูงสุด ตลอดประวัติศาสตร์ มีนักปราชญ์มากมายนับไม่ถ้วนที่พยายามตีความคัมภีร์นี้ แต่ไม่มีใครสามารถเข้าถึงแก่นอันลึกซึ้งของผู้สถาปนา นิชิเร็นไดโชนิน ได้อย่างแท้จริง มีเพียงประมุขสงฆ์ลำดับที่ 26 นิชิคัง โชนินแห่งวัดไทเซกิกิเท่านั้นที่ได้อธิบายคำสอนอันลึกซึ้งของผู้สถาปนาอย่างครบถ้วน อย่างแท้จริง ก่อน นิชิคัง โชนินไม่เคยมีผู้ใดทำได้ และหลังจากท่านก็ไม่จำเป็น ต้องมีคำอธิบายทางปรัชญาอีกต่อไป ข้าพเจ้าเชื่อมั่นในสิ่งนี้อย่างแน่วแน่ ดังนั้น บทบรรยายนี้จึงเรียบเรียงขึ้นโดยยึดจากคำบรรยายของนิชิคัง โชนินเท่านั้น โดยไม่เบี่ยงเบนจากคำของท่านเลย” (ผลงานรวมของโทโซ โทคะ, เล่ม 3, หน้า 378)

แม้ว่าโทคะจะยึดมั่นในคำสอนของสำนักนิกโก เขาก็ยังแสวงหาหนทางในการอธิบายพุทธธรรมของนิชิเร็นในเชิงร่วมสมัย โดยได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์การตระหนักรู้ในคุกว่า “พุทธภาวะคือชีวิตโดยแท้” เขาได้เขียนบทความ เช่น *ทฤษฎีชีวิต* ในลักษณะเดียวกับที่มาคิจิเคยทำไว้กับ *ทฤษฎีคุณค่า* ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของเขาในการถ่ายทอดคำสอนของนิชิเร็นในรูปแบบที่ผู้คนยุคปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดอยู่เพียงกรอบคำสอนดั้งเดิม

หลังการตีพิมพ์ คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน สมาคมโซคาได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศึกษาคัมภีร์ โโกโซ และ *คัมภีร์หกเล่ม* โดยจัดการสอบคำสอนประจำปีตามระดับความสามารถ ความมั่นใจในเชิงทฤษฎีและอุดมการณ์ที่ได้จากการศึกษาคำสอนนั้นกลายเป็นแรงขับเคลื่อนของการเผยแผ่ ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวอย่างรวดเร็วหลังโทคะรับตำแหน่งประธาน ผลก็คือ จำนวนครัวเรือนของสมาคมโซคา ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 4,000 ครัวเรือนเมื่อโทคะรับตำแหน่งเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 750,000 ครัวเรือน เมื่อเขาเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1958 ในช่วงเวลาอันสั้น โทคะได้เปลี่ยนสมาคมโซคาให้กลายเป็นหนึ่งในองค์กรพุทธที่ใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น

ไคซาคุ อิเคดะ (ค.ศ. 1928–2023) ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานสมาคมโซคาคนที่สามต่อจาก โทคะ ใน ค.ศ. 1960 ยึดมั่นคำสอนของสำนักนิกโก อย่างแน่วแน่มากมายนับ โทคะ ความมุ่งมั่นนี้ปรากฏชัดในบทบรรยายของเขา เช่น *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* และ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* ในคำนำของบทบรรยาย*บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* เล่ม 1 ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1965 อิเคดะเขียนว่า:

“บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา เป็นตัวแทนแห่งแก่นสารของปรัชญาของนิชิเร็นไดโชนิน และเป็นคัมภีร์ที่ถ่ายทอดมรดกทางพุทธธรรมอันลึกซึ้ง มรดกนี้ได้รับการถ่ายทอดด้วยวาจาในช่วงบั้นปลายชีวิต ณ มิโนบุ โดยอิงจากข้อความสำคัญใน*สังฆธรรมปุณยจริกสูตร* อธิบายหลักการสูงสุดแห่ง ‘การหว่านเมล็ดแห่งเหตุแห่งจริง’ และคำสอนภาคแก่นแท้อันเป็นเอกเทศและมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งซ่อนอยู่ในส่วนลึกของพระสูตร ซึ่งต่อมาได้รับการถ่ายทอดสู่ นิกโกโชนิน ผู้สืบทอดโดยตรง และได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร”

ในทำนองเดียวกัน ในคำนำของ บทบรรยายเรื่อง *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* ซึ่งตีพิมพ์ในนิตยสาร *ไคเฮียคุเร็นเงะ* ในปี ค.ศ. 1977 อิเคดะได้เขียนว่า:

“เนื้อหาของ *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* ได้อธิบายอย่างถ่องแท้ถึงคำสอนอันลึกซึ้งในระดับความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของพุทธธรรมของโคโซนิน เผยให้เห็นอย่างแจ่มชัดถึงความแตกต่างอย่างเข้มงวดระหว่างการหวนและการเก็บเกี่ยวผลในพุทธธรรมของนิชิเร็น กับพุทธศาสนาของพระศากยमुณี โดยปราศจากความกำกวมแม้เพียงเล็กน้อย นี่คือการสอนสำคัญอันลือเลื่อง หนึ่งในเดียว และสูงสุดที่เจิดจรัสจากใจกลางของนิชิเร็นโคโซนิน พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] แห่งยุคปลายแห่งพระธรรม—เป็นดวงอาทิตย์นรันดร์ที่ส่องแสงบนอนาคตอันมีคัมภีร์และเลื่อมถ้อย สิ่งนี้ยิ่งทำให้ความเชื่อมั่นของเราในความจริงนี้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น”

แม้ว่าในบางช่วงเวลาจะมีความขัดแย้งระหว่างสมาคมโซคา กับนิกายนิชิเร็นโซชู เกิดจากลักษณะขององค์กรที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองฝ่ายต่างมุ่งสู่เส้นทางแห่งความร่วมมือระหว่างสงฆ์และฆราวาส สมาคมโซคาได้ยึดมั่นในคำสอนของนิกายนิชิเร็นโซชู ขณะที่นิชิเร็นโซชูเองก็ให้ความเคารพต่อผลงานการเผยแผ่พระธรรมของสมาคมโซคา ตั้งแต่ยุคของประธานโทดะ สมาคมโซคาไม่เพียงแต่สร้างและถวายอาคารวัดให้แก่วัดไทเซกิกิ แต่ยังได้จัดตั้งวัดสาขาทั่วประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากเพื่อสนับสนุนคณะสงฆ์ (รวมจำนวนวัดที่สร้างใหม่ ปรับปรุง และถวายโดยสมาคมโซคาให้แก่ณิกายถึง 356 แห่ง) ภายใต้อิทธิพลแห่งความร่วมมือนี้นี้ สมาคมโซคาได้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และในยุคของอิเคดะ จำนวนครัวเรือนสมาชิกได้ทะลุ 7.5 ล้านครัวเรือน

อย่างไรก็ตาม ประมุขสงฆ์ลำดับที่ 67 นิกเก็น (ค.ศ. 1922–2019) เรียกกร้องให้สมาคมโซคาอยู่ภายใต้อำนาจของคณะสงฆ์ ใน ค.ศ. 1990 เขาสั่งปลดอิเคดะจากตำแหน่งตัวแทนฆราวาสสูงสุดของ สกเกะโค และปฏิเสธคำขอเจรจาของสมาคมโซคา ในปีถัดมา เขาขับสมาคมโซคาออกจากนิชิเร็นโซชูโดยพลการ เหตุผลมิใช่เพราะสมาคมโซคาละเมิดคำสอนโค แต่เป็นการยืนยันอำนาจสัมบูรณ์ของประมุขสงฆ์และกล่าวว่าสมาคมโซคาไม่ยอมเชื่อฟัง อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวแล้ว คำสอนเรื่องอำนาจสัมบูรณ์ของประมุขสงฆ์มีในคำสอนดั้งเดิมของนิชิเร็นหรือ นิกโก แต่เป็นสิ่งที่สร้างในภายหลังที่เบี่ยงเบนจากคำสอนแท้จริง กล่าวโดยสรุป การขับออกครั้งนี้เป็นการกระทำที่ปราศจากพื้นฐานอันชอบธรรมในพุทธศาสนา

ยิ่งไปกว่านั้น การที่นิชิเร็นโซชูได้ขับสมาคมโซคา—ซึ่งกำลังเผยแผ่พุทธธรรมของนิชิเร็นทั้งในญี่ปุ่นและทั่วโลก—ถือเป็นการละทิ้งพันธกิจที่สำคัญที่สุดของนิชิเร็น คือ “โคเซ็นรุฟุ” หรือการเผยแผ่อย่างกว้างขวางของคำสอน การกระทำดังกล่าวถือเป็นการละเมิดเจตนารมณ์ของนิชิเร็นอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุนี้ การที่นิชิเร็นโซชูตัดสินใจขับสมาคมโซคาออกจากนิกาย จึงถือเป็นการสูญเสียความชอบธรรมในฐานะทายาทที่แท้จริงของสายสำนักนิกโก และในความเป็นจริงคือการแยกตัวออกจากสายสำนักนิกโก

การที่สมาคมโซคาถูกขับออกจากนิกายโดยนิชิเร็นโซชู ในท้ายที่สุดได้ทำให้องค์กรหลุดพ้นจากพันธนาการของคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานใด ๆ ต่อความเคารพที่มีต่อคำสอนของสายสำนักนิกโก หลักฐานชัดเจนคือ *ปัญญานแห่งสัทธรรมปุณฑริกสูตร* (ชุดหนังสือ 6 เล่ม) ที่อิเคดะตีพิมพ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา งานชิ้นนี้ซึ่งอภิปรายเนื้อหาทั้ง 28 บทของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในรูปแบบสนทนา ได้วิพากษ์อย่างรุนแรงต่อคำสอนของนิชิเร็นโซชูเรื่อง “อำนาจสูงสุดของประมุขสงฆ์” และการถือว่าสงฆ์มีสถานะเหนือฆราวาส ขณะเดียวกันก็พัฒนาแนวคิดของตนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานคำสอนของสายสำนักนิกโก

ตัวอย่างเช่น ในเล่มที่สี่ของ *ปัญญานแห่งสัทธรรมปุณฑริกสูตร* อิเคดะได้อ้างอิงข้อความจาก *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ* และแนวคิดเรื่อง *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกะซอนมง* อีกทั้งยังมีการอ้างถึงและอ้างอิงคำสอนของนิชิคัง ปรากฏตลอดทั้งหกเล่ม แสดงให้เห็นว่าแม้หลังจากถูกขับออก อิเคดะยังคงยึดมั่นในการสืบทอดคำสอนของสายสำนักนิกโก โดยเฉพาะระบบคำสอนของนิชิคัง นอกจากนี้ จนกระทั่งก่อนเสียชีวิตในปี ค.ศ. 2023 อิเคดะยังคงตีพิมพ์บทบรรยายเกี่ยวกับข้อความสำคัญใน *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* ภายใต้อำนาจชื่อ “พุทธธรรมแห่งตะวันอุทัยที่ส่องโลก” ในนิตยสาร *ไคเฮียคุเร็นเงะ* ซึ่งยังคงอ้างอิงเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ของอิเคดะ

ในทางตรงกันข้าม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ได้ละเลยไม่เพียงแต่ *การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมในสำนักโฮกะซอนมง*, *บทความหนึ่งร้อยหกข้อ*, และ *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* เท่านั้น หากแต่ยังละเลยระบบคำสอนทั้งหมดของนิชิคัง แนวทางเช่นนี้เบี่ยงเบนอย่างมากจากจิตวิญญาณของอดีตประธานทั้งสามของสมาคมโซคา ซึ่งต่างให้การยอมรับในความชอบธรรมของสายสำนักนิกโก และเคารพในคำสอนนั้น

แม้หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนจะตีพิมพ์ในทันทีหลังอิเคดะเสียชีวิตและอ้างว่าได้รับการตรวจทานโดยเขา แต่เนื้อหาของหนังสือกลับแตกต่างอย่างมากจากกรอบความคิดที่อิเคดะแสดงไว้ตลอดช่วงชีวิต ดังนั้น การอ้างว่าอิเคดะได้ตรวจทานหนังสือนี้จึงอาจมองได้ว่าเป็นความพยายามใช้ชื่อของเขา มากกว่าจะเป็นการสะท้อนจุดยืนทางคำสอนของเขาอย่างแท้จริง

(11) นิกโกสามารถถูกตัดออกจากสังฆรัตนะได้หรือไม่?

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา แสดงแนวโน้มชัดเจนที่จะห่างออกจากสายสืบทอดของนิกโก โดยเฉพาะการคัด นิกโก ออกจากสังฆรัตนะ หรือรัตนะแห่งคณะสงฆ์ ภายใน พระรัตน ตริย ตามธรรมเนียม สมาคม โซคาถือ นิกโก เป็น สังฆรัตนะ และในความหมายกว้าง สมาคมโซคาในฐานะองค์กรที่สืบทอดและเผยแผ่พระรัตนตริยอย่างถูกต้องผ่านคณะสงฆ์อันสมานฉันท์ที่รวมอยู่ในขอบเขตของสังฆรัตนะด้วย (พื้นฐานการศึกษาพุทธธรรม, หน้า 137; บทนำสู่การศึกษาพุทธธรรม, หน้า 274)

อย่างไรก็ตาม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน แม้จะระบุว่า:

“หลังการรณนภภาพของไดโซนิชิ ผู้ที่สืบทอดและถ่ายทอดพุทธธรรมของท่านอย่างถูกต้องคือ นิกโกโซนิชิ และในยุคปัจจุบัน สมาคมโซคาได้ดำเนินตามแบบอย่างของนิกโกโซนิชิ และเผยแผ่คำสอนของไดโซนิชิไปทั่วโลก ตามที่ระบุไว้ในโกโซ” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 159)

ก็ยังคงหลีกเลี่ยงไม่กล่าวอย่างชัดเจนว่า นิกโก เป็นสังฆรัตนะ แคกลับระบุว่า:

“ในยุคปัจจุบัน สมาคมโซคา ในฐานะองค์กรที่ถ่ายทอด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว อย่างถูกต้อง เป็นสังฆรัตนะ” (ที่เดียวกัน)

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ไม่ได้อธิบายเหตุผลว่าเหตุใด นิกโก จึงถูกตัดออกจากสังฆรัตนะ การละเว้นเช่นนี้อาจเป็นปัญหาใหญ่โดยตัวมันเอง โดยพื้นฐานแล้ว พระรัตนตริย—คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์—ไม่ใช่เพียงหลักการของพุทธธรรมของนิชิเร็นเท่านั้น หากแต่ยังเป็นรากฐานของพระพุทธศาสนาโดยรวมอีกด้วย ในนิชิเร็นโกโซ การอธิบายเหตุปัจจัยของสัทภพ นิชิเร็นกล่าวไว้ว่า:

“ผู้ที่สืบทอดพระรัตนตริยและรักษาสืต่อ จะได้เกิดในโลกของมนุษย์” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 464)

ข้อความนี้แสดงว่า พระรัตนตริยคือสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ (นะมุ หรือการถึงสรณะ) บทสวดท้าวคร (Gongyō) ของสมาคมโซคาในปัจจุบันมีข้อความว่า:

“ข้าพเจ้าน้อมยึดพระนิกโกโซนิชิเป็นสรณะ และสำนึกในพระคุณอย่างลึกซึ้ง”

ข้อความนี้ แสดงว่า พระนิกโกได้รับการยอมรับว่าเป็น สังฆรัตนะ ซึ่งเป็น สิ่งที่ พึงยึดเป็น สรณะ อย่างไรก็ตาม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน แสดงความแตกต่างระหว่างสังฆรัตนะในฐานะสิ่งที่พึงยึดเป็น สรณะกับ สังฆรัตนะในความหมายกว้าง แล้วประกาศทันทีว่าสมาคมโซคาเองคือสังฆรัตนะ หากยึดตามหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน บทสวดท้าวครจะต้องแก้เป็นว่า:

“ข้าพเจ้าน้อมยึดสมาคมโซคาเป็นสรณะ และสำนึกในพระคุณอย่างลึกซึ้ง” ใช่หรือไม่?

ตามประเพณีพุทธศาสนา พระรัตนตริย—พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ—เป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ หากกำหนดให้สมาคมโซคาเป็นสังฆรัตนะ องค์กรเองก็เสี่ยงจะกลายเป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ และถูกยกระดับเป็นสิ่งสัมบูรณ์ จนในทางปฏิบัติกลายเป็นสิ่งที่ยึดถือเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา จนนำไปสู่สิ่งที่อาจเรียกว่า “ศรัทธาในองค์กร” แนวโน้มนี้สะท้อนอยู่ในการที่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนเน้นคำว่า “พระพุทธเจ้าแห่งสมาคมโซคา”

คำนี้มีต้นกำเนิดจากคำกล่าวของโจเซ โทคะ ในบริบทเกี่ยวกับอนาคตอันห่างไกล หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ได้นำเสนอข้อความของโอเคะ ไดซาคุไว้ว่า:

“โทคะเซนเซเคยกล่าวไว้ว่า แม้อนาคตจะมีสมาชิกสมาคมโซคามากมาย แต่ในอนาคตสักวันหนึ่ง—ไม่ทราบว่าเป็นเมื่อไร—หากพระพุทธองค์ใหม่ทรงแสดงสูตรใหม่ พระพุทธองค์นั้นอาจทรงมีพระนามว่า ‘พระพุทธเจ้าแห่งสมาคมโซคา’ ก็เป็นไปได้” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 194)

จากข้อความนี้จะเห็นได้ชัดว่า โทคะเพียงเสนอความเป็นไปได้ว่า ในอนาคตอันห่างไกล สมาคมโซคาอาจได้รับการสรรเสริญในฐานะพระพุทธ มิได้กล่าวว่ปัจจุบันสมาคมโซคาคือพระพุทธแล้ว อย่างไรก็ตาม หากเพิกเฉยต่อเจตนาดังเดิมนี้อีก และเน้นคำว่า “พระพุทธเจ้าแห่งสมาคมโซคา” แยกออกมา ก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า สมาคมโซคาในปัจจุบันคือสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ ซึ่งยิ่งเสริมสร้างแนวโน้มที่จะยกระดับองค์กรเป็นสิ่งสัมบูรณ์และไม่อาจผิดพลาดได้

ไม่ว่าองค์กรศาสนาใดในที่สุดก็จะเป็นกลุ่มมนุษย์ จึงไม่มีทางที่การตัดสินใจและการกระทำของกลุ่มมนุษย์จะถูกต้องและปราศจากข้อผิดพลาดโดยสมบูรณ์ในทุกสภาวะการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือทางสังคม ในประวัติศาสตร์ของสมาคมโซคาเองก็มีกรณีที่ประกาศเลิกใช้ถ้อยคำซึ่งเคยใช้อย่างเป็นทางการ เช่น ในการประชุมใหญ่สำนักงานใหญ่ ค.ศ. 1970 ประธานสมาคมประกาศว่าจะไม่ใช้คำว่า “แท่นอุปสมบทแห่งชาติ” (โคคุริตสึ ไคดัน; Kokuritsu Kaidan) อีกต่อไป เพราะเห็นว่าคำนี้ไม่เหมาะสมและเป็นการตีความพุทธธรรมของนิชิเร็นที่ผิด

เนื่องจากไม่มีมนุษย์คนใดปราศจากข้อผิดพลาด กลุ่มมนุษย์ก็ไม่อาจปราศจากข้อผิดพลาดได้เช่นกัน หากกำหนดให้องค์กรศาสนาเองเป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ ก็จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “ศรัทธาในประมุขสงฆ์” ของนิชิเร็นโซชู กล่าวคือ นำสิ่งที่ไม่ควรเป็นที่ถึงสรณะมาทำให้เป็นที่ถึงสรณะ

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน กำหนดสมาคมโซคาเป็นสังฆรัตนะ แต่ไม่กล่าวให้ชัดว่าสังฆรัตนะนี้เป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะหรือไม่ ถ้อยคำจึงคลุมเครือและไม่ชัดเจนโดยเจตนา หากกำหนดให้องค์กรสมาคมโซคาเป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ ก็เสี่ยงกลายเป็น “ศรัทธาในองค์กร” เช่นเดียวกับ “ศรัทธาในประมุขสงฆ์” แต่หากมิได้เป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะ การที่สมาคมโซคาเป็นสังฆรัตนะก็ย่อมหมายถึงสังฆรัตนะในความหมายกว้างดังที่เคยเข้าใจกันมา และในกรณีนั้น การเปลี่ยนคำสอนเรื่องสังฆรัตนะในหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนก็ไม่จำเป็นและไม่เหมาะสม

ณ ปี ค.ศ. 2023 หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับ “สังฆรัตนะ” โดยแทนที่ นิกโก ด้วยสมาคมโซคาในฐานะ “สังฆรัตนะ” ซึ่งก่อให้เกิดคำถามทันทีว่า: ก่อนที่จะมีสมาคมโซคา อะไรคือ “สังฆรัตนะ”? หากว่าในช่วงก่อนการก่อตั้งสมาคมโซคา นิกโก คือ “สังฆรัตนะ” แต่ภายหลังการก่อตั้งสมาคมโซคา ตำแหน่งนี้กลับตกเป็นของสมาคม แสดงว่าความหมายของ “สังฆรัตนะ” เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยหรือไม่?

เมื่อสมาคมโซคา (ในตอนนี้เรียกว่า โซคา เกียวอิคุ จักไก) เพิ่งก่อตั้งขึ้น คาดว่ามีสมาชิกเพียงไม่กี่สิบคน ในช่วงเวลานั้น องค์การนี้ถูกถือว่าเป็น “สังฆรัตนะ” แล้วหรือยัง? หรือจะนับเป็นเช่นนั้นหลังจากที่องค์กรมีขนาดใหญ่ขึ้น? ประเด็นนี้ก็ถูกปล่อยให้คลุมเครือเช่นกัน

นิชิเร็นกล่าวไว้ในคัมภีร์ ตรวจสอบคำสอนของนิยายชินงัน ว่า:

“หากผู้ใดหมิ่นประมาท พระธรรมที่ถูกต้อง ผลลัพธ์ที่ตามมาคือ ความพินาศของบ้านเมืองและการตกนรก—สิ่งนี้ไม่ต้องสงสัย การหมิ่นประมาทพระธรรมที่ถูกต้องก็คือการหมิ่นประมาทพระพุทธเจ้าและการหมิ่นประมาทพระสงฆ์ เพราะว่า ‘พระรัตนตรัย’ คือหนึ่งเดียวโดยเนื้อแท้ ข้อความนี้มาจากมหาปริณิราวุตต” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 840)

ดังนั้นนิชิเร็นกล่าว พระรัตนตรัยในฐานะสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะเป็นหนึ่งในเดียวและไม่อาจแยกออกจากกัน ในพุทธธรรมของนิชิเร็น พุทธรัตนะคือนิชิเร็น และธรรมรัตนะคือมณฑลโงะฮันซัน ทั้งสองเป็นหนึ่งเดียวตามหลักเอกภาพของบุคคลกับธรรม (การที่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนเปลี่ยนธรรมรัตนะจาก โงะฮันซัน เป็น ไดโมกุ เป็นการทำให้เหมือนสำนึกมิโนบุและไมเหมาะสม) ยิ่งกว่านั้น นิชิเร็นกับ นิกโก ผู้เป็นสังฆรัตนะ เป็นหนึ่งเดียวตามหลักเอกภาพของอาจารย์กับศิษย์

เนื่องจากพระรัตนตรัยในฐานะสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะเป็นหนึ่งในเดียวโดยเนื้อแท้ จึงเป็นคำสอนพื้นฐานของแต่ละสำนักพุทธและไม่ควรถูกเปลี่ยนไปตามสภาพประวัติศาสตร์โดยง่าย ตัวอย่างเช่น หากสำนักหนึ่งเคยถือพระศาสดาเป็นพุทธรัตนะ แล้วเปลี่ยนพุทธรัตนะเป็นพระอมิตาพุทธเจ้าหรือพระโคนิจิกายหลัง สำนักนั้นย่อมไม่อาจได้รับการยอมรับว่าเป็นสำนักพุทธที่ถูกต้อง

การเปลี่ยนแปลง “พระรัตนตรัย” ซึ่งเป็นแกนกลางของนิยายเท่ากับการปฏิเสธหลักคำสอนของตนเอง นั่นคือการฆ่าตัวตายทางศาสนา ด้วยเหตุนี้ การที่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน เปลี่ยนแปลงหลักคำสอนเกี่ยวกับ “ธรรมรัตนะ” และ “สังฆรัตนะ” โดยไร้คำอธิบายอันเพียงพอ จึงถือเป็นเรื่องน่าตกใจและไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

ในคัมภีร์ สิ้นบุญคุณ นิชิเร็นกล่าวไว้ว่า:

“หากกล่าวถึงหนี้บุญคุณต่อพระสงฆ์ พุทธรัตนะและธรรมรัตนะย่อมดำรงอยู่ได้ด้วยสังฆรัตนะ เปรียบดังไม่มีไฟหากไม่มีฟืน และพืชพรรณ ไม่อาจงอกงามหากไม่มีแผ่นดิน แม้มีพระธรรม แต่หากไม่มีพระสงฆ์ เร็ยรู้และถ่ายทอด พระธรรมก็ไม่อาจสืบจากสองพันปีแห่งยุคธรรมแท้และยุคธรรมคล้ามาถึงยุคปลายแห่งพระธรรมได้” (คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโชนิน ฉบับใหม่, หน้า 1217)

ข้อความนี้ แสดงหลักฐานว่า แม้พุทธรัตนะและธรรมรัตนะจะดำรงอยู่ พุทธศาสนาก็ไม่อาจสืบต่อได้ หากไม่มีผู้สืบทอดอันถูกต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดทั้งสองอย่างแก่คนรุ่นหลังในฐานะสังฆรัตนะ

นิชิเร็นสถาปนาพระธรรมอันยิ่งใหญ่แห่งสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ เพื่อช่วยมนุษยชาติทั้งมวล อย่างไรก็ตาม ผู้เดียวที่เข้าใจเจตนาลึกซึ้งของนิชิเร็นอย่างแท้จริงและถ่ายทอดคำสอนอันถูกต้องของท่านสู่คนรุ่นหลังคือ นิกโก เพียงผู้เดียว หากไม่มี นิกโก พุทธธรรมของนิชิเร็นย่อมสิ้นสุดลงพร้อมกับการถึงแก่กรรมของนิชิเร็น ไม่ว่านิชิเร็นจะยิ่งใหญ่เพียงใด พุทธธรรมของนิชิเร็นก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยนิชิเร็นเพียงผู้เดียว ด้วยเหตุนี้ สำนักนิกโก จึงถือ นิกโก เพียงผู้เดียวเป็นสังฆรัตนะเพียงหนึ่งเดียวมาโดยตลอด

กล่าวได้ว่า แม้แต่การดำรงอยู่ของสมาคมโซคาในปัจจุบัน ก็เป็นเพราะมี นิกโก หากปราศจากนิกโก สมาคมโซคาก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน ในความหมายนี้ การที่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ตัด นิกโก ออกจาก “สังฆรัตนะ” จึงไม่เพียงเป็นการลบหลู่ต่อ นิกโก เท่านั้น แต่ยังเป็นการไม่ยอมรับถึงความสำคัญอย่างยิ่งยวดของนิกโก ในการสืบทอดพุทธธรรมของนิชิเร็นสู่อนาคต

พระรัตนตรัยซึ่งเป็นสิ่งที่พึงยึดเป็นสรณะมีดังนี้:

- พุทธรัตนะ: นิชิเร็น พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ผู้เผยแผ่ธรรมพื้นฐาน นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว เป็นคนแรก
- ธรรมรัตนะ: มณฑลโงะฮันซัน ซึ่งทำให้ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ปรากฏเป็นรูปธรรม
- สังฆรัตนะ: นิกโก ผู้สืบทอดนิชิเร็นด้วยเอกภาพของอาจารย์กับศิษย์

ไม่มีเหตุผลอันสมควรใดที่ความเข้าใจนี้จะต้องถูกเปลี่ยนแปลงโดยพลัน (หากมีเหตุผลที่ถูกต้อง ก็จำเป็นต้องแสดงไว้อย่างชัดเจน) หากมีการเปลี่ยนแปลงหลักคำสอนเกี่ยวกับ พระรัตนตรัยโดยไม่ชี้แจง จะนำไปสู่ความพินาศของพระพุทธศาสนาเอง) เนื่องจากสมาคมโซคาได้ยึดถือและเผยแผ่พระรัตนตรัยทั้งสามนี้มาโดยตลอด การยังคงยอมรับว่าสมาคมโซคาอยู่ในความหมายกว้างของ “สังฆรัตนะ” จึงเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล

(12)

ข้อผิดพลาดและประเด็นที่น่าสงสัยในหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน อ้างว่าให้ความเคารพต่อการวิจัยทางวิชาการ โดยระบุว่าได้บูรณาการ “ข้อค้นพบทางวิชาการ” ไว้ด้วย (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 5) อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง หนังสือดังกล่าวมีข้อผิดพลาดขั้นพื้นฐานทางวิชาการจำนวนมาก

ตัวอย่างเช่น เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าธรรมเนียมแรกของพระพุทธเจ้าศากยमुनि (การหมุนวงล้อแห่งธรรมครั้งแรก) เกิดขึ้นที่สาธนาถ (อสิปคณมฤตทายวัน) ใกล้เมืองพาราณสี ทว่า หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน กลับระบุว่า “อริยสัจสี่ถูกแสดงไว้ใน การหมุนวงล้อแห่งธรรมครั้งแรก (ธรรมเนียมแรกของพระพุทธเจ้าศากยमुनि)” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 21) ซึ่งอิงกับทฤษฎีวิชาการที่ล้าสมัย จากการศึกษาทางวิชาการร่วมสมัย ข้อนี้ถือว่าไม่ถูกต้อง ดังที่ ดร. ฮาจิเมะ นากามูระ กล่าวไว้ว่า “การเชื่อมโยงระหว่างธรรมเนียมที่สาธนาถกับอริยสัจสี่นั้น เกิดขึ้นในภายหลังเป็นอย่างมากในประวัติศาสตร์” (พระพุทธเจ้าโคตมะ เล่ม 1, หน้า 489) การจัดระเบียบโครงสร้างของอริยสัจสี่นั้นเกิดขึ้นในภายหลัง และมีได้เป็นส่วนหนึ่งของคำสอนแรกสุดของพระพุทธเจ้าศากยमुนิหลังคริสต์

ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาในภาพรวม: ข้อค้นพบทางวิชาการในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง ไม่ได้ถือเป็น สัจจะ สูงสุด และอาจถูกหักล้างได้ในภายหลังตามพัฒนาการของศาสตร์ หากถือเอาต้นตอเดิมของวิชาการในห้วงขณะใดเป็นความจริงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ก็ย่อมนำไปสู่ความผิดพลาดที่ร้ายแรงได้

ยิ่งไปกว่านั้น หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ยังระบุว่า “คำสอนหลักของพระพุทธเจ้าศากยमुนิ คือ การหลุดพ้นจากความทุกข์” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 21) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่อง “การหลุดพ้นจากความทุกข์” ในฐานะอุดมคติ ซึ่งเป็น แก่น ของคำสอน เรื่องนิพพาน นั้น สอดคล้องกับทัศนะของพุทธแบบหินยานหรือพุทธศาสนาแบบนิกาย และไม่ถูกต้องหากใช้เป็นคำอธิบายของพุทธมหายาน

ในพุทธหินยาน การตรัสรู้หรือนิพพานถูกเข้าใจว่าเป็นการดับกิเลสตัณหา แต่ในความเป็นจริง ครบถ้วนที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ ความทุกข์ย่อมไม่อาจดับสิ้นได้อย่างแท้จริง แนวคิดเรื่อง “การหลุดพ้นจากความทุกข์” จึงเป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี ทั้งพระสาขามุณีและนิชิเร็นต่างก็ประสบความสำเร็จความทุกข์หลากหลายรูปแบบ รวมถึงโรคภัยไข้เจ็บ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต พุทธมหายานมิได้สอนให้กำจัดกิเลสอย่างสิ้นเชิง แต่สอนว่าความทุกข์สามารถเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์ก้าวหน้าและเติบโต ดังแสดงในหลัก “โป้นโนะ โซกุ โบโด” (กิเลสคือการตรัสรู้) และ “โซจิ โซกุ เนยัง” (การเกิดและตายคือพระนิพพาน)

นิชิเร็นยืนยันแนวคิดนี้ไว้ใน จดหมายตอบชิโจ คิงโง ว่า:

“สูตรพระสมันตภัทรแสดงแก่นของสัทธรรมปุณฑริกสูตรว่า ‘ไม่จำเป็นต้องละกิเลสตัณหาหรือสละกามคุณห้า’ [...] พระเพ็นไก จื่ออีกกล่าวไว้ใน มหาสมถวิปัสสนา (Mohe Zhiguan) ว่า ‘กิเลสคือการตรัสรู้ การเกิดและตายคือพระนิพพาน’” (กัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ ฉบับใหม่, หน้า 1606)

แนวคิดที่ว่า การบรรลุนิพพานคือการหลุดพ้นจากวัฏสงสารแห่งการเกิดและตายในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และด้วยเหตุนี้จึงหลุดพ้นจากความทุกข์นั้น แท้จริงเป็นคำสอนแบบชั่วคราวที่พุทธศาสนาได้นำมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทศาสนาในอินเดียโบราณ ดร. ฮาจิเมะ นากามูระระบุว่า:

“คำสอนเรื่องนิพพานนั้น เป็นเพียงคำสอนเพื่อความสะดวก ซึ่งพุทธศาสนาได้นำมาจากศาสนาอื่นในอินเดียโบราณ และเป็นเพียงคำสอนชั่วคราวเท่านั้น” (จริยธรรมในพุทธศาสนายุคต้น, หน้า 239)

ในแง่นี้ การกล่าวใน หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ว่า “คำสอนหลักของพระพุทธเจ้าศากยमुนิคือการหลุดพ้นจากความทุกข์” จึงถือว่าไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ยังระบุว่า:

“ใน พุทธศาสนาอินเดีย มีแนวคิดเรื่องยุคแห่งธรรมแท้และยุคธรรมค้ำย และหลังจากยุคธรรมค้ำยแล้ว มีความเชื่อว่าจะมีพระพุทธองค์ใหม่ปรากฏขึ้นมาเพื่อแสดงธรรม ขณะที่ในประเทศจีน ยุคหลังยุคธรรมค้ำยถูกเรียกว่า ‘ยุคปลายแห่งพระธรรม’ ซึ่งเป็นยุคที่คำสอนของพระพุทธเจ้าถูกมองว่าจะเสื่อมถอยและสาบสูญไป” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 62)

ข้อความนี้ถือว่า พุทธศาสนาในอินเดียไม่มีแนวคิดเกี่ยวกับ “ยุคปลายแห่งพระธรรม” ในฐานะยุคที่คำสอนของพระพุทธเจ้าจะเสื่อมสลายไป อย่างไรก็ตาม การกล่าวอย่างซ้ำซากเช่นนี้โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ย่อมน่าสงสัย

มหาสันนิบาตสูตร ซึ่งถูกรวบรวมในศตวรรษที่ 6 ได้อธิบายอย่างชัดเจนถึงการมาถึงของยุคที่คำสอนของพระพุทธเจ้าจะเสื่อมสลาย โดยกล่าวว่า หลังจากสองพันปีนับจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า จะเป็นยุคของ “การสาบสูญแห่งธรรมชาววิสุทธี” (พระไตรปิฎกไทโช เล่ม 13, หน้า 363) คำว่า “ยุคปลายแห่งพระธรรม” (mappō) ก็ถูกกล่าวถึงเช่นกัน โดยระบุว่า “ไม่ว่าจะในปัจจุบัน อนาคต หรือในปลายกัป ในยุคปลายแห่งพระธรรม” (ที่เดียวกัน, หน้า 267)

ในทำนองเดียวกัน สัทธรรมปุณฑริกสูตร ได้กล่าวไว้ว่า:

“หากผู้ใดปรารถนาจะเผยแผ่สูตรนี้ในยุคปลายแห่งพระธรรม หลังจากตกคตปรินิพพานแล้ว ผู้นั้นต้องดำรงอยู่ใน ‘การปฏิบัติอย่างสงบสุข’” (บทว่าด้วยการปฏิบัติอย่างสงบสุข, หน้า 431)

“ในยุครัชกาลแห่งยุคลาภแห่งพระธรรม หากผู้ใดยังสามารถรักษาสุนทรียะไว้ได้...” (บท “จำแนกอนิสงส์”, หน้า 513)

นอกเหนือจาก *สังกรรมปณทริกสูตร* แล้ว พระสูตรมหายานอื่น ๆ เช่น อวตังสกะสูตร, มหารัตนคฤศนสูตร, และ จิตตุมปิธิกะสูตร ต่างก็เสนอแนวคิดเรื่อง ยุคลาภแห่งพระธรรม อย่างชัดเจน ดังนั้น การกล่าวว่าพุทธศาสนาอินเดียไม่มีแนวคิดเกี่ยวกับยุคลาภแห่งพระธรรม จึงถือเป็นการกล่าวเกินจริง

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ไม่เพียงมีข้อผิดพลาดหลายประการเกี่ยวกับพุทธศาสนาอินเดีย แต่ยังสร้างความสงสัยมากมายเกี่ยวกับความเข้าใจใน *สังกรรมปณทริกสูตร* และพุทธธรรมของนิชิเร็น

ตัวอย่างเช่น เกี่ยวกับการมอบหมายของพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพในบท “อิทธิฤทธิ์ของตลาด” หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ระบุว่า:

“ในบทที่ 21 ของอิทธิฤทธิ์ของตลาด พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพให้คำปฏิญาณว่าจะเผยแผ่ *สังกรรมปณทริกสูตร* หลังการปรินิพพานของพระศากยมุณี และเพื่อตอบรับ พระศากยมุณีจึงมอบ *สังกรรมปณทริกสูตร* ให้แก่พวกเขา” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 30)

ถ้อยคำเช่นนี้ถือว่า ธรรมที่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพได้รับมอบและเผยแผ่นั้น คือ *สังกรรมปณทริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ สิ่งที่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพเผยแผ่มิใช่ *สังกรรมปณทริกสูตร* ในความหมายตามตัวบท หากแต่นับเมียวโฮเร็งเงเกียว ซึ่งเป็นความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก ข้อนี้ระบุไว้อย่างชัดเจนใน *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* ว่า:

“เมียวโฮเร็งเงเกียว นี้ไม่ใช่ธรรมมหัศจรรย์ของพระศากยมุณี เนื่องจากในบทนี้ พระองค์ได้มอบสิ่งนี้แก่พระโพธิสัตว์โจเงียว” (*บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา*, หน้า 1072)

“ตัวตนของ ‘สิ่งที่สามารถทำให้กลับคืน’ (โนเมตสึ) คือนับเมียวโฮเร็งเงเกียว” (*บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา*, หน้า 1074)

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน เพิกเฉยต่อคำสอนใน *บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา* อย่างสิ้นเชิง แต่ข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้คือ สิ่งที่นิชิเร็นเผยแผ่มิใช่ *สังกรรมปณทริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) แต่คือนับเมียวโฮเร็งเงเกียว ดังนั้นถ้อยคำในหนังสือดังกล่าวที่ถือว่าพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพเผยแผ่ *สังกรรมปณทริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) จึงอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดและไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด (ฟูเกียว), หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ระบุว่า:

“การปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด ได้ถูกนำเสนอว่าเป็นการปฏิบัติในอดีตของพระศากยมุณีเอง และได้มีการเปิดเผยว่านั่นคือเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การตรัสรู้ของพระองค์” (หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน, หน้า 32)

แม้ว่าบทพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดใน *สังกรรมปณทริกสูตร* จะอธิบายว่าท่านคือพระศากยมุณีในอดีต ก่อนการตรัสรู้ แต่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน กลับจำกัดอยู่ที่ความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของถ้อยคำในพระสูตร โดยไม่มีการตีความอย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม นิชิเร็นได้กล่าวไว้ในจดหมายตอบฮากิชิ เซนุโระ ว่า:

“พระศากยมุณีทรงนำการปฏิบัติของพระองค์ในชั้นแห่งเหตุมาแสดงไว้ เพื่อส่งเสริมผู้คนในช่วงเริ่มต้นของยุคลาภแห่งพระธรรม” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ* ฉบับใหม่, หน้า 1810)

ดังนั้น พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด จึงไม่ควรถูกมองเพียงว่าเป็นตัวตนในอดีตของพระศากยมุณี ในช่วงเหตุปัจจัยของการตรัสรู้ หากแต่ควรถูกมองว่าเป็นรูปแบบของการปฏิบัติของพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ ผู้ซึ่งจะปรากฏในยุคลาภแห่งพระธรรม

การปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด ซึ่งเผยแผ่ธรรมที่ถูกต้องผ่านความสัมพันธ์แบบย้อนกลับ ขณะทนทุกข์จากการถูกทำร้ายด้วยไม้เท้า ท่อนไม้ กระเบื้อง และก้อนหินนั้น แตกต่างอย่างชัดเจนจากการเผยแผ่ของพระศากยมุณี ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วตั้งอยู่บนการชี้แนะด้วยความสัมพันธ์เชิงบวก นิชิเร็นได้เน้นย้ำเรื่องนี้ในคำพยากรณ์ของพระพุทธเจ้า ว่า:

“ในยุครธรรมคัลยาของพระพุทธเจ้าผู้มีเสียงอันเกรียงไกร, พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด ได้เผยแผ่แล้ว 24 ตัวอักษร ‘ข้าพเจ้าขอเคารพท่านอย่างลึกซึ้ง’ อย่างกว้างขวางไปทั่วแผ่นดิน และเชื้อเชิญให้เกิดการข่มเหงอย่างใหญ่หลวง รวมถึงการถูกผู้คนทั้งประเทศรุมตีด้วยไม้ แม้ถ้อยคำระหว่างลิ 24 ตัวอักษรของท่าน กับ 5 ตัวอักษรนี้จะแตกต่างกัน แต่เจตจำนงย่อมเป็นหนึ่งเดียวกัน ปลายยุคธรรมคัลยา และจุดเริ่มต้นของยุคลาภแห่งพระธรรมนั้นเหมือนกันทุกประการ พระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใดคือผู้ที่เปี่ยมด้วยปิติเมื่อได้อินธรรมเป็นครั้งแรก ส่วนข้าพเจ้านิชิเร็นคือปุลุชนในชั้นชื่อ (เมียวจิ-โซกุ)” (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ* ฉบับใหม่, หน้า 609)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเผยแผ่ธรรมของนิชิเร็นสอดคล้องกับการกระทำของพระโพธิสัตว์ผู้ไม่ดูหมิ่นผู้ใด เนื่องจากบทฟูเกียวได้อธิบายวิธีปฏิบัติของพุทธธรรมในยุคลาภแห่งพระธรรม นิชิเร็นยังได้กล่าวไว้ว่า:

“สาระสำคัญของคำสอนทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคือ *สังกรรมปณทริกสูตร* และสาระสำคัญของการปฏิบัติ *สังกรรมปณทริกสูตร* ก็คือบทฟูเกียว” (*เรื่องสมบัติสามประการ, คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชิเร็นไดโซนิชิ* ฉบับใหม่, หน้า 1597)

ด้วยเหตุนี้ คำอธิบายเกี่ยวกับบทพู่กันใน *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา* ซึ่งยังจำกัดอยู่แค่ความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของพระสูตร จึงไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมเมื่อพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับคำสอนของนิชิเร็นเอง

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน จึงใจทำให้ความแตกต่างระหว่างความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) กับความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* เกิดความคลุมเครือ สร้างความเข้าใจผิดว่าธรรมที่นิชิเร็นเผยแผ่นั้นเป็น *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในความหมายตามตัวบท และเป็นการบรรลุพุทธภาวะโดยการปฏิบัติความหมายตามตัวบทของ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ความสับสนดังกล่าวปรากฏอยู่ในหลายข้อความ ตัวอย่างเช่น:

“ไม่นานนัก ‘โคโซนิ’ ได้เดินทางไปยังเมืองคามาคูระ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการเมืองของรัฐบาลทหาร และเริ่มเผยแผ่ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 40)

“โคโซนิสอน ‘การบรรลุพุทธภาวะในชาตินี้’ และได้พัฒนาโลกพุทธภายในชีวิตของตนเองผ่านศรัทธาและการปฏิบัติ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร*” (อ้างแล้ว)

“โคโซนิระบุอย่างชัดเจนว่า ผู้ที่ยึดถือคำสอนสูงสุด คือ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ย่อมจะบรรลุพุทธภาวะในชาตินี้อย่างแน่นอน” (*หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน*, หน้า 116)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่นิชิเร็นเผยแผ่จริง ๆ คือนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว แห่งสามธรรมลับอันยิ่งใหญ่ มิใช่ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ยิ่งกว่านั้น ตามที่นิชิเร็นได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่ว่าผู้ใดจะปฏิบัติ *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในความหมายตรงตัวมากเพียงใด ก็ไม่อาจบรรลุพุทธภาวะได้

แน่นอนว่าสำหรับนิชิเร็นแล้ว คำว่า “*สัทธรรมปุณฑริกสูตร*” มีความหมายหลายระดับ บางครั้งก็หมายถึง *สัทธรรมปุณฑริกสูตร* ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) และบางครั้งก็หมายถึง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ตามที่อธิบายไว้ในความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก หรือหมายถึง โกะฮอนเซน ในรูปแบบของมันดาละ อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ใช้ประโยชน์จากความกำกวมนี้ในการทำให้เกิดความสับสนระหว่างความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) และความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึก—กล่าวคือ ความเหนือกว่าระหว่าง “การหว่าน” และ “การเก็บเกี่ยว”—มีลักษณะเหมือนกับจุดยืนของสำนักมิโนบุทุกประการ

การที่ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* มีข้อผิดพลาดพื้นฐานและจุดน่าสงสัยจำนวนมาก แสดงว่า การจัดทำหนังสือจำกัดอยู่ในการอภิปรายลับของคนจำนวนน้อยมาก และมิได้รับการตรวจสอบจากหลายมุมมอง ในความหมายนี้ กระบวนการจัดทำ *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน* เองก็มีปัญหา

(13) บทสรุป

เหตุที่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคาเรียกนิชิเร็นเพียงในนามว่า “พระพุทธเจ้าดั้งเดิมแห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” แต่ในเวลาเดียวกันยังกำหนดท่านตลอดมาว่าเป็น “ผู้ส่งสารของพระสากยมุนี = พระโพธิสัตว์โจเงียว” และวางพระสากยมุนีไว้เหนือท่าน ดูเหมือนเกิดจากการยึดติดกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ว่าพุทธศาสนาเริ่มต้นจากพระสากยมุนี ในมิติประวัติศาสตร์ พุทธศาสนาเริ่มจากบุคคลผู้หนึ่ง คือพระสากยมุนี และหากไม่มีท่าน พุทธศาสนาก็ไม่เกิดขึ้น การยึดติดกับข้อเท็จจริงนี้ทำให้มองว่าต้นกำเนิดของพุทธศาสนาอยู่ที่พระสากยมุนีเท่านั้น และบุคคลที่ปรากฏภายหลัง เช่น นิชิเร็น ไม่อาจเป็นรากฐานเหนือพระสากยมุนีได้

อย่างไรก็ตาม มุมมองเช่นนี้เป็นเพียงการยึดติดกับประวัติศาสตร์ที่ปรากฏต่อสายตาเรา ในพุทธธรรมแล้ว ทุกสรรพสิ่งรวมถึงจักรวาลล้วนผ่านวงจรการก่อตั้ง ดำรงอยู่ เสื่อมสลาย และว่างเปล่า ซึ่งหมายความว่า เวลาเป็นวงจร ไม่ใช่เชิงเส้น ในความเป็นจริง ไม่มีทั้งจุดเริ่มต้นหรือจุดจบ ไม่มีทั้งก่อนหรือหลัง เพราะปรากฏการณ์ทั้งหมดดำรงอยู่ในสภาวะที่ไร้จุดเริ่มต้นและไม่มีที่สิ้นสุด

พระสากยมุนี ในประวัติศาสตร์ซึ่งถือกำเนิดในอินเดียอาจตระหนักวัตรธรรมหัตสจรรย์พื้นฐานภายในพระทัย แต่พระองค์ไม่เคยเปิดเผยและแสดงธรรมหัตสจรรย์นั้นอย่างชัดแจ้งแก่ผู้อื่น ตามบทอาขุขัยของ *สังฆธรรมปฐก* หรือ *บทปริศนา* แม้พระสากยมุนีแห่งคุอนจิดสึโจก็จะเป็นพระพุทธเจ้าที่เกิดจากธรรมหัตสจรรย์ และเป็น “ผลแท้จริง” ส่วนเหตุพื้นฐานที่ทำให้พระพุทธเจ้าที่ทรงบรรลุพุทธภาวะคือนามเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งบ่งชี้ในความหมายที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของบทอาขุขัย

หากเข้าใจว่านิชิเร็น ผู้เปิดเผย นามเมียวโฮเร็งเงเคียว แก่มนุษยชาติเป็นคนแรก คือพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริงซึ่งครอบครองเหตุพื้นฐานแห่งพุทธภาวะโดยเนื้อแท้ ก็สมเหตุผลอย่างยิ่งที่จะวางนิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐาน หรือพระศาสดาแห่งคำสอนแห่งเหตุแท้จริง ซึ่งอยู่เหนือพระสากยมุนี ผู้เป็นพระพุทธเจ้าแห่งผลแท้จริง เพราะฐานะของบุคคลกำหนดโดยความลึกและความสูงส่งของธรรม หรือปรัชญา ที่บุคคลนั้นแสดง เนื่องจากบุคคลกับธรรมเป็นหนึ่งเดียวกัน

นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา วางตำแหน่งพระสากยมุนีไว้เหนือกว่านิชิเร็น อาจเป็นกลยุทธ์ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า การวางพระสากยมุนีไว้เหนือกว่านิชิเร็น จะทำให้สมาคมโซคานั้นได้รับการยอมรับมากขึ้นในเวทีระดับโลก ที่จริงแล้ว ชื่อของนิชิเร็นยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั่วโลก ในขณะที่ชื่อของพระสากยมุนี (โคตมะ ลัทธธระ) ผู้ก่อตั้งพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางแม้แต่ในหมู่ประชาชนทั่วไป ดังนั้น เพื่อการขยายตัวในระดับนานาชาติ สมาคมโซคาจึงอาจมองว่าการนำเสนอนิชิเร็นในฐานะ “ผู้ส่งสารของพระสากยมุนี” ผู้ได้รับมอบหมายให้เผยแผ่คำสอน จะเป็นแนวทางที่ยอมรับได้ง่ายกว่า

คำสอนว่านิชิเร็น พระภิกษุธรรมคาผู้ปรากฏในญี่ปุ่นศตวรรษที่ 13 แท้จริงเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐานผู้เหนือกว่าพระสากยมุนี และว่าทุกคนที่ยึดถือ นามเมียวโฮเร็งเงเคียว มีส่วนร่วมในพุทธภาวะพื้นฐานนี้ เป็นคำสอนที่ไม่เคยมีมาก่อนและนำตกตะลึงในประวัติศาสตร์ศาสนาและวงวิชาการทั่วโลก รวมทั้งคณาจารย์ศาสนาอื่น เช่น วาติกัน เพราะคำสอนเช่นนี้อาจถูกมองว่าเกินจริงหรือเป็นจินตนาการ จึงเป็นไปได้ว่าสมาคมโซคาเห็นว่าการเน้นคำสอนนี้อาจเปิดเผยในระดับสากลมิใช่กลยุทธ์ที่เหมาะสม

คำสอนว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha]—กล่าวคือ พระพุทธเจ้าพื้นฐานแห่งกาลอันไร้จุดเริ่มต้น ผู้เป็นกษัตริย์แห่งการเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์ (คุอนกันโจ จิจุชชิน)—ยังคงเป็นความเห็นส่วนน้อยแม้ในวงวิชาการ ญี่ปุ่นนักวิชาการพุทธศาสนานิชิเร็นส่วนใหญ่ในญี่ปุ่นสังกัดสำนักต่าง ๆ เช่น สำนักมิโนบุ และมีเพียงจำนวนน้อยที่อยู่ในสายนิโคไก ภายใต้ภูมิทัศน์ทางวิชาการเช่นนี้ จึงเป็นธรรมดาที่คำสอนว่าพระสากยมุนีเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิมจะมีอิทธิพลมากกว่าคำสอนว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] ในวงวิชาการ

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ระบุว่าให้ความสำคัญกับ “การอธิบายคำสอนของสมาคมโซคาต่อสังคมทั่วไปอย่างเป็นกลาง” และมุ่ง “ผสานผลการวิจัยทางวิชาการ” จากข้อความนี้ เห็นได้ชัดว่าหนังสือดังกล่าวคำนึงอย่างมากถึงการประเมินจากวงวิชาการ แนวทางที่ปฏิเสธโซคาซึ่งไม่มีต้นฉบับลายมือเดิมหรือสำเนาโบราณ โดยยึดมุมมองการวิจารณ์ด้วยบทแบบสุดโต่ง รวมทั้งการตัดสินใจเปลี่ยนคำสำคัญทางคำสอน เช่น เปลี่ยนสิ่งที่หมายถึงด้วย “ธรรมลับอันยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียว” และ “ธรรมรัตน์” จากโงะฮะซันซันเป็นโคโมกุ ล้วนสอดคล้องกับจุดยืนของสำนักมิโนบุ แนวโน้มเหล่านี้สะท้อนความพยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับรสนิยมของสถาบันวิชาการ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยพระสงฆ์จากสำนักมิโนบุและนิกายที่คล้ายกัน ทำให้เช่นนี้ถึงขั้นสะท้อนความรู้สึกด้อยกว่าวงวิชาการ

อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนคำสอนทางศาสนาขึ้นพื้นฐานเพียงเพื่อความสะดวกในการเผยแผ่หรือเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากภายนอกนั้นเป็นความเข้าใจผิดโดยสิ้นเชิง—เป็นการบ่อนทำลายศาสนาเสียเอง แก่นแท้ของศาสนาคือการยึดมั่นในคำสอนของตนเอง ถ้ายึดติดต่อสังคมอย่างแน่นแฟ้น และโน้มน้ำหนักผ่านความจริงที่มีอยู่ในตัวคำสอน แทนที่จะบิดเบือนหรือประนีประนอมกับคำสอนเพียงเพื่อตอบสนองความคิดเห็นจากภายนอก

ในการกำหนดสถานะของนิชิเร็น จำเป็นต้องแยกพิจารณาสามมุมมองดังต่อไปนี้:

① มุมมองทางประวัติศาสตร์—นิชิเร็นสืบทอดมนุชนิยมทางพุทธศาสนาที่มุ่งให้ทุกคนบรรลุพุทธภาวะ

แล้วก้าวข้ามข้อจำกัดของพุทธศาสนาแบบเดิมและสถาปนาพุทธธรรมรูปแบบใหม่

② มุมมองตามคัมภีร์—นิชิเร็นสอดคล้องกับพระโพธิสัตว์โจเงียว

ผู้ได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าศากยมุณีให้เผยแผ่พระธรรมในยุคปลายแห่งพระธรรม

③ มุมมองแห่งการตระหนักรู้ภายใน—นิชิเร็นจารึก “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชิเร็น (คาโอ)” อย่างเด่นชัด ณ

ศูนย์กลางของมณฑลโงะสโนซัน โดยมีพระศากยมุณี พระพุทธเจ้ามหาสมบัติ และพระโพธิสัตว์โจเงียวอยู่ด้านข้าง

แสดงฐานะดั้งเดิมที่แท้จริงของท่านในฐานะพระพุทธเจ้าพื้นฐาน

นิชิเร็นได้กล่าวถึงบทบาทของตนในกรอบความเป็นพุทธศาสนาอย่างชัดเจนใน “คำพยากรณ์ของพระพุทธเจ้า” ซึ่งท่านจัดวางตนเองไว้ในสายสืบทอดของ “ครูสี่แห่งสามประเทศ” ได้แก่ พระพุทธเจ้าศากยมุณี เทียนไถ จ้ออ๋ เต็งเงียวโคชิ และนิชิเร็น ซึ่งสอดคล้องกับ “มุมมองทางประวัติศาสตร์” ข้างต้น

เมื่ออายุสิบหกปี นิชิเร็นได้รับการบวชที่วัดเซโชจิ ซึ่งเป็นวัดเห็นไคในบ้านเกิดของท่าน หลังจากนั้นท่านได้เดินทางไปยังคามาคูระ เกียวโต และนารา ศึกษาคำสอนพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะคำสอนของนิกายเห็นไคซึ่งเป็นกระแสหลักของพุทธศาสนาในญี่ปุ่นขณะนั้น อย่างไรก็ตาม เมื่ออายุสามสิบสองปี ท่านได้ประกาศสถาปนาแนวคำสอนของตนเอง และเริ่มเผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งแม้แต่พระศากยมุณี เทียนไถ และเต็งเงียวก็ยังไม่สามารถทำได้ นิชิเร็นได้สืบทอดประเพณีพุทธศาสนา แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ก้าวข้ามขีดจำกัดเหล่านั้น และก่อตั้งพุทธศาสนารูปแบบใหม่ขึ้นมา

นัมเมียวโฮเร็งเงเคียวคือธรรมพื้นฐานที่ช่วยผู้คนในยุคปลายแห่งพระธรรม ผู้ซึ่งไม่อาจบรรลุความรอดพ้นด้วยคำสอนของพระศากยมุณี ฐานะของบุคคลในพุทธธรรมถูกกำหนดโดยความลึกซึ้งของธรรมที่บุคคลนั้นยึดถือ เพียงจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ ความเหนือกว่าของนิชิเร็นเมื่อเทียบกับพระศากยมุณี—กล่าวคือ ความเหนือกว่าของนิชิเร็นและความด้อยกว่าของพระศากยมุณี—ก็ปรากฏชัดแล้ว

ในบท “อิทธิฤทธิ์ของตลาด” แห่ง *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* ได้มีการอธิบายถึงการมอบหมายภารกิจการเผยแผ่หลังจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า โดยที่พระศากยมุณีแห่งคุอนจิตสึโจ มอบหมายภารกิจดังกล่าวแก่พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ โดยเฉพาะผู้นำของหมู่โพธิสัตว์นั้นคือพระโพธิสัตว์โจเงียว และเนื่องจากนิชิเร็นเป็นผู้เผยแผ่ นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ซึ่งเป็นความหมายที่แฝงอยู่ในส่วนลึกของ *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* ในยุคปลายแห่งพระธรรม ดังนั้นนิชิเร็นจึงสอดคล้องกับพระโพธิสัตว์โจเงียว ซึ่งตรงกับ “มุมมองตามคัมภีร์” ที่ได้จัดประเภทไว้ข้างต้น

ใน *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพถูกอธิบายว่าเป็นเหล่าศิษย์ที่พระศากยมุณีได้อบรมบ่มเพาะมาตั้งแต่อดีตอันไกลโพ้น (ดังที่ระบุไว้ในบท “ผุดขึ้นจากพื้นพิภพ”) หากยึดตามความเข้าใจเชิงตัวอักษรของพระสูตร พระโพธิสัตว์โจเงียวเป็นผู้ส่งสารของพระศากยมุณี และเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพระองค์ จึงอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า นี่คือการเข้าใจที่ผิดโดยนิกายอื่นนอกเหนือจากสายธรรมของนิกโก เช่น สำนักมิโนบุและสำนักอื่น ๆ

นิชิเร็น ในงานเขียนตามแบบแผนของท่าน ได้กล่าวถึงตนเองและเหล่าศิษย์ว่าเป็น พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ โดยสม่ำเสมอ สอดคล้องกับสถานะตามคำสอนในพระสูตร ซึ่งกระทำเช่นนี้เพื่อยืนยันความชอบธรรมของการเผยแผ่โดยอิงจาก *สังฆกรรมปุณทริกสูตร*

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาของ *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* ในระดับลึก จะพบว่าพระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพมิใช่เพียงศิษย์หรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากพระศากยมุณี ดังที่ได้ชี้ให้เห็นมาก่อน แต่ขออ้างอิงอีกครั้งในบท “ผุดขึ้นจากพื้นพิภพ” ซึ่งพระโพธิสัตว์โมเตระะ ผู้แทนของที่ประชุม แสดงความสงสัยเมื่อพระศากยมุณีกล่าวว่าพระองค์ได้ส่งสอนโพธิสัตว์เหล่านั้นตั้งแต่อดีตอันไกลโพ้น โมเตระะเปรียบเทียบกับ นั้เปรียบเสมือนชายผู้ถือหีบว่าชายชราวัยร้อยปีคือบุตรของเขา ซึ่งดูเป็นไปไม่ได้โดยสิ้นเชิง

ตามคำกล่าวของเทียนไถ จ้ออ๋ ใน *คำและวลีแห่งสังฆกรรมปุณทริกสูตร* ว่า “ทั้งหมดล้วนเป็น พระพุทธเจ้าโบราณ” นั้นแสดงว่า แม้พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพจะปรากฏในพระสูตรในฐานะโพธิสัตว์ นั้นเป็นเพียงหน้าที่ภายนอก (บทบาทตามเหตุอันสมมติ) แต่ในเนื้อแท้ (การค้นรู้ภายใน) แล้ว พวกเขาคือพระพุทธเจ้าผู้ครองธรรมหัตถ์จริง กล่าวคือ พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพคือพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในรูปของโพธิสัตว์—กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “โพธิสัตว์ผู้เป็นพระพุทธเจ้า”

พระพุทธเจ้าตามแบบแผนทั่วไป รวมถึงพระศากยมุณีในฐานะ “พระศาสดาแห่งคำสอน” แห่ง *สังฆกรรมปุณทริกสูตร* มักปรากฏในรูปของผู้ที่มีลักษณะอันประเสริฐ เป็นการแสดงถึงการบรรลุพุทธภาวะอย่างสมบูรณ์—คือ “พระพุทธเจ้าแห่งผลแท้จริง” ผู้บรรลุถึงจุดหมายแล้ว ตรงกันข้าม พระพุทธเจ้าที่แสดงออกในรูปของโพธิสัตว์ซึ่งยังอยู่ระหว่างการปฏิบัติ เรียกว่า “พระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริง” ดังนั้น แม้บท “อิทธิฤทธิ์ของตลาด” จะกล่าวถึงการมอบหมายจากพระพุทธเจ้าต่อศิษย์ในภายนอก แต่ในความหมายลึกซึ้งแล้ว กลับเป็นการเปลี่ยนแปลงของ “พระศาสดาแห่งคำสอน” จากพระศากยมุณีผู้เป็นพระพุทธเจ้าแห่งผลแท้จริง สู่วิษณุผู้เป็นพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริง

สำนักนิกโก ที่ระบุนิชิเร็นว่าเป็นการกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์โจเงียวเช่นกัน อย่างไรก็ตาม สำนักนี้มิได้มองโจเงียวว่าเป็นเพียงศิษย์ของพระศากยมุณี แต่ถือว่าฐานะดั้งเดิมของโจเงียวคือพระพุทธเจ้าแห่งเหตุแท้จริง นี่คือการแตกต่างพื้นฐานจากสำนักอื่น ดังนั้น *หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา*

ซึ่งเช่นเดียวกับสำนักมโนบุ กำหนดนิชเร็นอย่างต่อเนื่องว่าเป็น “ผู้ส่งสารของพระศากยมุณี” จึงยังคงจำกัดอยู่ในความหมายระดับพื้นผิว (ความหมายตรงตัว) ของ *สังฆกรรมปุณยทริกสูตร* และไม่สามารถเข้าถึงความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้นได้

ฐานะทางคำสอนของการตื่นรู้ภายในของนิชเร็น ซึ่งจัดไว้ข้างต้นเป็น “③ มุมมองแห่งการตระหนักรู้ภายใน” ปรากฏชัดในรูปแบบของโงะฮอนซัน โดยมีคำจารึก “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชเร็น (คาโอ)” อยู่ตรงกลางอย่างเด่นชัด และมีพระศากยมุณีกับพระพุทธเจ้ามหาสมบัติอยู่ด้านข้างในฐานะองค์ประกอบรอง โงะฮอนซันฉบับของนิชเร็นจำนวนมากมิได้จารึกพระนามของพระศากยมุณีและพระพุทธเจ้ามหาสมบัติเลย ข้อเท็จจริงนี้แสดงว่า ในการตื่นรู้ภายในของนิชเร็น นัมเมียวโฮเร็งเงเคียวและคัวนิชเร็นเองเป็นสิ่งที่พื้นฐาน ส่วนพระศากยมุณีเป็นองค์ประกอบรอง

นิกโก ในการถ่ายทอด โงะฮอนซัน ที่ได้จารึก “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว นิชเร็น (ไซโกฮัง)” ไว้ที่ใจกลางเสมอ และได้กำหนดแนวปฏิบัติไว้อย่างเคร่งครัดในหมู่ศิษย์ของท่าน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า นิกโก ได้ถ่ายทอดสถานะคำสอนของการตื่นรู้ภายในของนิชเร็นอย่างที่ปรากฏในรูปแบบของโงะฮอนซัน อย่างซื่อสัตย์

ในบรรดาคำสอนหลายฉบับที่นิชเร็นเขียนถึงศิษย์ของท่าน ท่านไม่ได้เปิดเผยตัวตนดั้งเดิมของตนเอง แต่กล่าวถึงตนเองตามสถานะที่ปรากฏในพระสูตร เช่น “ผู้ส่งสารของพระศากยมุณี ผู้เป็น พระศาสดาแห่งคำสอน” หรือ “ผู้เบิกทางของ พระโพธิสัตว์จากพื้นพิภพ” เสมอ เหตุเพราะท่านพิจารณาถึงสภาพความสามารถในการเข้าใจของศิษย์ ซึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงส่วนลึกของพุทธธรรมของนิชเร็นได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม โงะฮอนซันถือเป็นรากฐานแห่งคำสอน ฉะนั้นในการแสดงออกเป็น โงะฮอนซัน มณฑล นิชเร็นจึงมิได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบตามความสามารถของศิษย์แต่ละคน หากแต่ได้เปิดเผยธรรมแท้ที่ท่านได้ตื่นรู้ภายในอย่างตรงไปตรงมา

คำกล่าวของนิชเร็นใน คำถามและคำตอบว่าด้วยวัตถุประสงค์แห่งการเคารพบูชา ที่กล่าวว่าพระศากยมุณีเป็นผู้เกิดจาก นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว (*คัมภีร์รวมงานเขียนของนิชเร็น ไคโซชิน ฉบับใหม่*, หน้า 304) และคำประกาศใน รูปลักษณะที่แท้จริงของสรรพปรากฏการณ์ ที่กล่าวว่าพระศากยมุณีคือ “พระพุทธเจ้าชั่วคราว” (ที่เดียวกัน, หน้า 1789) ส่วนแสดงให้เห็นมิติแห่งการตื่นรู้ภายในของท่าน

ในทำนองเดียวกัน ในจดหมายถึงชิโยฮามะ นิชเร็นกล่าวว่าตนเองคือ “ผู้ปฏิบัติที่สำคัญยิ่งกว่าพระศากยมุณี ผู้เป็นพระศาสดาแห่งคำสอน” (ที่เดียวกัน, หน้า 299) และใน *คำร้องโดยที่ประชุมที่วัดริวเซ็นจิ* ท่านระบุชัดเจนว่าตนเองคือ “พระปราชญ์ผู้เป็นเจ้าของแห่งธรรม” (ที่เดียวกัน, หน้า 881) ถ้อยคำเหล่านี้ยืนยันการตื่นรู้ภายในของท่าน

ดังนั้น เมื่อกำหนดนิชเร็นว่าเป็น “พระพุทธเจ้าดั้งเดิม [Original Buddha] แห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” จำเป็นต้องกำหนดตามมุมมองแห่งการตระหนักรู้ภายในที่ปรากฏในมณฑลโงะฮอนซัน กล่าวคือ ถือท่านเป็นพระพุทธเจ้าพื้นฐาน ผู้เป็นหนึ่งในเดียวโดยเนื้อแท้กับธรรมหัตถ์จรรยตามหลักเอกภาพของบุคคลกับธรรม โดยมีพระศากยมุณีอยู่ในฐานะผู้ติดตาม อย่างไรก็ตาม หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของ *สมาคมโซคา* เพิกเฉยต่อรูปแบบของมณฑลโงะฮอนซัน โดยสิ้นเชิง แม้จะเรียกนิชเร็นด้วยวาจาว่า “พระพุทธเจ้าดั้งเดิม แห่งยุคปลายแห่งพระธรรม” แต่ท้ายที่สุดยังวางท่านไว้เพียงในฐานะผู้ส่งสารของพระศากยมุณี ความขัดแย้งที่แฝงไว้เช่นนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการหลอกลวงที่ไม่อาจมองข้ามได้

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนเพิกเฉยต่อแนวคิดพื้นฐาน เช่น “กอนกันโจ” และ “เอกภาพของบุคคลกับธรรม” รวมถึงคัมภีร์คำสอนที่สำคัญ เช่น การถ่ายทอดมรดกแห่งธรรมใน *สำนักโซกเกะฮอนมง*, บทความหนึ่งร้อยหกข้อ, และ บันทึกคำสอนที่ถ่ายทอดด้วยวาจา ส่งผลให้แก่นคำสอนหลักที่สมาคมโซคาเคารพนับถือมาตั้งแต่ก่อตั้งถูกเปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าความตั้งใจของสมาคมโซคาในการสร้างระบบคำสอนของตนเองหลังแยกจากนิชเร็นโซฮูอาจมีเหตุผลที่เข้าใจได้ แต่ก็ไม่สามารถมองข้ามได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการบ่อนทำลายรากฐานคำสอนของสายสืบทอด นิกโก ซึ่งเป็นพื้นฐานที่องค์กรได้ยึดถือมาแต่ต้น หากการเปลี่ยนแปลงคำสอนตามที่ระบุในหนังสือนี้ยังคงดำเนินต่อไป สมาคมโซคาอาจกลายเป็นองค์กรที่แตกต่างไปโดยสิ้นเชิงจากสิ่งที่สร้างขึ้นโดยประธานทั้งสามรุ่น

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน ปฏิเสธนิชเร็นโซฮู พร้อมทั้งปฏิเสธคำสอนของสายสืบทอด นิกโก โดยเฉพาะระบบคำสอนที่ นิชัง เป็นผู้สถาปนา อย่างไรก็ตาม แม้สมาคมโซคาจะปฏิเสธนิชเร็นโซฮู ก็ต้องไม่ปฏิเสธคำสอนของสายสืบทอด นิกโก เพราะพุทธธรรมของนิชเร็น ที่ถูกต้อง ไม่อาจดำรงอยู่ได้หากปราศจากความสืบเนื่องในสายสัมพันธ์อาจารย์และศิษย์ระหว่างนิชเร็นกับ นิกโก

ในความเป็นจริง ไม่จำเป็นต้องคิดว่า “เมื่อสมาคมโซคาเป็นอิสระจากนิชเร็นโซฮูแล้ว จึงต้องสร้างระบบคำสอนของตนเอง” พุทธธรรมที่นิชเร็นสถาปนาและนิกโกสืบทอด คือพุทธธรรมสำหรับมนุษยชาติทั้งมวล มิใช่สิ่งที่นิชเร็นโซฮูจะผูกขาดได้ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อนิชเร็นโซฮูละทิ้งโคเซ็นรุต ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่นิชเร็นมอบหมาย ก็สูญเสียสิทธิที่จะอ้างตนเป็นผู้สืบทอดสายนิกโก โดยชอบธรรม สมาคมโซคาจึงเพียงต้องรักษาและเผยแผ่คำสอนพื้นฐานของพุทธธรรมของนิชเร็นต่อไปดังที่เคยกระทำมา ทั้งนี้ ในขณะที่ยังคงรักษาความสอดคล้องทางหลักคำสอนไว้ การตีความร่วมสมัยที่เหมาะสมกับยุคสมัยย่อมจำเป็นต่อการเผยแผ่ในปัจจุบัน

หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ได้เปลี่ยนแปลงคำสอนสำคัญโดยไม่แถลงอย่างเปิดเผย และมีใต้อิทธิบาทเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือมีโครงสร้างที่ไม่ทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความเบี่ยงเบนจากคำสอนดั้งเดิม และสำหรับผู้ที่ไม่รู้จักคำสอนแต่เดิม

ที่จะเกิดความเข้าใจผิดว่าเนื้อหาในหนังสือนี้คือคำสอนดั้งเดิมของสมาคมโซคา โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่าคำสอนทางศาสนาสามารถเปลี่ยนแปลงได้บ้างตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นจำเป็นต้องได้รับการอธิบายอย่างเปิดเผยและรอบคอบภายในองค์กร ในทางตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงคำสอนอย่างลับ ๆ โดยไม่ให้สมาชิกตระหนักถึง ถือเป็นการกระทำที่หลอกลวง

หากผู้รับผิดชอบหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนมั่นใจว่าการเปลี่ยนคำสอนเหล่านี้ชอบธรรม ก็ควรดำเนินการศึกษาภายในองค์กรอย่างกว้างขวางเพื่อให้สมาชิกเข้าใจการเปลี่ยนแปลงอย่างทั่วถึง แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีการจัดการศึกษาเช่นนั้น สิ่งนี้แสดงถึงการขาดความมั่นใจในคำสอนที่เปลี่ยนแปลง และก่อให้เกิดความรู้สึกว่าอาจมี “ความรู้ลึกลับ” ซ่อนอยู่ การพยายามทำให้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้กลายเป็นข้อเท็จจริงที่ยอมรับกันแล้ว โดยไม่แจ้งสมาชิกอย่างชัดเจน และปล่อยให้ฝังรากโดยที่สมาชิกไม่ตระหนัก ย่อมเรียกได้ว่าเป็นการหลอกลวง

อีกประเด็นหนึ่งคือกระบวนการอันคลุมเครือที่นำไปสู่การตีพิมพ์หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา ซึ่งไม่มีหลักฐานใดบ่งชี้ว่ามีการอภิปรายภายในองค์กรจริงแต่อย่างใด องค์ประกอบที่แท้จริงและตำแหน่งภายในของ “คณะกรรมการจัดทำหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน” ผู้รับผิดชอบในการเรียบเรียงเล่มนี้ก็ยังคงไม่ชัดเจน

ตามมาตรา 11 แห่งข้อบังคับของสมาคมโซคา ระบุว่า “ประธานจะเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องคำสอนและพิธีการ ในกรณีดังกล่าว ต้องเสนอเรื่องต่อ คณะอาจารย์ และ สภาผู้นำสูงสุด เพื่อขอคำปรึกษา” คำว่า “คำปรึกษา” (shimon) นั้น ในพจนานุกรมเมเกียวโคจูโอะ จิเ็น ได้ให้คำนิยามว่า “การขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง”

แม้จะมีการประชุมของ คณะอาจารย์ เกี่ยวเนื่องกับการตีพิมพ์หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอน แต่ก็มีความชัดเจนว่ามีการอภิปรายเนื้อหาอย่างมีสาระมากนักน้อยเพียงใด หรือมีการแสดงความเห็นใดบ้าง สำหรับ สภาผู้นำสูงสุด ก็ไม่มีประกาศสาธารณะใดว่ามีการจัดประชุมเกิดขึ้น หาก คณะอาจารย์ กลายเป็นเพียงพิธีกรรมตามรูปแบบ และ สภาผู้นำสูงสุด มิได้ถูกจัดประชุมเลย ในขณะที่การตีพิมพ์ตำราเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางคำสอนเช่นนี้ ก็ถือว่าการละเมิด ข้อบังคับของสมาคมโซคาเอง และอาจถือได้ว่าเป็นความบกพร่องในกระบวนการ

ตามระเบียบปัจจุบันของสมาคมโซคา ประธานมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องคำสอน อย่างไรก็ตาม นั่นไม่ได้หมายความว่าประธานมีอำนาจจำกัดในการกำหนดคำสอนได้ตามอำเภอใจ การนิยามนิชิเร็นใหม่—ผู้ที่ก่อนหน้านี้ได้รับการยึดถือเป็น พระพุทธเจ้าพื้นฐาน (ภายใต้การเสวยสุขด้วยตนเองดั้งเดิมและนิรันดร์)—ให้กลายเป็นเพียง “ผู้ส่งสารของพระศากยมุณี” ที่อยู่ในสถานะต่ำกว่า และการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของธรรมรัตนะและสังฆรัตนะ ซึ่งเมื่อรวมกับพุทธรัตนะแล้วประกอบเป็นพระรัตนตรัย ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นมูลฐาน ซึ่งบั่นทอนอัตลักษณ์ทางคำสอนที่องค์กรศาสนาคควรต้องรักษาไว้ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจตัดสินใจคำสอนเกินขอบเขต และเมื่อประกอบกับความบกพร่องในกระบวนการแล้ว ก็อาจถือเป็นการกระทำที่ไม่มีผลทางกฎหมาย

โดยพื้นฐานแล้ว คำสอนทางศาสนาเป็นแก่นกลางที่ก่อรูปโลกทัศน์และระบบคุณค่าของผู้ศรัทธาแต่ละคน หากคำสอนพื้นฐานซึ่งเปรียบเสมือนชีวิตของศาสนาถูกเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันโดยไม่มีคำอธิบายล่วงหน้า และผู้ศรัทธาถูกเรียกร้องให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น เหตุการณ์เช่นนี้มิใช่หรืออาจถึงขั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อการละเมิดสิ่งที่อาจเรียกว่า “สิทธิในบุคลิกภาพทางศาสนา” ในแง่ที่ว่ามันรบกวนความสงบภายในจิตใจ

จากมุมมองต่าง ๆ ที่กล่าวมา หนังสือเล่มนี้ได้ตรวจสอบปัญหาเกี่ยวกับ หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา โดยสรุป คำว่าคำสอนฉบับนี้ไม่เหมาะสมที่จะเป็นถ้อยแถลงคำสอนอย่างเป็นทางการขององค์กร ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้:

① เป็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาคำสอนหลักของสมาคมโซคาอย่างมูลฐานโดยไม่มีคำอธิบายเพียงพอ—เช่น

การวางนิชิเร็นไว้ต่ำกว่าพระศากยมุณี และการปรับเปลี่ยนสาระทางคำสอนของธรรมรัตนะและสังฆรัตนะ

② ในแง่มุมทั้งทางวิชาการและคำสอนเกี่ยวกับพุทธธรรมของนิชิเร็น เนื้อหาที่มีความผิดพลาดและข้อกล่าวอ้างที่น่าสงสัยอยู่เป็นจำนวนมาก

③ ในเชิงกระบวนการและกฎหมาย เนื้อหาที่มีปัญหาที่อาจกระทบต่อความชอบธรรม

ดังนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า ควรถอนคำคำสอนฉบับนี้โดยเร็ว แม้แต่ขงจื๊อ ผู้มีชีวิตอยู่ก่อนการกำเนิดของพระพุทธศาสนา ก็ยังกล่าวว่า “เมื่อทำผิด จงอย่าลังเลที่จะแก้ไข” (หลุนอวี่) ไม่มีองค์กรใดสมบูรณ์แบบ การลองผิดลองถูกเป็นเรื่องธรรมดาในประวัติศาสตร์ของทุกองค์กร เมื่อสิ่งที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้น การยอมรับและแก้ไขอย่างตรงไปตรงมาเป็นเครื่องหมายของความจริงจัง

ดังที่ระบุในคำนำ ผู้เขียนและสมาชิกสมาคมโซคาได้รู้จักคำสอนที่ถูกต้องของพุทธธรรมของนิชิเร็นผ่านสมาคมโซคา และดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และมีความสุข ด้วยความสำนึกในบุญคุณขอบทบาทของสมาคมโซคาในการเผยแผ่พุทธธรรมของนิชิเร็นทั้งในญี่ปุ่นและทั่วโลก ข้าพเจ้าจึงเขียนหนังสือเล่มนี้ด้วยความหวังว่า หนังสือนี้จะมีส่วนช่วย แม้เพียงเล็กน้อย ต่อการพัฒนาสมาคมโซคาให้คงไว้ซึ่งความเที่ยงตรงทางศาสนา หากผู้อ่านเข้าใจเจตนาอันเรียบง่ายของข้าพเจ้าในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าจะยินดีอย่างยิ่ง

ประวัติผู้เขียน

ฮารุโอะ ซูดา (Haruo SUDA)

เกิดที่กรุงโตเกียว เดือนกุมภาพันธ์ 1952

สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยโตเกียว เดือนมีนาคม 1977

เกษียณจากตำแหน่งเจ้าหน้าที่สำนักงานใหญ่สมาคมโซคา เดือนกุมภาพันธ์ 2012

ผลงานตีพิมพ์ (ภาษาญี่ปุ่น เว้นแต่ระบุเป็นอย่างอื่น)

1. ฉบับใหม่: ความคิดและชีวิตของนิชิเร็น (Chōeisha, 2016)
2. สำนักโลกกับสมาคมโซคา (Chōeisha, 2018)
3. ฉบับปรับปรุง: ปกรณัมใหม่ว่าด้วยสัทธรรมปณทริกสูตร—คำแปลร่วมสมัยและคำอธิบายรายบท (Amazon Paperback, 2022)
4. คำแปลร่วมสมัย: ภูมิศาสตร์แห่งชีวิตมนุษย์ เล่ม 1–2 (Amazon Paperback, 2022)
5. Mythos and Wisdom (Amazon Paperback, 2023)
ฉบับภาษาอังกฤษของคำอธิบายสัทธรรมปณทริกสูตรรายบทจากผลงานข้อ 3
6. การพิจารณาคำสอนว่านิชิเร็นเป็นพระพุทธเจ้าดั้งเดิม [*Original Buddha*]: ข้อเสนอต่อข้อเสนอของมียาคะ (Amazon Paperback, 2024)
7. ฉบับใหม่: ปรัชญาแห่งการเปลี่ยนแปลงชีวิต—ศักยภาพของพุทธธรรมของนิชิเร็น (Chōeisha, 2024)

บทวิจารณ์หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา จากมุมมองประวัติศาสตร์พุทธศาสนา:

เมื่อพิจารณาในแง่ของพุทธธรรมของนิชิเร็นในฐานะศาสนาสากลตามคำสอนของประธาน SGI ไดซากุ อิเคดะ

ผู้เขียน: ฮารุโอะ ซูดา

ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นตีพิมพ์: สิงหาคม 2024

ฉบับภาษาไทยครั้งแรก: 24 สิงหาคม 2026

หมายเหตุจากผู้แปล

ฮารุโอะ ชูตะ เคยดำรงตำแหน่งรองประธานสมาคมโซคาและรองหัวหน้าฝ่ายศึกษาคำสอนระดับประเทศ ประธาน SGI ไคชากุ อิเคดะ มอบหมายให้ชูตะรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาการศึกษาคำสอนของสมาคมโซคา ในฐานะผู้ร่วมเขียน *ปัญญาแห่งสัทธรรมปฎิบัติ* ซึ่ง เป็น หนึ่งใน ผลงาน สำคัญ ที่ สุด ของ ป ระ ธ าน อิ เค ดะ ชูตะมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือที่ได้รับการแปลเป็นหลายภาษาและได้รับการอ่านอย่างกว้างขวางทั่วโลกในฐานะงานพื้นฐานสำหรับสมาชิก SGI ที่ศึกษาพุทธธรรมของนิชิเร็น หลังเกษียณจากตำแหน่งที่สำนักงานใหญ่สมาคมโซคาในปี 2012 ชูตะยังคงศึกษาค้นคว้าและเขียนงานด้านคำสอนต่อไป

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ การแปลชื่อภาษาญี่ปุ่นเดิม 『創価学会教学要綱』の考察—仏教史の視点から แบบตรงตัวว่า “การพิจารณาหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา จากมุมมองประวัติศาสตร์พุทธศาสนา” อาจให้ความรู้สึกที่อ่อนเกินไป เมื่อคำนึงถึงบทบาทของชูตะในการพัฒนาคำสอนของสมาคมโซคา ตลอดจนความมุ่งมั่นและจุดมุ่งหมายของงาน ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทของชีวิตที่ชูตะอุทิศร่วมกับอาจารย์ของตน ไคชากุ อิเคดะ เพื่อพัฒนาพุทธธรรมของนิชิเร็นให้เป็นศาสนาสากล ฉบับภาษาไทยจึงใช้ชื่อว่า:

บทวิจารณ์หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนของสมาคมโซคา จากมุมมองประวัติศาสตร์พุทธศาสนา: เมื่อพิจารณาในแง่ของ พุทธธรรมของนิชิเร็นในฐานะศาสนาสากลตามคำสอนของประธาน SGI ไคชากุ อิเคดะ

ซึ่งดังกล่าวสะท้อนจุดยืนเชิงวิพากษ์และมุมมองสากลของงานได้เหมาะสมกว่า และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจขอบเขตความสำคัญของหนังสือ ฉบับภาษาอังกฤษ พยายามถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นของชูตะให้ถูกต้องและชัดเจนที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ร่างภาษาอังกฤษฉบับแรกจัดทำขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากการแปลด้วยเครื่อง และต่อมาได้รับการตรวจทานโดยมนุษย์ ฉบับภาษาไทยนี้จัดทำจากฉบับภาษาอังกฤษครั้งที่สอง ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2026 และฉบับภาษาไทยนี้ได้รับการตรวจทานเทียบกับต้นฉบับภาษาอังกฤษทั้งเล่ม โดยแก้ไขข้อความตกหล่น ความคลาดเคลื่อนทางความหมาย ศัพท์เฉพาะ ชื่อบุคคล แหล่งอ้างอิง และรูปแบบการอ้างอิงข้อความให้สอดคล้องกัน

ฉบับภาษาอังกฤษครั้งแรกเผยแพร่เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2025 สำหรับฉบับภาษาอังกฤษครั้งที่สองฉบับปรับปรุงนี้ ได้ตรวจทานคำแปลภาษาอังกฤษเทียบกับต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นอีกครั้ง แก้ไขข้อผิดพลาดทางการพิมพ์ที่เห็นได้ชัด ตลอดจนความไม่สม่ำเสมอของชื่อบุคคล ชื่อหนังสือ วันที่ แหล่งอ้างอิง และศัพท์เฉพาะ และปรับแก้ข้อความที่ยังรักษาความแตกต่างทางหลักคำสอนไว้ไม่ครบถ้วน การแก้ไขด้านบรรณาธิการและการแปลเหล่านี้มิได้เปลี่ยนแปลงข้อโต้แย้งของชูตะ และอาจมีการปรับปรุงเพิ่มเติมในฉบับต่อไป

ในฉบับภาษาอังกฤษ การแปลข้อความจากโกโซและคัมภีร์อื่นมิได้ยึดตามคำแปลที่สมาคมโซคาเคยตีพิมพ์ไว้เสมอไป ถ้อยคำจึงอาจแตกต่างจากคำแปลที่มีอยู่ แต่ได้พยายามถ่ายทอดความหมายทางหลักคำสอนอย่างถูกต้องที่สุด ฉบับภาษาไทยใช้รูปสะกดภาษาไทยสำหรับศัพท์สำคัญที่มีแบบใช้เป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว สำหรับศัพท์เทคนิค ชื่อบุคคล และชื่อเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่พบไม่บ่อย อาจคงอักษรโรมันไว้ในการปรากฏครั้งแรกหรือเมื่อจำเป็นต่อความแม่นยำและการค้นคว้า ก่อนการพิมพ์เผยแพร่อย่างเป็นทางการ ยังควรให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาไทยและพุทธธรรมของนิชิเร็นตรวจพิสูจน์อักษรขั้นสุดท้าย

สิ่งที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษคือข้อความต่อไปนี้ของชูตะเกี่ยวกับคำกล่าวอ้างว่าหนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนได้รับการตรวจทานโดยอิเคดะ ข้อความนี้ตั้งอยู่บนประสบการณ์ที่ชูตะทำงานอย่างใกล้ชิดกับประธานอิเคดะในช่วงที่อิเคดะทำงานอย่างเข้มแข็งที่สุด:

“แม้หนังสือว่าด้วยพื้นฐานคำสอนจะตีพิมพ์ในทันทีหลังอิเคดะเสียชีวิตและอ้างว่าได้รับการตรวจทานโดยเขา แต่เนื้อหาของหนังสือกลับแตกต่างอย่างมากจากกรอบความคิดที่อิเคดะแสดงไว้ตลอดช่วงชีวิต ดังนั้น การอ้างว่าอิเคดะได้ตรวจทานหนังสือจึงอาจมองได้ว่าเป็นความพยายามใช้ชื่อของเขา มากกว่าจะเป็นการสะท้อนจุดยืนทางคำสอนของเขาย่างแท้จริง” (หน้า 44)

นอกจากนี้ เนื่องจากเอกสารยุคต้นของสำนักนิโคโกยังมิได้รับการแปลอย่างแพร่หลายทั้งเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย หนังสือเล่มนี้ซึ่งนำเสนอการตีความอย่างรอบคอบของชูตะจึงเป็นผลงานที่มีความหมายและมีคุณค่า

24 สิงหาคม 2026 — ผู้แปล